

**T.C. İSTANBUL KÜLTÜR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

**ULUSLARARASI TİCARİ TESLİM ŞEKİLLERİNDEN FOB TESLİMDE
TARAF YÜKÜMLÜLÜKLERİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Asil EVİRGEN

Anabilim Dalı: Özel Hukuk

Programı: Özel Hukuk

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Merih Kemal OMAĞ

ŞUBAT 2012

**T.C. İSTANBUL KÜLTÜR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

**ULUSLARARASI TİCARİ TESLİM ŞEKİLLERİNDEN FOB TESLİMDE
TARAF YÜKÜMLÜLÜKLERİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**Asil EVİRGEN
(0910030003)**

**Tezin Enstitüye Verildiği Tarih: 09 Ocak 2012
Tezin Savunulduğu Tarih: 08 Şubat 2012**

Tez Danışmanı: Prof .Dr. Merih Kemal Omağ

**Jüri Üyeleri:
Prof.Dr. Merih Kemal Omağ
Yrd. Doç.Dr. Pınar Çağla Kandıralıoğlu
Yrd.Doç.Dr.Ahmet Teyit Keşli (Fatih Üniversitesi)**

**ŞUBAT
2012**

ÖNSÖZ

Bu tez İstanbul Kültür Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü bünyesinde hazırlanmıştır. Tezin konusu uluslararası ticari alım, satımlarda kullanılan ve Milletlerarası Ticaret Odası (ICC) tarafından 70 yılı aşkın bir süredir yeknesak kurallar haline getirilen Incoterms (International Commercial Terms) içerisindeki terimlerin en önemlisi ve en yaygın olarak kullanılan FOB (Free On Board) teslim teriminin 2010 yılında 715 Sayılı broşür olarak yayınlanan Incoterms 2010 bağlamında incelenmesidir. Çalışmamızda ICC'nin çıkarmış olduğu en güncel ve son versiyon olan ve 01.01.2011 tarihi ile yürürlüğe giren Incoterms 2010 tamamen esas alınmış, FOB teslim şeklinde özellikle hasarın intikali konusunda 2010 revizyonunda gerçekleştirilen köklü değişikliklere değinilmiştir. FOB teslim şeklinin dış ticarete sıklıkla tercih edilmesi ve buna bağlı olarak uyuşmazlıkların sıklıkla bu teslim terimi üzerinden çıkması konunun önemini bir kat daha arttırmaktadır. Tarafların borçlarının açık şekilde belli edilmesi ve açıklanması uyuşmazlıkları en alt seviyeye indirecek hem de taraflara menfaat dengesini oluşturmakta yol gösterecektir. Bu amaçla esas olarak ICC tarafından en son yayınlanan Incoterms 2010 orijinal broşüründen yararlanılmış ve çevirilere yer verilmiştir. Risk transferi konusunda Yargıtay kararlarına geniş bir şekilde yer verilmiş yine FOB teslim terimi ile ilgili yazılan eserler ve makalelerden yararlanılmıştır. Konu hakkında hukukumuzda çok az sayıda eser mevcut olup konu uluslararası ticaret hukukunu ilgilendirmesine rağmen daha çok dış ticaret ve işletme bölümlerinde işlenmiştir. Tez çalışmamızda belirttiğimiz üzere sadece FOB teslim şekli değil, geri kalan diğer 10 teslim şeklinin de hukukçular tarafından incelenmesi ve mevzuatımız içine alınması Türk Ticaret Hukuku açısından elzemdir. Tezin yazımı aşamalarında bana destek veren, tezimin her aşamasında da desteklerini, engin birikimini benimle paylaşan ve tez danışmanlığımı üstlenen çok değerli hocam İstanbul Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi Özel Hukuk Bölüm ve Ticaret Hukuku Anabilim Dalı başkanı sayın Prof. Dr.Merih Kemal OMAĞ'ya teşekkürü borç bilirim. Yine kaynak araştırma ve kaynakların derlenmesi konusunda yardımlarını esirgemeyen üniversitemiz hukuk fakültesinin değerli kütüphane görevlisi Esmâ Ay ile tez yazımı sürecinde bana koşulsuz her konuda destek veren ve anlayışla yaklaşan değerli Group Law Firm ekibine sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Asil EVİRGEN

Enstitüsü : **Sosyal Bilimler Enstitüsü**
Anabilim Dalı : **Özel Hukuk**
Programı : **Özel Hukuk**
Tez Danışmanı : **Prof. Dr. Merih Kemal OMAĞ**
Tez Türü ve Tarihi : **Yüksek Lisans - Şubat 2012**

ÖZET

ULUSLARARASI TİCARİ TESLİM ŞEKİLLERİNDEN FOB TESLİMDE TARAF YÜKÜMLÜLÜKLERİ

Asil EVİRGEN

Günümüzde uluslararası ticaretin giderek genişleyen kapsamı ve hızı neticesinde dış ticaret ile ilgili olan kavramların da devamlı olarak takip edilmesi zorunluluğu doğmaktadır. Tez Konusunu oluşturan Incoterms 2010 içerisinde de kendine yer bulmuş olan FOB (Free on Board) teslim şekli uluslararası ticarete ithalat ve ihracatçıların en fazla karşı karşıya kaldıkları teslim terimidir. Bu terimin iyi anlaşılması ve değerlendirilmesi bu konuda çıkan uyuşmazlıkları da sayıca en alt seviyeye indirecektir. Özellikle FOB teslim şekli ICC tarafından yapılan Incoterms 2010 değişikliği ile önemli değişikliğe uğramış ve hasarın intikali konusu tamamen değişmiştir. Çalışmamızda da ilk önce 70 yılı aşkın bir süredir Incoterms terimlerini yayımlayan ve tüm dünya üzerindeki ithalatçı ve ihracatçı tarafların kullanımına sunan Milletlerarası Ticaret Odası (ICC) ve Türkiye Milli Komitesi tanıtılacak, Incoterms tanımı yapılarak Incoterms 2010'un getirdiği yenilikler ve değişiklikler belirtilecek, 11 teslim şekli kısaca açıklanacaktır. Akabinde FOB teslim teriminin tanımı yapılarak unsurları işlenecek olup, en son kısımda ise alıcı ve satıcı tarafa yüklediği borçlar ayrıntılı olarak işlenerek uygulamadaki sorunlar çözüm önerileri ile birlikte irdelenecektir.

Anahtar Kelimeler: FOB teslim, Teslim Şekilleri, Ticaret Hukuku, Türk Ticaret Kanunu, Yargıtay kararları, Uluslararası Ticaret, ICC, Incoterms 2010

Institute : **Institute Of Social Sciences**
Department : **Private Law**
Programme : **Private Law**
Consultant Of Thesis : **Prof. Dr. Merih Kemal OMAĞ**
Thesis Type and Date : **LLM-February 2012**

ABSTRACT

THE OBLIGATIONS OF PARTIES IN FOB DELIVERY TERM WITH INTERNATIONAL COMMERCIAL TERMS

Asil EVİRGEN

Necessity of continuously monitoring the concepts and terms related to foreign trade arises from the increasingly expanding scope and speed of the international trade in recently. A type of delivery namely FOB (Free On Board) constitutes the Thesis Subject which is a term faced enormously by the importers and also exporters has found itself a place within the Incoterms 2010. Better understanding and evaluation of such term will reduce the disputes arising from such topic to minimum level. Especially the FOB delivery type and transfer of risk subject of this type have been altered substantially by the ICC within the Incoterms 2010 amendment. Firstly the ICC who has publishing the Incoterms and offering it to the use of the importers and exporters for over 70 years and Turkish National Committee will be introduced, and then respectively the Incoterms will be described, the innovations brought by the Incoterms 2010 will specified, 11 type of delivery will be explained briefly. Subsequently the FOB delivery type and its elements will be described and finally the burdens and responsibilities imposed by such delivery term to vendors and purchasers and solution offers for problems in practice will be discussed.

Key Words: FOB delivery, Delivery methods, Commercial Law, Turkish Commercial Code, Supreme court decisions, International trade, ICC, Incoterms 2010

İÇİNDEKİLER

	Sayfa No.
ÖNSÖZ	i
ÖZET	ii
ABSTRACT	iii
İÇİNDEKİLER	iv
KISALTMALAR	ix
GİRİŞ	1
ÇALIŞMANIN AMACI VE PLANI	6

BİRİNCİ BÖLÜM

1. ICC ve ICC TÜRKİYE	8
1.1. ICC.....	8
1.1.1. Tarihçesi ve Amacı.....	8
1.1.2. Yönetim Yapısı.....	9
1.2. ICC Türkiye.....	10
1.2.1. Tarihçesi ve Yapısı.....	10
1.2.2. Faaliyetler.....	11
1.3. Incoterms.....	12
1.3.1. Incoterms 2010’da bulunan Uluslararası Teslim Şekilleri.....	13
1.3.1.1. EXW.....	15
1.3.1.2. FCA.....	17
1.3.1.3. FAS.....	18
1.3.1.4. FOB.....	19
1.3.1.5. CFR.....	21
1.3.1.6. CIF.....	22
1.3.1.7. CPT.....	23
1.3.1.8. CIP.....	25
1.3.1.9. DAT.....	26
1.3.1.10. DAP.....	27
1.3.1.11. DDP.....	28
1.4. Incoterms 2010’un Amacı ve Getirdiği Yenilikler.....	30
1.4.1. Incoterms 2010’ un Amacı.....	30
1.4.1.1. Malların Teslimi.....	30
1.4.1.2. Hasarın Geçişi.....	31
1.4.1.3. Masrafların Paylaşımı.....	31
1.4.1.4. Belgelere İlişkin Yükümlülükler.....	31
1.4.2. Incoterms 2010’ un Getirdiği Yenilikler.....	32
1.5. Incoterms ve Sigorta İlişkisi.....	35

İKİNCİ BÖLÜM

2. FOB TESLİM TERİMİNİN TANIMI VE UNSURLARI	39
2.1. FOB Teslimin Tarihi Gelişimi ve Türk Ticaret Kanunu'ndaki düzenleme....	41
2.1.1. Tanım.....	41
2.2. TTK'ya göre FOB Teslimin Unsurları.....	45
2.2.1. Satılan Malın Deniz Yolu ile Taşınması.....	45
2.2.2. Malın Gemide Teslimi.....	45
2.3. ICC Tarafından Hazırlanan Incoterms 2010'da FOB Teslim.....	46
2.3.1. Incoterms 2010 Broşüründe FOB Teslim.....	49
2.4. Uluslararası Ticari Teslim Şekillerinden FOB Teslim ile İlgili Alıcı ve Satıcı Tarafın Yükümlülükleri.....	55
2.4.1. Satıcının Yükümlülükleri.....	55
2.4.2. Alıcının Yükümlülükleri.....	58

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. TARAFLARIN HAK VE BORÇLARININ AYRINTILI OLARAK BELİRLENMESİ	60
3.1. Satıcının Hak ve Borçları	60
3.1.1. Malların Sözleşme uyarınca Sağlanması ve Teslim Borcu	60
3.1.1.1. Teslim Yeri.....	62
3.1.1.2. Teslim Şartları	63
3.1.2. Gerekli İzinleri Alma ve Formaliteleri Yerine Getirme Borcu.....	66
3.1.3. Hasarları Üstlenme Borcu.....	66
3.1.3.1. Hasarın Geçişinin Değiştiği Haller	68
3.1.4. Gerekli Masrafları Ödeme Borcu.....	70
3.1.4.1. Ambalaj ve Yükleme Masrafları	70
3.1.4.2. Vergi, Resim ve Harçlar.....	71
3.1.4.3. Diğer Masraflar.....	71
3.1.5. Alıcıya İhbar Borcu	71
3.1.6. Teslimin Yapıldığına Dair Belgeleri Verme Borcu.....	72
3.1.7. Diğer Borçlar.....	74
3.2. Alıcının Hak Ve Borçları.....	75
3.2.1. Mal Bedelini Ödeme Borcu	75
3.2.2. Gerekli İzinleri Alma ve Formaliteleri Yerine Getirme Borcu.....	76
3.2.3. Taşıma Sözleşmesi Yapma Borcu	76
3.2.4. Satıcıya İhbar Borcu	77
3.2.5. Hasarlara Katlanma Borcu.....	78
3.2.6. Malları Teslim Alma Borcu	86
3.2.7. Malları Denetleme Borcu.....	87
3.2.8. Gerekli Masraflara Katlanma Borcu.....	88
3.2.8.1. Taşıma ve Boşaltma Sırasındaki Masraflar.....	88
3.2.8.2. Vergi, Resim ve Harçlar.....	89
3.2.8.3. Diğer masraflar	89
3.2.9. Belgeleri Teslim Alma Borcu	90

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. FOB TESLİM İLE İLGİLİ TAVSİYELER VE UYGULAMADAKİ HATALARIN ÖNLENMESİ	92
4.1. Uluslararası Ticarete Tarafların Sözleşme Yapma Özgürlüğü	92
4.2. Uluslararası Nitelikteki Ticari Sözleşmede Kayıtların Belirlenmesi	93
4.3. Uluslararası Ticari Satışlarda "Incoterms Kuralları" 'nın Kullanılması	96
4.4. Incoterms Kuralları ve Uluslararası Taşımacılık	98
4.5. Incoterms Kurallarının Temeli "Risk ve Masraflar" ile "Borçlar"	99
4.6. Incoterms 2010 ve Uygulaması	100
4.7. Incoterms Kurallarının Uluslararası Ticaretteki Önemi	102
SONUÇ	104
KAYNAKÇA	108

ŞEKİL LİSTESİ

	Sayfa No.
Şekil 1.1: Incoterms 2010	38
Şekil 2.1: Free On Board-2010.....	41

TABLO LİSTESİ

	Sayfa No.
Şekil 2.1: Free On Board-2010.....	91

KISALTMALAR

a.g.e.	Adı geçen eser
BK	Borçlar Kanunu
Bkz.	bakınız
BM	Birleşmiş Milletler
C	Cilt
CFR	Cost and Freight
CIF	Cost, Insurance and Freight
CIP	Carriage and Insurance Paid
CISG	Birleşmiş Milletler Milletlerarası Mal Satım Sözleşmesi
CPT	Carrier Paid To
Cev.	Çeviren
DAT	Delivered at Terminal
DDP	Delivered at Place
DDP	Delivered Duty Paid
Dn.	Dipnot
E.	Esas
EXW	Ex Work
f.	Fıkra
FAS	Free Alongside Ship
FCA	Free Carrier
FOB	Free On Board
HD.	Hukuk Dairesi
ICC	International Chamber Of Commerce
Incoterms	International Commercial Terms
K.	Karar
m.	Madde
MTO	Milletlerarası Ticaret Odası
s.	Sayfa
S.	Sayı
TTK	Türk Ticaret Kanunu
YTTK	Yeni Türk Ticaret Kanunu
vd.	Ve devamı
VUK	Vergi Usul Kanunu
YKD	Yargıtay Kararları Dergisi

GİRİŞ

Günümüzde birçok ülke, kendi ihtiyaçları olan mal ve hizmetleri temin etmek amacıyla diğer ülkelerden ithalat yapmakta, kendi ihtiyaçlarının fazlasını ise diğer ülkelere ihraç etmektedir. Bu ise uluslararası ticaretin her daim canlı ve gelişmelere açık olmasına yol açar. Günümüz küresel ticari piyasalarındaki artan ihracat işlemleri, milletlerarası nitelik taşıyan satışların artmasına ve bununla beraber alıcı ve satıcı tarafların karşı karşıya kaldığı birçok hukuki ihtilafa yol açmaktadır. Uyuşmazlığın milletlerarası bir nitelik taşıması nedeniyle çoğu zaman taraflar kendi milli hukukunun çözümlerini bir diğeri üzerinde uygulayamamıştır. Milletlerarası mal satışlarında karşılaşılan bu sorun temelinde dünya üzerinde milletlerarası ticaret hukukunun yeknesak kurallarının uygulayıcılar tarafından göz ardı edilmesi, taraf olunan milletlerarası sözleşmelerin tacirlerce yeterince bilinmemesi ve tanıtılmamasıdır.

Uygulamada karşılaşılan ve tacir taraflara zarar verebilecek gelişmelerin önlenmesi için milletlerarası ticari ilişkileri düzenlemek ve ihtilafları çözümlmek için yeknesak kurallarının oluşturulmasına gerek duyulmuştur. Milletlerarası Ticarete bu yeknesak kuralları büyük bir çoğunlukla kabul edileceği üzere Milletlerarası Ticaret Odası (MTO)'nın (ICC)¹ model sözleşme hükümleri ve yeknesak yorum kuralları oluşturur. Tez konumuzu oluşturan FOB (Free On Board) Teslim Şekli de yine MTO'nun yeknesak uygulaması olan Incoterms² (Milletlerarası Ticari Terimler)'den doğmuştur. Incoterms dış ticaret uygulamasında, ithalat-ihracat işlemlerinde tacir tarafların başucu kitabı niteliğindedir. Ticari Teslim şekilleri özellikle milletlerarası ticarete karşı karşıya kalınan 8 temel sorunun cevabını vermektedir. Bunlar;^{3, 4}

¹ ICC-International Chamber Of Commerce.

² Incoterms-International Commercial Terms.

³ ŞANLI Cemal / EKŞİ Nuray:Uluslararası Ticaret Hukuku, İstanbul 2000, s.3.

⁴ EKŞİ, Nuray: Milletlerarası Ticaret Hukuku İstanbul 2010, s.13.

1. İhracat ve İhracata bağılı gümrük işlemlerini, ihracatçı mı yoksa ithalatçı mı yapacak?
2. Malların ihracatçı (satıcı) tarafından ithalatçıya (alıcıya) teslim edileceğı yer neresidir?
3. Dış ticarete konu olan malların satıcının ülkesinden alıcının ülkesine taşınması için, ana taşıma sözleşmesini ihracatçı mı yoksa ithalatçı mı yapacak? Taşıma ücretini kim ödeyecektir?
4. İhracatçının, malları sigorta ettirme ve sigorta primini ödeme yükümlülüğü var mıdır?
5. Malların teslimi anına kadar olan masraflardan ihracatçı mı yoksa ithalatçı mı sorumludur?
6. Malların teslim anına kadar olan süreçte, mallarda meydana gelen hasar ve zarara ihracatçı mı yoksa ithalatçı mı katlanacaktır?
7. Malların, ithalatı ve ithalatına bağılı işlemleri ihracatçı mı yoksa ithalatçı mı yapacaktır?

Maalesef, dünyanın her yerinde ticari uygulamalar aynı değildir. Bu yüzden, Incoterms kuralları sadece “genel” bir durumu yansıtabilir, daha fazlasını yansıtmaması uluslararası ticaret hukukunun yapısı gereğı mümkün değildir.⁵ Birçok durumda, Incoterms kurallarının malların yüklenmesi ve boşaltılması durumu veya malların nakliyenin hangi aşamasında olduğuna dair bir bilgi vermesi de mümkün değildir. Yine de belirtmek gerekir ki, Incoterms kurallarının daha geniş kapsamlı olması için birçok düzenleme yapılmıştır. Özellikle CIF ve FOB teslim önemine binaen kendi iç mevzuatımıza aktarılmıştır.

Yine de FOB içerisinde, malların yüklenmesine ait kesin yönergeler veya CFR ile CIF içerisinde malların boşaltılmasına dair bir hüküm yoktur. Bu durumda, FOB’a göre taşımanın tipi veya limandaki yükleme ile boşaltma imkanları satıcının sorumluluğundadır, kontratın durumu ise CFR ve CIF ile ilgili maddeler arasındadır.⁶

⁵ INCOTERMS 2010: ICC, ICC Publication NO :715, Paris 2010,Giriş Kısmı, s.5.

⁶RAMBERG, Jan: ICC Guide To INCOTERMS 2010, ICC Publication No:720, Paris 2010 (Ramberg,Incoterms 2010), s.53.

Satış kontratı imza edilmeden, FOB'a göre taraflara limanın herhangi bir kendine has geleneği olup olmadığına veya özel bir durum olup olmadığına dair araştırma yapmaları ve bu konuda emin olmaları tavsiye edilmektedir, çünkü bu kurallar sık, sık limana ve işletmeye göre değişmekte ve zaman zaman da hoş olmayan sürprizlerle karşılaşmaktadır. Örneğin, mallar satıcının tarafındaki limanda yüklenmişse, FOB'a göre bir gemi belirlemek alıcının sorumluluğudur, alıcı meydana gelecek veya eklenecek her türlü ücret veya yasal durum hakkında bilgi sahibi olmalıdır ve bunları üstlenmek zorundadır.⁷ FOB teslim terimi sadece deniz taşımacılığında kullanılmakta olup konteynırlar ile yapılan multimodal deniz taşımacılığında FOB teslim teriminin uygulanması üzeri basılarak tavsiye edilmemektedir.⁸ Bu durumda FCA teslim teriminin kullanılması tavsiye edilmiş olup çalışmada bu tavsiye ile ilgili değerlendirmeler de bulunulmuştur.

FCA, FOB ve CIF gibi kısaltmalar tacirler için “anahtar kelime” olarak nitelendirilebilir. Bu kelimeler kullanıldığında bir çok temel niteliği ortaya koyar.⁹ Ama, bu kelimeler eğer özel bir anlam içerisinde kullanılmazsa bir anlam ifade etmez. Sadece yapılan açıklamalar ile bu anahtar kelimeler anlamlı hale gelir. Eğer uzman bir bakış açısı ile bu kelimelere bakılmazsa terimin doğru yorumu yapılamaz ve tacirler tam anlama erişemez.

Incoterms kurallarında kullanılan anahtar kelimelerin sabit ticari uygulamaları temsil edip etmediği tartışmalı bir konudur. 1936 yılında yaratılan ilk Incoterms kurallarından beri bu konuda bir çok çalışma yapılmıştır. Yine de tacirler tarafından kullanılan bir çok kelime bu Incoterms kurallarına karşılık olmamıştır. Birkaç örnek vermek gerekirse; CFR terimi genellikle C ve F harfleri ile satış kontralarında kullanılır, bazı durumlarda CFR, C+F olarak gösterilir. Genellikle tacirler bu iki terimin aynı olduğunu anlayabilirler, yine de resmi bir belgede bunların hangisinin kullanılacağı kesin olmalıdır ve yanlış anlaşılmanın önüne geçilmelidir.

Diğer durumlarda ise taraflar Incoterms kurallarında yer almayan terimleri ve açıklamaları kullanmakta özgürdür. Örneğin taraflar FOB terimine FOB STOWED

⁷ RAMBERG, Incoterms 2010, s.42.

⁸ RAMBERG, Incoterms 2010, s.8.

⁹ RAMBERG, Incoterms 2010, s.20.

(FOB İSTİFLENMİŞ) ve FOB TRIMMED (FOB DÜZENLENMİŞ) gibi eklemeler yapılabilir.

“Incoterms” uluslararası ticaret terimlerinin bir kısaltmasıdır ve bunlar bir satış kontratı içerisinde kullanılır. Yine Incoterms kuralları yerel kontratlarla ilişkilendirilebilen uluslararası satışlar içinde kullanılır. Satış terimleri, uluslararası satışlar için çok önemli bir konumdadır ve taraflara şunları belirtir;¹⁰

- Malların satıcıdan alıcıya taşınması süreci,
- İhracat, ithalat ve güvenlik konularında yapılan tavsiyeler

Aynı zamanda, Incoterms kuralları taraflara kar ve zarar ayrımını da anlatır. Tacirler fonksiyonların dağılımını ve üretici ile satıcı arasında meydana gelebilecek maliyet ve riskleri belirtmek için sık sık ticari kısaltmalar kullanır; FOB ve CIF gibi. Fakat aynı anlama gelen veya anlamı karışan birçok kurum olduğu için sıklıkla yanlış anlaşılmalarda meydana gelmektedir.

Bu yüzden, tüm tarafların satış sözleşmelerinde kabul edip kullanacağı ortak kısaltma terimleri ortaya çıkarmak bir zorunluluk haline gelmiştir. “Incoterms” şeklinde kısaltılan “Ticari Terimlerin Yorumlanmasına İlişkin Uluslararası Kurallar” ilk olarak 1936 yılında Uluslararası Ticaret Odası tarafından yayınlanmıştır ve ortaya bu kısaltmalar çıkarılmıştır.

Milletlerarası ticaretin boyutu ve ihtiyaçları o kadar değişiklik göstermektedir ki, uygulanan yeknesak kurallar bile zamanı geldiğinde etkisiz kalmakta ve değiştirilmesine ihtiyaç duyulmaktadır. Bu nedenle ICC aldığı karar ile INCOTERMS Yayınını her on senedir bir güncellemeye ve yenilemeye karar vermiştir. ICC aldığı karar ile bundan böyle Incoterms her on yılda bir yeninden yayınlanacak, içeriği güncelleştirilecek ve yayın serisi 3000, 4000 şeklinde devam edecektir.¹¹ Bu nedenle Incoterms 1936, 1953, 1963, 1967, 1976, 1980, 1990 ve son olarak da 2000 yılında yayınlanmıştır. Incoterms 2000 ise 1 Ocak 2011 tarihi

¹⁰ ERDEM, H. Ercüment: Uluslararası Ticaret Hukuku Makaleleri, İstanbul 2008, s.227; Ramberg, Incoterms 2010 s.16, Trade Terms, ICC, ICC Document No: 68, Paris 1929 ve Trade Terms, ICC, ICC Document No: 16, Paris 1923(Giriş Bölümleri).

¹¹ EKŞİ, s.184.

itibariyle ise yerini çalışmamızda ayrıntılı olarak belirteceğimiz Incoterms 2010'a bırakmıştır. Yine geçmiş tarihlerde yayınlanmış ve uygulanmış ticari teslim şekilleri tamamen uygulamadan kalkmamış olup taraflarca atıf şeklinde kendi sözleşmelerine Incorporate edilerek kullanılabilir ve uluslararası ticarete uygulanabilir. Incorporate, her hangi bir belgenin, diğer bir belgenin eki veya parçası haline getirilmesi metodudur.¹² Taraflar ilgili belgeye yollama yaparak metnin tamamını veya bir parçasını kendi sözleşmelerinin parçası haline getirebilirler. Uygulamada da Incoterms tacirler tarafından bu şekilde kullanılmaktadır. Incoterms bir yasa değildir, uluslararası kabul görmüş yeknesak kurallardır. Ancak satış sözleşmesine ilave olarak alıcı ve satıcı arasında üzerinde anlaşmaya varılması gerekir. Incoterms alıcı ve satıcı arasında üzerinde tam olarak mutabık kalınmışsa yürürlüğe girer.¹³ FOB terimi sözleşmede açıkça belirtilmeyip FOB teslim teriminin ana unsurlarını içeren bir sözleşme yapılmışsa FOB teslim terimi ile ilgili tali unsurlar tam anlamıyla sözleşmeye uygulanamaz. Zira ortada Incoterms 2010 düzenlemesine açıkça yapılan bir atıf bulunmamaktadır.

Taraflar bazen bir Incoterms kuralını niteliğini tamamen değiştirecek şekilde değiştirmek isteyebilir. Incoterms 2010 versiyonu bu şekilde yapılacak değişiklikleri/ varyantları yasaklamamaktadır. Ancak böyle bir değişikliğe gidilmesi bazı tehlikelere yol açar. İstenmeyen sürprizlerle karşılaşmamak için tezde belirtildiği üzere tarafların yapılmak istenen değişikliğin ve etkilerinin sözleşmede açıkça düzenlenmesi gerekir.¹⁴ Örneğin FOB teslimde masraf paylaşımına ilişkin hüküm sözleşme ile değiştiriliyorsa taraflar, hasarın satıcıdan alıcıya geçtiği noktayı da değiştirmek isteyip istemediklerini açıkça düzenlemelidir. Aksi takdirde niteliği değiştirilmiş bir Incoterms terimi zararlara yol açabilecek ve anlaşılamayacaktır. Incoterms terimleri tacir taraflara tavsiye verir, yasak koymaz.

FOB teslim kaydını içeren sözleşmelerin tarafları durumunda bulunan alıcı ve satıcının çeşitli hakları ve borçları mevcuttur. Bu husus ICC'nin hazırladığı Incoterms'de açıkça görülmektedir. Bu hak ve borçların bilinmesi tarafların yükümlülüklerine uyması ve böylece uyumsuzlukların en aza indirilmesi bakımından

¹² EKŞİ, s.63.

¹³ RAMBERG, Incoterms 2010, s.17.

¹⁴ Incoterms 2010,s.10.

önem arz etmektedir. Türk Ticaret Kanununda bu yükümlülüklerin bazılarında bahsedilmiştir.

ÇALIŞMANIN AMACI VE PLANI

Uluslararası ticari mal alım satımlarında uygulanan Incoterms'ün en önemli teslim şekillerinden bir tanesi Free On Board teslimdir. Kısaca FOB Teslim olarak tanımladığımız bu terim Gemi Bordasında Teslim¹⁵ yeni Incoterms 2010 ile birlikte gemiye yüklenerek (bordayı geçmiş) masrafsız olarak teslim şeklinde Türkçe'ye çevrilmektedir. Uygulamada sıklıkla satışların FOB satış şeklinde yapıldığı açıkça görülmekte ve tacirler tarafından sıklıkla kullanılmaktadır. FOB teslim ağırlıklı olarak alıcı tarafa riskler ve yükümlülükler yüklemektedir. Sık kullanıldığı için bu risk ve yükümlülüklerin iyi bilinmesi ve hukuki açıdan değerlendirilmesi uygulama açısından büyük bir önem taşımaktadır.

Incoterms kurallarının yanı sıra ICC tarafından belirlenmiş ve üye ülkelerce kabul görmüş diğer uluslararası ticari enstrümanları da Incoterms ile birlikte uygulanmaktadır. Bunları ise yine ICC'nin yaratmış olduğu ticari tahkim kuralları, model kontratlar ve akreditif kuralları olarak belirtebiliriz.

Böylece milletlerarası ticaretteki önemi kanıtlanmış olan ICC'nin meydana getirdiği yeknesak uygulamaların en önemlisi ve en ünlüsü Incoterms'dür.¹⁶ Yine Incoterms ICC nin tescilli bir markasıdır.¹⁷

“FOB” terimi uluslararası ticarete bilinen en eski terimler arasındadır ve hala tacirler arasında sıkça kullanılmaktadır. Bu nedenle uzun zamandır adından sıkça söz ettirmektedir. ”FOB” teslim ülkemizde genelde INCOTERMS içerisinde değerlendirilmiş kısıtlı sayıdaki Yargıtay kararlarına azda olsa, girmekten öteye gidememiştir. Nitekim uluslararası ticarete son derece yaygın olan “FOB” teslim hususuna Türk Ticaret Kanunumuzda da tek bir madde ayrılmıştır. Bu hususta konunun önemi ve özelliği karşısında yetersiz kalmaktadır. Yeni Ticaret Kanununda

¹⁵ AKDOĞAN, Refik: İngilizce-Türkçe Ansiklopedik Denizcilik Sözlüğü, İstanbul 1996, s.67.

¹⁶ ARKAN, Sabih: Ticari İşletme Hukuku, 6. Baskı, Ankara 2001, s. 28.

¹⁷ RAMBERG, Incoterms 2010, s.125.

yine FOB teslim konusunda hiçbir düzenleme getirilmemiştir. Bu durum kanunu eksik kılmaktadır. Incoterms 2010, FOB teslim şeklinin yorumuna farklılık getirmiştir. Eski Incoterms versiyonları FOB teslim şeklinde, malların gemi küpeştesini aşmasıyla teslimin tamamlandığını ifade ederken, Incoterms 2010 FOB teslimin, malların gemi üzerine yüklenmesiyle gerçekleştiğini belirtmektedir. Bu değişiklikte, yükleme sırasında oluşan hasarlarda, malların küpeşteyi aşp aşmadığı problemini ortadan kaldırmaktadır. Mallar gemi küpeştesini tamamen aşacak ve gemi üzerine doğru şekilde yüklenecektir.

İlk olarak konuyu daha iyi anlamak için birinci bölümde ICC ve ICC Türkiye Milli Komitesi'nin kısaca tarihi gelişimini incelemekte fayda vardır. Yine Incoterms 2010'un getirdiği yenilikleri ve değişiklikleri belirlemek FOB teslim şeklinin diğerlerinden farkını ortaya koymaya yarayacaktır. Akabinde FOB teslim şekli bütün yönleriyle ele alınacaktır. Tarafların Yükümlülükleri, borçları ve tarafların durumlarına değinilecektir. En son olarak FOB teslim terimi ile ilgili uygulamada karşılaşılan sorunlar ve çözüm önerileri ele alınacak olup sonuç bölümüyle çalışma bitirilecektir.

BİRİNCİ BÖLÜM

1. ICC ve ICC TÜRKİYE

1.1. ICC

1.1.1. Tarihçesi Ve Amacı

Milletlerarası Ticaret Odası 1919 yılında ABD'nin Atlanta şehrinde uluslararası bir Konferans'da Belçika, Fransa, İtalya, İngiltere ve ABD'nin öncülüğünde ilk temelleri atılmıştır.

Birinci Dünya Savaşının bitiminde ekonomide bozulan dengeleri yeniden sağlamak, savaşın kötü etkilerini bertaraf etmek gayesiyle böyle bir oluşum gerçekleştiren devletler, ICC'nin amacını; "Himayecilikle mücadele, uluslararası ticaretin ve işbirliğinin geliştirilmesi, özel teşebbüsün güçlendirilmesi, uluslararası iş dünyasının gerektirdiği şartların düzeltilip standart hale getirilmesi" şeklinde tanımlamışlardır.¹⁸

Daha sonra bu amaç daha da gelişerek piyasa ekonomisinin desteklenmesi, uluslararası platformda iş dünyasının her yönüyle temsil edilmesi, ekonomik sorunların çözümünde çaba harcanması, iş dünyası ve uluslararası organizasyonlar arasında diyalog kurulması gibi konularda faaliyetler geliştirilmiştir.

ICC'nin ilk kez 1920 yılında kongresi toplanmış ve Fransa eski Ticaret Bakanı Etienne Clementel ilk Başkan seçilmiştir. Clementel'in etkisiyle organizasyonun ABD'de olan merkezi Paris'e getirilmiştir. O günden bu güne gelişerek 139 ülkede binlerce üyesi olan büyük bir iş organizasyonu haline gelmiştir. Bugün ICC nin

¹⁸ www.iccwbo.org.tr, www.icc.tobb.org.tr (Bilgiler ICC Merkez ve ICC Türkiye Web Sitelerinden Alınmıştır.) Erişim Tarihi:28.08.2011.

dünya ticaret örgütü (WTO), Birleşmiş Milletler (UN), G20 ve G8 olmak üzere birçok uluslararası kuruluş ile doğrudan bağlantısı bulunmaktadır.¹⁹

MTO'nun belli başlı görevleri şunlardır:²⁰

- Uluslararası teslim şekillerinde standartlar belirlemek,
- Akreditiflere ilişkin yeknesak teamül ve uygulamaları saptamak,
- Vesaike dayalı tahsiller hakkında yeknesak kuralları oluşturmak,
- Anlaşma teminatları ve kombine taşıma belgeleri için yeknesak kurallar belirlemek,
- Uluslararası özel tahkim kuruluşlarının oluşturulması, çeşitli ülkelere ait firmalar arasında doğabilecek anlaşmazlıkların giderilmesi ile ilgili kurallar olarak sıralayabiliriz.

1.1.2. Yönetim Yapısı

ICC'nin üst düzeydeki yönetim organları Konsey, Başkanlık, Yönetim Kurulu ve Finans Komitesi'nden oluşur.

Konsey : ICC Bünyesindeki en yüksek idari organdır. Her Milli Komite tayin ettiği en az 1 en fazla 3 Konsey üyesi vasıtasıyla Konsey'de temsil edilmektedir. Bu temsilciler iki yıl süre ile seçilmektedirler.

Başkanlık: Başkan, Başkan Yardımcısı ve bir evvelki Başkan'dan oluşur; Görev süreleri 2 yıldır. Başkan Yardımcısı'nın süresi dolunca Başkanlığa atanır.

Yönetim Kurulu: Başkanlık ve Konsey tarafından üç yıl için seçilen 15 üyeden oluşur. Her yılın sonunda süresi dolan 5 üye ayrılır ve 5 yeni üye seçilir.

¹⁹ INCOTERMS 2010, s.126.

²⁰BAGRIACIK, Atilla: Uygulamalı Dış Ticaret İşlemleri, Gözden Geçirilmiş 4.Baskı, Birinci Kitap, İstanbul 1997, s.72.

Finans Komitesi: ICC kar amacı gütmeyen bir kuruluştur. Gelirlerini, milli komite aidatları, konferans, seminer ve sempozyumlardan elde edilen gelirler, yayın satışları, Tahkim Divanı ve kira gelirleri oluşturur. Finans Komitesi ICC gelir ve giderlerini denetler.

1.2. ICC Türkiye

1.2.1. Tarihçesi ve Yapısı

Milletlerarası Ticaret Odası'nın Türkiye Komitesi ilk defa 1930 yılında Hükümetin tavsiye ve onayı ile ticaret odaları, borsalar, ofisler, ticari ve sınai birlikler, dernekler ve diğer mali, iktisadi, ticari kuruluşların üye olabilecekleri bir kuruluş olarak İstanbul Ticaret Odası bünyesinde kurulmuştur.²¹

Daha sonra 1945 yılında bu Komitenin "milli" ünvanını kullanabilmesi için bir kararname çıkarılarak 5312 sayılı kanunun 10 ve 16 maddeleri hükümleri gereğince 12.11.1945 tarihinde bağımsız kuruluş işlemleri tamamlanmıştır.

Türkiye Milli Komitesinin çalışmalarının genişletilmesi amacıyla, Komitenin kuruluş ve işlerinin yürütülmesi 1950 yılında 5590 sayılı Kanunun 62. maddesi (d) bendi ile Türkiye Odalar ve Borsalar Birliğine verilmiştir. 18 Mayıs 1953 tarihinde Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği nezdinde Milletlerarası Ticaret Odası Türkiye Milli Komitesi yeniden kurulmuş ve statüsü bu tarihte yürürlüğe girmiştir. 17 Ağustos 1987 tarihinde yapılan Olağanüstü Genel Kurul ile otonom bir statüye kavuşmuştur. İlk Genel kurulu 29 Mayıs 1955 yılında yapılan ve 27 üye ile işe başlayan Komitenin 1955 yılında toplam 120 üyesi olmuştur. Türkiye Milli Komitesi ICC ' nin en büyük organı olan Konsey'e ilk kez 1956 yılında iki üye göndermiştir.

Milli Komite'nin en son Yönetmeliği gereğince Yönetim Kurulu, Milli Komite'nin temsil ve İcra Organı olup, TOBB Yönetim Kurulu Başkanı ve Başkanının belirleyeceği 2 TOBB Yönetim Kurulu Başkan Vekili, TOBB Yönetim Kurulu

²¹ www.icc.tobb.org.tr (Bilgiler ICC Türkiye Web Sitesinden Alınmıştır.) Erişim Tarihi:28.08.2011.

Muhasip Üyesi, TOBB Yönetim Kurulunca Oda ve Borsa Yönetim Kurulu Başkanları arasından belirlenecek 5 üye, Birlik Genel Sekreteri ve ICC'nin Türk tabiiyetindeki üyeleri arasından Genel Kurul tarafından seçilen 5 üye olmak üzere 15 kişiden oluşur.

Yönetim Kurulu, bu yönetmeliğin 4. maddesinde "Milli Komite'nin Amaç ve Görevleri" zımında sayılan ve 10. madde ile Genel Kurul'a bırakılmayan tüm yetkileri kullanır ve bunlarla ilgili kararlar alır. Buna ilaveten, bu yönetmelikte sayılmayan ve fakat Milli Komite'nin gaye ve amaçlarının tahakkuku için gerekli olan her türlü ilişki ve işlemi gerçekleştirir.

Milli Komiteyi yurt içi ve yurt dışı toplantılarda ve her türlü hukuki muamelede Yönetim Kurulu Başkanı yokluğunda Başkan Vekili veya Başkanın yetkili kıldığı biri temsil ve ilzam eder. Yönetim Kurulu yılda en az dört defa toplanır. Gerektiğinde, Yönetim Kurulu Başkanının veya Yönetim Kurulu üyelerinin yarısından bir fazlasının talebi üzerine her zaman toplanabilir. Yönetim Kurulu toplantılara, Yönetim Kurulu Başkanı; onun yokluğunda Başkan Vekili Başkanlık eder. Yönetim Kurulu, üyelerinden en az yarısından bir fazlası ile toplanır ve yönetmelikte aksine hüküm bulunmadıkça toplantıda hazır bulunanların ekseriyeti ile karar verir. Yönetim kurulu toplantıları Yönetim Kurulu Başkanı tarafından önceden üyelere bildirilir. Milli Komite Müdürü, bütün Yönetim Kurulu toplantılarında hazır bulunur ve Kurulun Sekreterliğini yapar. Yönetim Kurulu'nun görev süresi Birlik Yönetim Kurulu'nun görev süresi ile aynıdır.

1.2.2. Faaliyetler

Milletlerarası Ticaret Odasını temsil eden milli komiteler'den en aktif olanlar arasında sayabileceğimiz Türkiye Milli Komitesi, ICC Merkezi ile üyeleri arasında bir köprü vazifesi görmekte, ICC faaliyetlerini yakından takip etmektedir. ICC'nin özel internet ağı üzerinden tüm dökümanlar incelenip merkeze görüş bildirilmektedir.²²

²² www.tobb.org.tr Erişim Tarihi:28.08.2011.

Bu büyük İş Dünyası Organizasyonu'nun Paris'te bulunan merkezinde yer alan Uluslararası Başkanlığını 1995-1996 Döneminde ilk defa bir Türk işadamı Rahmi M. Koç yapmıştır. Merkez Yönetim Kurulunda uzun yıllar Yönetim Kurulu üyesi, Finans Komitesi Başkanlığı ve ICC Başkan Vekilliği görevlerinden sonra ICC Başkanı ünvanını alan Koç daha sonra Türk Milli Komitesi'nin Şeref Üyeliğine seçilmiştir.

Türkiye Milli Komitesi çalışmalarına Ankara'da devam etmekte olup Incoterms başta olmak üzere ICC tarafından yayımlanan yayınların Türkçe Çevirilerini üyeleri ile paylaşmakta ve onları ICC düzenlemeleri konusunda bilgilendirmektedir.

1.3. Incoterms

Uluslararası ticarete taraf olan gerçek ve tüzel kişi tacirler farklı ülkelerde bazen ayrı kıtalarda yerleşik bulunmakta olup, çoğunlukla birbirlerini tanımamaktadırlar. Mallar, ülkeler ve kıtalar arası taşımalara konu olmakta, bu taşımalar sırasında mallarla ilgili olarak anlaşmazlıklar, çeşitli risk ve maliyetler ortaya çıkmaktadır. Bu maliyet ve risklerin ihracatçıya mı yoksa ithalatçıya mı ait olacağını taraflar arasındaki görüşmeler sırasında tespit edilmesi ve ticari sözleşmelerin buna göre yapılması gerekmektedir.²³ Örneğin, taşıma işleminin kimin tarafından organize edileceği, taşıma bedelinin kim tarafından ödeneceği, taşıma sırasında malların hasara uğraması, kaybolması, çalınması gibi risklere karşı hangi tarafın tedbir alacağı, hangi tarafın bu riski üstleneceği, alıcının ödediği mal bedelinin neleri içerip neleri içermediği, hangi araçla taşıma yapılacağı ve bu taşıma aracının hangi tarafça temin edileceği ve navlunun ödeneceği hemen akıllara gelen sorulardan birkaçı olup bu soruların çözülmesi ve kurallara bağlanması gerekmektedir. Aslında tüm soruların cevabı Incoterms içinde bulunmaktadır.²⁴

Uluslararası Ticaret Odası, çağımızın ticari teamüllerini göz önünde bulundurarak, alıcı ve satıcın yükümlülük, maliyet ve risklerinin sınırlarını belirleyen çeşitli kavramlar tanımlamıştır.²⁵

²³ INCOTERMS 2010, Giriş Kısmı,s.5.

²⁴ INCOTERMS 2010, Giriş Kısmı,s.6.

²⁵ ERYÜREK, Şenay: Uluslararası Bankacılık için ilk Tanımlar ve INCOTERMS, İstanbul 1987, s.28.

Incoterms kuralları, tacirler arasındaki mal satım sözleşmelerinin iş dünyasındaki uygulamasını yansıtan üç harfli ticari terimleri açıklar. Incoterms Kuralları, temel olarak malların satıcı tarafından alıcıya tesliminde taraflara düşen görevleri, masrafları ve hasarı düzenler.²⁶

İhracatçı ve ithalatçı firmalar, aralarındaki pazarlık görüşmeleri esnasında yukarıdaki hususlarla ilgili bütün detayları ayrı pazarlık konusu etme gereği bulunmamaktadır; bunun yerine, Incoterms konusunda bilgi sahibi olmaları ve pazarlıklarını kendilerine uygun gelen teslim şeklini ifade edecek kavram üzerinden yapmaları yararlı olacaktır. Bu bağlamda, Incoterms'te taraf iradelerine aykırı durumlar varsa bunu da açıkça sözleşmeye derc etmelidir.

Incoterms 1990 ilk kez bu teslim şekillerini harf olarak gruplara ayrılmış (E,F,D,C) ve Incoterms 2000 de bu sınıflandırmayı sürdürmüştür. Incoterms 2010 da bu sınıflandırma değiştirilerek iki ana grup oluşturulmuştur. Bu sınıflandırmaya göre Incoterms 2010 da 11 ticari terim farklılık gösteren iki ana gruba (Multimodal Taşıma Terimleri ve Deniz/İç su Taşıma Terimleri) ayrılmıştır.²⁷

1.3.1. Incoterms 2010'da bulunan Uluslararası Teslim Şekilleri

Dünya çapında sözleşmesel bir standart olarak kabul gören Incoterms, 1936'da ICC tarafından yayımlandığından bu yana, uluslararası ticaretin gelişimine ayak uydurabilmesi için düzenli olarak güncellenmektedir. Milletlerarası Ticaret Odası, sürekli değişen küresel ticaretin ihtiyaçları doğrultusunda Incoterms 2000 kurallarını gözden geçirerek revize etmiştir. Eylül 2010'da kabul edilen "Incoterms 2010" 01.01.2011 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Milletlerarası Ticaret Odasının (ICC) yayınladığı 715 sayılı Incoterms 2010 broşürüne göre üç ana harften oluşan 11 teslim şekli vardır. Incoterms 2010 versiyonu eski versiyonlara nazaran ikili gruplama sistemini benimsemiş ve terimleri tüm taşıma türleri için uygulanabilen ve sadece deniz/iç su taşımacılığında uygulanabilen terimler olarak iki temel gruba ayırmıştır. En çok D Tipi teslim şekillerinde değişiklik yapılmıştır.²⁸

²⁶ INCOTERMS 2010, Giriş Kısmı,s.5.

²⁷ RAMBERG, Incoterms 2010, s.49.

²⁸ INCOTERMS 2010, Giriş Kısmı, s:7.

INCOTERMS 2010

EXW; İşyerinde Teslim /Ex Works

FCA; Taşıcıya Masrafsız Teslim /Free Carrier

FAS; Geminin Doğrultusunda Masrafsız Teslim /Free Alongside Ship

FOB; Gemide Masrafsız (Gemi Küpeştesinden Tamamen geçmiş) Teslim
/ Free On Board

CFR; Masraflar ve Navlun Ödenmiş Olarak Teslim /Cost and Freight

CPT; Taşıma Ödenmiş Teslim /Carriage Paid to

CIP; Taşıma ve Sigorta Ödenmiş Olarak Teslim / Carriage and Insurance
Paid to

CIF; Masraflar, Sigorta ve Navlun Ödenmiş Olarak Teslim/Cost Insurance
and Freight

DAT; Terminalde Teslim/Delivered at Terminal

DAP; Belirlenen Yerde Teslim/Delivered at Place

DDP; Gümrük Vergileri Ödenmiş Teslim/Delivered Duty Paid

Bu teslim şekillerini harf olarak 4 sınıfa ayrabiliriz:

1. E Tipi Teslim Sekilleri

EXW (EX WORKS)

2. F Tipi Teslim Sekilleri

FCA (FREE CARRIER)

FAS (FREE ALONGSIDE SHIP)

FOB (FREE ON BOARD)

3. C Tipi Teslim Sekilleri

CFR (COST AND FREIGHT)

CIF (COST, INSURANCE AND FREIGHT)

CPT (CARRIAGE PAID TO)

CIP (CARRIAGE AND INSURANCE PAID TO)

4. D Tipi Teslim Şekilleri

DAT (DELIVERED AT TERMINAL)

DAP (DELIVERED AT PLACE)

DDP (DELIVERED DUTY UNPAID)

Incoterms 2010 da belirtildiği üzere FAS, FOB, CFR, CIF teslim şekilleri yalnız deniz taşımacılığında kullanılabilir. Bu dört teslim şekli dışında kalan EXW, FCA, CPT, CIP, DAT, DAP, DDP her türlü taşımacılıkta (deniz, hava, kara) kullanılabilir. ²⁹

Ancak FOB teslim şeklinin karayolu taşımacılığında da kullanıldığı görülmektedir. Aslında yanlış olan bu uygulamaya ilişkin açıklamalarımız aşağıda FOB teslim bölümünde yapılacaktır. ³⁰

Incoterms 2010'a göre teslim şekillerini orijinal broşüründe belirtildiği şekilde teslim yükümlülüğü, risk ve masraflar açısından incelersek; ³¹

1.3.1.1. EXW İşyerinde Teslim / Ex Works

- Teslim yükümlülüğü, malların satıcı tarafından kendi işyerinde alıcıya teslim edilmesiyle yerine getirilir.
- Satıcı malları kendi işyerinde veya daha önceden belirlenen bir yerde alıcıya teslim etmesiyle risk satıcıdan alıcıya geçer.

EXW, satıcı açısından en az yükümlülüğü olan teslim şeklidir. Uygulama şekli şu şekildedir; EXW (Belirlenen Teslim Yeri) Incoterms 2010

Ex Works satıcının malları işletmesinde (fabrika, depo v.s.) alıcı emrine hazır tutmakla teslim yükümlülüğünü yerine getirdiği ticari teslim şeklidir. Satıcı, aksi

²⁹ RAMBERG, Incoterms 2010, s.41.

³⁰ Bkz.Bölüm 4 "FOB Teslim İle ilgili Tavsiyeler ve Uygulamadaki Hataların Önlenmesi".

³¹ Bu Bölüm ICC Incoterms 2010, Pub No:715, Broşürünün Çeviri Özetinden Oluşmaktadır.

kararlaştırılmadığa malın alıcı tarafından sağlanan bir araca yüklenmesinden ya da malların ihraç gümrüğünden geçirilmesinden sorumlu değildir. Alıcı bu noktadan itibaren varış yerine değin, malın taşınması ile ilgili tüm gider ve risklerin yükümlülüğünü taşır. Bu terim tüm satış şekilleri içinde satıcı için en az yükümlülüğü ihtiva eden bir satış şeklidir.

Bu teslim şeklinde sözleşmede belirtilen satış bedeline yalnızca ambalajlanmış mal bedeli dahildir. Yani teslim tarihinden itibaren her türlü nakliye, yükleme, boşaltma ve sigorta masrafları alıcı tarafından ödenmektedir.

Satıcının Yükümlülükleri: Satıcı sözleşme koşullarına uygun malı hazırlayarak belirtilen tarihte veya süre içinde yine anlaşmada belirtilen yerde (Fabrika, depo, işyeri vb.) herhangi bir taşıma aracına yüklenmemiş olarak, malları alıcının emrine amade tutar. Malların emrine hazır tutulduğunu alıcıya bildirir. Alıcının ihracat ile ilgili belgeleri alabilmesi için yardımcı olur. Alıcının talep etmesi halinde, tüm masraf ve riski alıcıya ait olmak üzere taşıma acentası ile anlaşma yaparak, düzenlettiği taşıma belgesini varış yerinde malları teslim alabilmesi için alıcıya gönderir. Satıcının alıcıya karşı taşıma sözleşmesi ve sigorta sözleşmesi yapmak yükümlülüğü yoktur. Eğer belirlenen teslim yerinde üzerinde net olarak anlaşılan belirli bir nokta yoksa ve eğer uygun birkaç nokta varsa, satıcı bu noktalardan kendi amacına en uygun olanını seçebilir. Satıcı, malların teslim edilebilmesi için gerekli kontrol işlemleriyle (kalite kontrolü, ölçüm, tartım, sayım vb.) ilgili masrafları ödemelidir.

Alıcının Yükümlülükleri: Sözleşme koşullarına uygun olarak mal bedelini öder. Tüm masraf ve risk kendisine ait olmak üzere, mallara ilişkin her türlü ihracat ve ithalat işlemleri için gerekli olan lisans, vb. idari ve ticari belgeleri düzenlemek, gerekli izinleri almak, gümrük işlemlerini yaptırmak ve gümrük vergilerini ödemekle sorumludur. Malları satıcının işletmesinde teslim aldığı andan itibaren malla ilgili tüm risk ve masraflar alıcının sorumluluğundadır. Malların taşıtılması amacıyla taşıma acentası ile anlaşarak navlun bedelini öder. Alıcı, malları teslim aldığına dair gereken belge ve delilleri satıcıya sağlamalıdır. Alıcı, ihraç ülkesince öngörülen muayene masrafları dahil, yükleme öncesi her türlü muayene masraflarını ödemelidir.

1.3.1.2. FCA Taşıyıcıya Masrafsız Teslim/ Free Carrier

- Teslim yükümlülüğü, satıcının ihracat ile ilgili gümrük işlemleri tamamlanmış malı sözleşmede belirlenen yerde alıcıya teslim etmesiyle yerine getirilmiş olur.
- Malın belirlenen yerde alıcıya teslim edilmesiyle risk ve masraflar satıcıdan alıcıya geçer.

Uygulama şekli şu şekildedir; FCA (belirlenen teslim yeri) Incoterms 2010

Bu terim ile satıcının teslim yükümlülüğü, malların ihraç gümrüğünden geçirilip, alıcı tarafından belirlenen taşıyıcıya, belirlenen yer ya da noktada teslimi ile son bulur.

Eğer alıcı tarafından kesin bir teslim yeri belirtilmemişse, satıcı taşıyanın malları teslim alacağı yer civarında bir yer belirleyebilir. Tarafların, belirlenen teslim yerindeki ilgili noktayı mümkün olduğunca açık bir şekilde belirlemesi önerilir. Zira bu noktada hasar alıcıya geçer. Bu kural seçilen taşıma türü ne olursa olsun, birden çok taşıma türünün (multimodal transport) söz konusu olması hali de dahil olmak üzere kullanılabilir.

Satıcının Yükümlülükleri: FCA kuralı, satıcının malları uygulandığı ölçüde ihracat için gümrüklemesini gerektirir. Satıcı, hasarı ve masrafları kendisine ait olmak üzere, malların ihracı için gerekli her türlü izni almalı, malların ihracı için gerekli tüm belgeleri düzenlemeli ve gümrük işlemlerini tamamlamalıdır. Satıcının alıcıya karşı taşıma sözleşmesi ve sigorta sözleşmesi yapmak yükümlülüğü yoktur. Alıcının talep etmesi üzerine taşıma acentası ile tüm masrafları alıcıya ait olmak üzere anlaşır. Malları taşıyıcıya veya taşıma acentasının gözetimine belirlenen tarihte ve yerde teslim eder. Eğer belirlenen teslim yerinde üzerinde net olarak anlaşılan belirli bir nokta yoksa ve eğer uygun birkaç nokta varsa, satıcı bu noktalardan kendi amacına en uygun olanını seçebilir. Teslim anına kadar bütün masraf ve riskler satıcının yükümlülüğündedir. Satıcı, malların teslim edilebilmesi için gerekli kontrol işlemleriyle (kalite kontrolü, ölçüm, tartım, sayım vb.) ilgili masrafları ve ihraç ülkesi yetkililerinin emrettiği yükleme öncesi muayene masraflarını ödemelidir.

Satıcı, masrafları kendine ait olmak üzere, malların teslim edildiğine ilişkin olağan teslim kanıtını alıcıya verir.

Alıcının Yükümlülükleri: Sözleşme koşullarına uygun olarak mal bedelini öder. Belirlenen tarihte ve yerde mallarını teslim alır. Bu andan itibaren bütün masraflar ve risk alıcıya aittir. İthalat ile ilgili belge veya izinleri alarak gümrük vergisi ve masraflarını ödemekle yükümlüdür. Taşıma acentası ile anlaşma yaparak navlun ücretini öder. Alıcı, ihrac ülkesi yetkililerinin emrettiği yükleme öncesi muayene masrafları hariç olmak üzere, diğer zorunlu yükleme öncesi muayene masraflarını ödemelidir.

1.3.1.3. FAS Gemi Doğrultusunda Masrafsız Teslim / Free Alongside Ship

Sadece deniz ve içsu taşımacılığında kullanılır.

- Satıcı ihracat ile gümrük işlemlerini tamamlar, gümrük masraflarını öder. Mallar limanda gemi yanına getirilip rıhtımda veya bir mavnada alıcıya teslim edilmesiyle teslim yükümlülüğü yerine getirilmiş olur.
- Malın gemi yanında teslim edilmesiyle risk ve masraflar alıcıya geçer.
- Malların konteynerde olduğu hallerde, sarıcının malları gemi doğrultusunda değil de bir terminalde taşıyıcıya teslim etmesi olağandır. Bu gibi durumlarda, FAS kuralı uygun değildir ve FCA kuralı uygulanmalıdır.

Uygulama şekli şu şekildedir; FAS (belirlenen yükleme limanı) Incoterms 2010

Bu terim ile satıcının teslim yükümlülüğü, belirlenen limanda malların gemi doğrultusunda rıhtım veya mavnaya konmasıyla sona erer. Bu da, bu andan itibaren, malla ilgili tüm gider, yitik veya hasar rizikolarının alıcı tarafından üstlenilmesi anlamındadır. Bu terim yalnızca deniz veya iç su taşımacılığında kullanılır. Malın yükleme, boşaltma, nakliye ve sigorta masrafları alıcı tarafından ödenir. FAS' da sözleşmede belirtilen satış bedeline hem mal bedeli, hem de rıhtıma kadar yapılan nakliye ücreti dahildir.

Bu terim, alıcının ihraç için malları gümrükten çekmesi gerektiğini belirtir. Alıcı doğrudan yada dolaylı olarak ihraç işlemlerini yerine getirmeyecekse kullanılmamalıdır.

Satıcının Yükümlülükleri: Satıcı sözleşme şartları uyarınca malları hazırlar. Alıcının isteği üzerine tüm masraf ve riskler alıcıya ait olmak üzere; alıcının ülkesinde istenen gerekli belgeleri ve benzeri idari ve ticari belgeleri almasında yardımcı olur. Satıcının alıcıya karşı taşıma sözleşmesi ve sigorta sözleşmesi yapmak yükümlülüğü yoktur. Mallar belirlenen limanda, belirlenen tarihte alıcının daha önce belirlediği geminin yanına getirmekle teslim işlemini tamamlar. Bu andan itibaren malla ilgili tüm masraf ve riskler alıcıya geçer. Alıcının isteği üzerine; satıcı masraflar alıcıya ait olmak üzere yükleme belgesinin düzenlenmesini sağlar, varış limanında malları teslim alabilmesi için alıcıya gönderir ve gecikmeksizin gerekli bildirimlerde bulunur. Uygulandığı ölçüde, ihracat için gerekli gümrükleme işlemlerine ilişkin masrafları ve ihracat için ödenmesi gereken bütün resimleri, vergileri ve diğer harçları ödemelidir.

Alıcının Yükümlülükleri: Sözleşme koşullarına uygun olarak mal bedelini öder. İhracat ve ithalat ile ilgili gerekli belgeleri hazırlar, Gümrük masraflarının tümünü öder. Taşıma acentası ile anlaşma yaparak, geminin yükleme limanına yaklaşık ne zaman varacağını satıcıya bildirir. Yükleme emrine hazır tutulan malları teslim alır. Bu andan itibaren bütün masraflar ve risk alıcıya aittir. Alıcı, ihraç ülkesi yetkililerinin emrettiği yükleme öncesi muayene masrafları hariç olmak üzere, diğer zorunlu yükleme öncesi muayene masraflarını ödemelidir.

1.3.1.4. FOB Gemide Masrafsız Teslim / Free On Board (FOB);

Sadece deniz ve içsu taşımacılığında kullanılır.

- Malların gemi üzerinde doğru şekilde yüklenmesiyle satıcı teslim yükümlülüğünü yerine getirmiş olur.
- Malların küpeşteyi aşyp gemi üzerinde doğru şekilde yüklenmesiyle birlikte ortaya çıkacak herhangi bir riski alıcı üstlenecektir.

- FAS teslim şeklinde olduğu gibi satıcının ihracatla ilgili gümrük işlemleri tamamlanmış ve gümrük masrafları ödenmiş malı gemi üzerinde teslim etmesinden sonra masrafları alıcı üstlenir.
- Malların konteynerde olduğu hallerde, satıcının malları gemi üzerinde değil de bir terminalde taşıyıcıya teslim etmesi olağandır. Bu gibi durumlarda, FOB kuralı uygun değildir ve FCA kuralı uygulanmalıdır.

Uygulama şekli şu şekildedir; FOB (belirlenen yükleme limanı) Incoterms 2010

Tez konumuzu oluşturan bu terim ile satıcının teslim yükümlülüğü belirlenen yükleme limanında malların gemi üzerinde doğru şekilde yüklendiği andan itibaren yerine getirilmiş olur. Incoterms 2010 değişikliği ile birlikte "risk geçişinin gemi küpeştesinden itibaren" olarak baz alındığını belirten ifadesi modernize edilerek "gemiye yüklenmesinden sonra" ifadesi gelmiştir. Mallarla ilgili tüm gider, yitik veya hasar rizikoları bu noktadan itibaren alıcı tarafından üstlenilir.

Bu teslim şeklinde satıcı malları belirlenen tarihte ve yerde, alıcı tarafından temin edilen gemiye yüklemeyi gerçekleştirir. Malların gemi üzerinde doğru şekilde yüklenmesi sonrasında meydana gelebilecek her türlü hasar, kayıp ve masraflar Alıcının sorumluluğundadır. Satıcı ihracat için gerekli tüm belgeleri hazırlar ve malların gümrük işlemlerini tamamlayarak teslim eder. Satıcının istif yükümlülüğü yoktur. İstif hatasından alıcı taraf sorumludur. Yükleme anına kadar ki yükleme hatalarından satıcı sorumludur.

Satıcının Yükümlülükleri: Satıcı sözleşme koşullarına uygun malı hazırlar. Belirlenen limanda, belirlenen tarihte alıcının temin etmiş olduğu gemiye yükleme yapar. Satıcının alıcıya karşı taşıma sözleşmesi ve sigorta sözleşmesi yapmak yükümlülüğü yoktur. Alıcının ülkesinde kullanacağı lüzumlu belgeleri hazırlar, gümrük işlemlerini tamamlar. Alıcıya yüklemenin yapıldığını bildirir. Düzenlenen taşıma belgesini ve alıcının ülkesindeki kullanacağı gerekli diğer belgeleri hazırlayarak ödeme şekline göre alıcıya gönderir. Malların gemi üzerinde doğru şekilde yüklenmesine kadar meydana gelebilecek her türlü hasar ve kayıp Satıcının sorumluluğundadır. Uygulandığı ölçüde, ihracat için gerekli gümrükleme işlemlerine

ilişkin masrafları ve ihracat için ödenmesi gereken bütün resimleri, vergileri ve diğer harçları ödemelidir.

Alıcının Yükümlülükleri: Sözleşme koşullarına uygun olarak mal bedelini öder. İthalat için gümrük belgelerini düzenleyerek gümrük işlemlerini tamamlar. Gümrük vergilerini öder. Taşıma acentası ile anlaşma yaparak navlun bedelini öder. Yükleme limanında malların geminin üzerine doğru şekilde yüklenmesinden sonra malla ilgili tüm masraf ve riskler alıcının sorumluluğundadır. Uygulandığı ölçüde, ithalat için ödenmesi gereken bütün resimleri, vergileri ve malların ithaline ilişkin gümrük işlemlerine ait masrafları ve malların herhangi bir ülkeden transit geçişine ait masrafları ödemelidir. Alıcı, ihracat ülkesi yetkililerinin emrettiği yükleme öncesi muayene masrafları hariç olmak üzere, diğer zorunlu yükleme öncesi muayene masraflarını ödemelidir.

1.3.1.5. CFR Masraflar ve Navlun / Cost and Freight

Sadece deniz ve içsu taşımacılığında kullanılır.

- Teslim yükümlülüğü, malın gemi üzerinde doğru şekilde yüklenmesiyle yerine getirilir.
- Mallara ilişkin hasar ve masraflar, mallar gemide bulunduğu anda alıcıya geçer.
- Satıcı malın varış limanına kadar taşınmasıyla ilgili masrafları, ihracatla ilgili gümrük masraflarını ve navlunu öder.

Uygulama şekli şu şekildedir; CFR (belirlenen varma limanı) Incoterms 2010

Bu terim ile satıcı belirlenen varış limanına malı gönderebilmek için gerekli tüm giderleri ve navlunu ödemek zorundadır. Ancak malla ilgili yitlik ve hasar rizikoları ile giderlerde görülebilecek artış, yükleme limanında malların gemi üzerinde doğru şekilde yüklenmesiyle birlikte satıcıdan alıcıya devredilmiş olur. CFR terimi satıcının ihracat için malları gümrükten geçirmesi gerektiğini belirtir.

Satıcının Yükümlülükleri: Satıcı sözleşme koşullarına uygun malı hazırlar. Alıcının ülkesinde kullanacağı lüzumlu belgeleri hazırlar. Gümrük işlemlerini tamamlar. Taşıma acentası ile sözleşme yaparak varış limanına kadar olan navlun ücretini öder.

Satıcı, masrafları kendisine ait olmak üzere, malların belirlenen terminale kadar taşınması için taşıma sözleşmesi yapmalıdır. Satıcının alıcıya karşı sigorta sözleşmesi yapmak yükümlülüğü yoktur. Mallar gemi üzerinde doğru şekilde yüklendikten sonra navlun dışında meydana gelen tüm masraf ve riskler alıcıya aittir. Satıcı yüklemenin gerçekleştiğini ve muhtemel varış tarihini alıcıya bildirir. Düzenlenen taşıma belgesini ve gerekli diğer belgeleri alıcıya gönderir.

Alıcının Yükümlülükleri: Sözleşme koşullarına uygun olarak mal bedelini öder. İthalat için gümrük belgelerini düzenleyerek gümrük işlemlerini tamamlar. Gümrük vergilerini öder. Malları varış limanında boşaltma masraflarını ve liman ücretlerini de ödemek suretiyle gecikmeksizin malını boşaltır. Taşıma süresince malla ilgili olarak yapılmış olan navlun dışındaki bütün masrafları ödemek zorundadır. Uygulandığı ölçüde, ithalat için ödenmesi gereken bütün resimleri, vergileri ve malların ithaline ilişkin gümrük işlemlerine ait masrafları ve taşıma sözleşmesi kapsamında olmaması kaydıyla, malların herhangi bir ülkeden transit geçişine ait masrafları ödemelidir. Alıcı, ihraç ülkesi yetkililerinin emrettiği yükleme öncesi muayene masrafları hariç olmak üzere, diğer zorunlu yükleme öncesi muayene masraflarını ödemelidir.

1.3.1.6. CIF Masraflar, Sigorta ve Navlun / Cost, Insurance and Freight

Sadece deniz ve içsu taşımacılığında kullanılır.

- Teslim yükümlülüğü, satıcının malın gemi üzerinde doğru şekilde yüklenmesiyle yerine getirilir.
- Mallara ilişkin hasar ve masraflar, mallar gemide bulunduğu anda alıcıya geçer. Satıcı, malların belirlenen varış limanına getirilmesi için taşıma sözleşmesi yapmalı ve masraflar ile navlunu ödemelidir.
- CFR teslim şeklindeki masraflara ilave olarak varış limanına kadar sigortayı da satıcı öder.

Uygulama şekli şu şekildedir; CIF (belirlenen varış limanı) Incoterms 2010

Masraflar, Sigorta ve Navlun kuralı, satıcının malları gemide teslim etmesini veya zaten bu şekilde teslim edilmiş malları tedarik etmesini ifade eder. Bu kural, satıcının

malları gemiye yüklenmeden önce bir terminalde taşıyıcıya teslim ettiği haller için uygun olmayabilir. Örneğin mallar konteynırda olduğu zaman bu şekilde teslim edilmeleri olağandır. Bu gibi durumlarda, CIP kuralı kullanılmalıdır.

CIF kuralı kullanıldığında (tıpkı CIP, CPT veya CFR kurallarında olduğu gibi), satıcı teslim yükümlülüğünü mallar varma yerine ulaştığında değil, malları ilgili kural uyarınca taşıyıcıya tevdi ettiğinde yerine getirir. Bu teslim şeklinde satıcı sigorta primi, navlun ve yükleme masrafları ve riskleri üstlenerek malları yükleyeceği limana getirir. Satıcı gemi acentası ile anlaşır ve gemiyi temin eder. Satış sözleşmesindeki malların belirtilen tarihte ve yerde yüklemesinin yapıldığını alıcıya bildirir. Satıcı sigorta primini ödemek suretiyle yüklediği mal cinsine uygun olan en uygun deniz nakliyat sigortasını yaptırır. Mallar gemiye yüklendikten sonra navlun ve sigorta primi dışındaki masraflar ve risk alıcıya geçer.

Satıcının Yükümlülükleri: Satıcı sözleşme koşullarına uygun malı hazırlar. Alıcının ülkesinde kullanacağı lüzumlu belgeleri hazırlar. Gümrük işlemlerini tamamlar. Satıcı, masrafları kendisine ait olmak üzere, malların belirlenen terminale kadar taşınması için taşıma sözleşmesi ve sigorta sözleşmesi yapmalıdır. Taşıma acentası ile sözleşme yaparak varış limanına kadar olan navlun ücretini öder. Gönderdiği malın sigortasını yaptırır, sigorta primini öder. Malların yaklaşık hangi tarihte varış limanında olacağını alıcıya bildirir. Düzenlenen taşıma belgesini ve gerekli diğer belgeleri alıcıya gönderir. Uygulandığı ölçüde, ihracat için gerekli gümrükleme işlemlerine ilişkin masrafları ve ihracat için ödenmesi gereken bütün resimleri, vergileri ve diğer harçları ödemelidir.

Alıcının Yükümlülükleri: Sözleşme koşullarına uygun olarak mal bedelini öder. İthalat için gümrük belgelerini düzenleyerek gümrük işlemlerini tamamlar. Gümrük vergilerini öder. Malları varış limanında boşaltma masraflarını ve liman ücretlerini de ödemek suretiyle gecikmeksizin malını boşaltır. Teslim anından sonra navlun ve sigorta primi dışındaki meydana gelen bütün masraflar alıcı tarafından karşılanır. Alıcı, ihraç ülkesi yetkililerinin emrettiği yükleme öncesi muayene masrafları hariç olmak üzere, diğer zorunlu yükleme öncesi muayene masraflarını ödemelidir.

1.3.1.7. CPT Taşıma Ödenmiş Olarak Teslim / Carriage Paid To

Her türlü taşımacılıkta kullanılır.

- Teslim yükümlülüğü, belirlenen varış yerinde malın taşımacıya teslimiyle yerine getirilir.
- Malın varış yerinde teslim edilmesiyle risk satıcıdan alıcıya geçer.
- Malın varış yerine kadar taşınmasıyla ilgili masrafları ve taşıma sözleşmesini satıcı öder ve yapar.

Uygulama şekli şu şekildedir; CPT (belirlenen varma yeri) Incoterms 2010

Bu terim satıcının, malın kararlaştırılan varış yerine kadar taşınması için gerekli taşıma ücretini ödediği anlamına gelir. Malın yitik ve hasarına ait rizikolarla birlikte taşıyıcıya teslimden itibaren doğabilecek ek masraflar, malların taşıyıcının nezaretine verilmesinden itibaren satıcıdan alıcıya geçer. CPT terimi; demiryolu, kara, deniz, hava, iç su taşımacılığı ya da bunların birleşmesi sonucu ortaya çıkan multimodal taşımacılık için idealdir.

Satıcının Yükümlülükleri: Satıcı sözleşme koşullarına uygun malı hazırlar. Alıcının ülkesinde kullanacağı lüzumlu belgeleri hazırlar. Gümrük işlemlerini tamamlar. Taşıma acentası ile sözleşme yaparak varış limanına kadar olan navlun ücretini öder. Malları ilk taşıyıcının gözetimine devrettiği andan itibaren malla ilgili tüm risk ve masraflardan kurtulur. Teslimi gerçekleştirildiği ve muhtemel varış tarihini alıcıya bildirir. Satıcı, malların teslim edilebilmesi için gerekli kontrol işlemleriyle (kalite kontrolü, ölçüm, tartım, sayım vb.) ilgili masrafları ve ihrac ülkesi yetkililerinin emrettiği yükleme öncesi muayene masraflarını ödemelidir.

Alıcının Yükümlülükleri: Sözleşme koşullarına uygun olarak mal bedelini öder. İthalat için gümrük belgelerini düzenleyerek gümrük işlemlerini tamamlar. Gümrük vergilerini öder. Malların ilk taşıyıcıya tesliminden itibaren navlun dışındaki malla ilgili tüm masraf ve riskler alıcıya aittir. Transit taşıma nedeni ile doğabilecek gümrük masrafları da alıcı tarafından karşılanır. Navlun bedeline dahil değilse boşaltma masraflarını ödeyerek konşimentoyu acentadan teslim alır. Alıcı, ihrac ülkesi yetkililerinin emrettiği yükleme öncesi muayene masrafları hariç olmak üzere, diğer zorunlu yükleme öncesi muayene masraflarını ödemelidir.

1.3.1.8. CIP Taşıma ve Sigorta Ödenmiş Olarak Teslim / Carriage and Insurance Paid To

Her türlü taşımacılıkta kullanılır.

- Teslim yükümlülüğü, malın belirtilen varış yerinde teslimiyle yerine getirilir.
- Malın varış yerinde teslim edilmesiyle risk satıcıdan alıcıya geçer.
- CPT teslim şeklindeki masraflara ek olarak varış yerine kadar sigortayı da satıcı öder.

Uygulama şekli şu şekildedir; CIP (belirlenen varma yeri) Incoterms 2010

Bu terim ile satıcı CPT' deki yükümlülüklerine aynen sahiptir. Ancak ek olarak malların taşınması sırasında yitik veya hasar rizikosuna karşı yük sigortası temin etmek durumundadır. Satıcı sigorta sözleşmesini yapar ve sigorta primini öder.

Satıcının Yükümlülükleri: Satıcı sözleşme koşullarına uygun malı hazırlamalıdır. Satıcı, hasarı ve masrafları kendisine ait olmak üzere, malların ihracı için gerekli her türlü izni almalı, malların ihracı için gerekli tüm belgeleri düzenlemeli ve gümrük işlemlerini tamamlamalıdır. Alıcının ülkesinde kullanacağı lüzumlu belgeleri hazırlamak da satıcının sorumluluğundadır. Taşıma acentası ile sözleşme yaparak varış limanına kadar olan navlun ücretini öder. Satıcı, masrafları kendisine ait olmak üzere, gönderdiği malın sigortasını yaptırır. Alıcıya, sigorta poliçesini veya sigorta teminatına ilişkin diğer bir kanıt vermelidir. Malları ilk taşıyıcının gözetimine devrettiği andan itibaren ilgili risk ve masraflardan kurtulur. Bu andan itibaren navlun ve sigorta primi dışındaki malla ilgili tüm masraf ve riskler alıcıya aittir. Teslimi gerçekleştirdiğini ve muhtemel varış tarihini alıcıya bildirir.

Alıcının Yükümlülükleri: Sözleşme koşullarına uygun olarak mal bedelini öder. Malları varış limanında boşaltma masraflarını ve liman ücretlerini de ödemek suretiyle gecikmeksizin malını boşaltır. Alıcı, ihraç ülkesi yetkililerinin emrettiği yükleme öncesi muayene masrafları hariç olmak üzere, diğer zorunlu yükleme öncesi muayene masraflarını ödemelidir. Teslim anından sonra navlun ve sigorta primi dışında meydana gelen bütün masraflar alıcı tarafından karşılanır. İthalat için gümrük

belgelerini düzenleyerek gümrük işlemlerini tamamlar. İthalat için ödenmesi gereken tüm resimleri, vergileri ve diğer harçları, gümrük işlemlerine ilişkin masrafları öder.

1.3.1.9. DAT Terminalde Teslim / Delivered at Terminal

- Teslim yükümlülüğü, malın belirlenen teslim terminalinde teslimiyle yerine getirilir.
- Terminalde teslim satıcının, malları belirlenen varma yerinde veya limanında belirlenen terminalde gelen taşıma aracından boşaltılmış bir şekilde alıcının tasarrufuna bırakılmakla malları teslim ettiğini ifade eder.
- Malın belirlenen terminalde teslim edilmesiyle risk alıcıya geçer.
- Mallar terminalde teslim edildikten sonra masraflar alıcıya aittir. Burada malın teslimine kadarki ihracatla ilgili gümrük işlemleri tamamlanmış, masrafları ödenmiştir. Ayrıca malların boşaltılmasından satıcı sorumlu değildir.

Uygulama şekli şu şekildedir; DAT (Varma limanı veya varma yerinde belirlenen terminal) Incoterms 2010

Bu terim satıcının teslim yükümlülüğünün, malların ihraç için gümrükten geçirilip, sınırdan sonraki terminalde belirlenen yerde emre hazır tutulmasıyla sona ermesini ifade eder.

Terminal terimi, ihraç ülkesinin sınırı da dahil olmak üzere herhangi bir sınır noktasını oluşturan deniz, demiryolu, hava ve kara terminali, depo ve konteyner alanı için kullanılabilir. Dolayısıyla, terimin içinde söz konusu terminalin her zaman nokta ya da yer belirtilerek kesin şekilde tanımlanmış olması hayati önem taşımaktadır. Satıcı, malların belirlenen varma yerinde veya limanında belirlenen terminale getirilmesi ve taşıma aracından boşaltılmasına ilişkin tüm masraflar ve hasarı üstlenir.

Satıcının Yükümlülükleri: Satıcı sözleşme koşullarına uygun malı hazırlamalıdır. Satıcı, hasarı ve masrafları kendisine ait olmak üzere, malların ihracı için gerekli her türlü izni almalı ve malların ihracı veya teslimden önce başka bir ülkeden geçişi için gerekli gümrük işlemlerini tamamlamalıdır. Satıcı, masrafları kendisine ait olmak üzere, malların belirlenen terminale kadar taşınması için taşıma sözleşmesi yapmalıdır. Satıcının alıcıya karşı sigorta sözleşmesi yapmak yükümlülüğü yoktur. Satıcı, malları kararlaştırılan tarihte, varma yerinde, eğer varsa kararlaştırılan noktada, gelen taşıma aracından boşaltılmaya hazır şekilde alıcının tasarrufuna bırakarak teslim etmelidir.

Alıcının Yükümlülükleri: Sözleşme koşullarına uygun olarak mal bedelini öder. Uygulandığı ölçüde, alıcı, hasar ve masrafları kendisine ait olmak üzere, her türlü ithalat iznini veya diğer resmi izni almalı ve malların ithali için tüm gümrük işlemlerini tamamlamalıdır. Malların yukarıda anlatıldığı şekilde teslim edildiği andan itibaren bu mallara ilişkin tüm masraflar alıcının sorumluluğundadır.

1.3.1.10. DAP Belirlenen Yerde Teslim / Delivered at Place

- Teslim yükümlülüğü, malın belirlenen varış yerinde teslim edilmesiyle yerine getirilir.
- Satıcının, malları belirlenen varma yerinde gelen taşıma aracından boşaltmadan alıcının tasarrufuna bırakmakla teslim gerçekleşmiş olur.
- Malın varış yerinde malın teslim edilmesiyle risk ve masraflar alıcıya geçer.

Uygulama şekli şu şekildedir; DAP (belirlenen varma yeri) Incoterms 2010

Bu terim ile satıcının teslim yükümlülüğü, malı belirlenen malları belirlenen varma yerinde gelen taşıma aracından boşaltmadan alıcının tasarrufuna bırakmakla teslim gerçekleşmiş olur.

Satıcı, malların belirlenen varış limanına getirilmesi için gereken tüm gider ve rizikoları üstlenir. Bu terim seçilen taşıma türü ne olursa olsun, birden çok taşıma türünün söz konusu olması hali de dahil olmak üzere kullanılabilir.

Satıcının Yükümlülükleri: Satıcı sözleşme koşullarına uygun malı hazırlamalıdır. Satıcı, hasarı ve masrafları kendisine ait olmak üzere, malların ihracı için gerekli her türlü izni almalı ve malların ihracı veya teslimden önce başka bir ülkeden geçişi için gerekli gümrük işlemlerini tamamlamalıdır. Satıcı, masrafları kendisine ait olmak üzere, malların belirlenen terminale kadar taşınması için taşıma sözleşmesi yapmalıdır. Satıcının alıcıya karşı sigorta sözleşmesi yapmak yükümlülüğü yoktur. Satıcı, malları kararlaştırılan tarihte, varma yerinde, eğer varsa kararlaştırılan noktada, gelen taşıma aracından boşaltılmaya hazır şekilde alıcının tasarrufuna bırakarak teslim etmelidir. Satıcı, uygun olarak teslim edildiği ana kadar mallara ilişkin bütün masrafları ve uygulandığı ölçüde, malların yukarıda anlatıldığı şekilde tesliminden önce ihracat için gerekli gümrükleme masrafları ve ihracat için ödenmesi gereken bütün resimleri, vergiler ve diğer harçları, malların herhangi bir ülkeden geçişine ilişkin masrafları öder.

Alıcının Yükümlülükleri: Sözleşme koşullarına uygun olarak mal bedelini öder. Uygulandığı ölçüde, alıcı, hasar ve masrafları kendisine ait olmak üzere, her türlü ithalat iznini veya diğer resmi izni almalı ve malların ithali için tüm gümrük işlemlerini tamamlamalıdır. Malların yukarıda anlatıldığı şekilde teslim edildiği andan itibaren bu mallara ilişkin tüm masraflar alıcının sorumluluğundadır. Taşıma sözleşmesi uyarınca bu masrafların satıcıya ait olacağı düzenlendiği haller dışında, malların belirlenen varma yerinde teslim alınabilmesi için gelen taşıma aracından boşaltılması için gerekli masrafları öder. Uygulandığı ölçüde, malların ithali için ödenmesi gereken bütün resimleri, vergileri ve diğer harçları ve diğer masrafları alıcı ödemelidir. Alıcı, ihraç ülkesi yetkililerinin emrettiği yükleme öncesi muayene masrafları hariç olmak üzere, diğer zorunlu yükleme öncesi muayene masraflarını ödemelidir.

1.3.1.11. DDP Gümrük Resmi Ödenmiş Olarak Teslim / Delivered Duty Paid

- Teslim yükümlülüğü, malın belirlenen varış yerinde boşaltılmadan teslim edilmesiyle yerine getirilir.
- Mal belirlenen varış yerinde ithalatla ilgili gümrük işlemleri yani gümrük vergi ve masrafları satıcı tarafından ödenmiş şekilde, boşaltılmadan teslim edilir. Bu safhadan sonra risk alıcıya geçer, masraflar da alıcıya aittir.

Uygulama şekli şu şekildedir; DDP (belirlenen varma yeri) Incoterms 2010

Bu terim ile satıcının teslim yükümlülüğü, malların ithal ülkesinde belirlenen yerde emre hazır tutulması ile sona erer. Satıcı, malların o noktaya kadar taşınması, ithal gümrüğünden geçirilmesi için gerekli vergi, resim ve diğer harçlar dahil olmak üzere riziko ve giderleri üstlenmek durumundadır. Bu terim seçilen taşıma türü ne olursa olsun, birden çok taşıma türünün söz konusu olması hali de dahil olmak üzere kullanılabilir.

Satıcının Yükümlülükleri: DDP Kuralı, satıcı açısından azami yükümlülüğü gösterir. Satıcı sözleşme koşullarına uygun malı hazırlar. Kendi ülkesinde ve alıcı ülkesinde kullanacağı lüzumlu belgeleri hazırlar. İhracat ve ithalat gümrük işlemlerini tamamlar. Satıcı, masrafları kendisine ait olmak üzere, malların belirlenen varma yerine kadar taşınması için taşıma sözleşmesi yapmalıdır. Satıcının alıcıya karşı sigorta sözleşmesi yapmak yükümlülüğü yoktur. Taşıyıcı aracı temin ederek taşıma ücretini öder. Teslime kadar malla ilgili bütün masraflar ve riskler satıcıya aittir. Teslimi alıcının ülkesinde belirlenen yerde ve tarihte gümrük vergilerini de ödemek suretiyle gerçekleştirir. Satım sözleşmesinde aksi açıkça kararlaştırılmamışsa, ithalata ilişkin ödenmesi gereken tüm vergiler satıcıya aittir.

Alıcının Yükümlülükleri: Sözleşme koşullarına uygun olarak mal bedelini öder ve malları teslim alır. Malların öngörüldüğü şekilde teslim edildiği andan itibaren bu mallarla ilgili bütün masrafları karşılar. Alıcının satıcıya karşı ihraç veya ithal ülkesi yetkililerinin emrettiği herhangi bir yükleme öncesi muayene masrafını ödemek gibi bir yükümlülüğü yoktur.

EXW terimi satıcı için ne kadar az yükümlülük ifade ediyorsa, DDP terimi de o kadar çok yükümlülük ifade etmektedir.³²

³² INCOTERMS 2010,s.6.

1.4. Incoterms 2010' un Amacı ve Getirdiği Yenilikler

1.4.1. Incoterms 2010' un Amacı

Incoterms 2010'un amacı, dış ticaret alanında en yaygın kullanılan terimlerin yorumu için bir dizi kural oluşturarak, bu terimlerin değişik ülkelerde yapılan farklı yorumlarının oluşturduğu belirsizlikleri ortadan kaldırmak veya en azından büyük ölçüde azaltmaktır.

ICC tarafından Incoterms 2010'un giriş kısmında³³ da belirtildiği gibi Incoterms kurallarının çözüm getirmeye çalıştığı sorular 4 grup halinde toplamış olup bu 4 grup aşağıda belirtilmiştir. Sadece bu konuları düzenleyen Incoterms bu konular dışında başkaca herhangi bir düzenleme kesinlikle içermemektedir.³⁴

1.4.1.1. Malların Teslimi

Incoterms'de dikkat çeken en önemli husus "teslim" hususudur. Nitekim Incoterms giriş kısmında bu hususa yer verilmiştir. Her bir terimin A.1 maddesinde "Malları sözleşme hükmüne göre sağlanması" düzenlenmektedir. Ayrıca her teslimin A.4 maddesinde teslim hususuna yer vermiştir. Bu maddeler uyarınca, satıcının teslim borcu varsa da ifa yeri, şekli ve zamanı hususunda taraflar arasındaki satış sözleşmesine uymak gerekecektir. Gerçekten INCOTERMS, teslim yeri olarak belirli bir coğrafi bölgeyi (örneğin bir şehir veya liman) gösterir. Bununla beraber öngörülen taşıma türü ve seçilen terime göre teslim zamanı 3 ana grupta toplanabilir; "satıcının işletmesinde" teslim şartlı satışlarda (örneğin Ex Works kaydını içeren satışlar) mallar alıcıya, satıcının bizzat kendi kuruluşunda teslim edilir. Varma yerine satışlarda ise teslim taşımanın gerçekleştirilmesinden sonra varma yerinde söz konusu olur.³⁵

Incoterms'de malların teslimi konusunda taraflarının yükümlülüklerini mümkün olduğunca ayrıntılı şekilde düzenlenmesinin nedeni, çeşitli ülkelerde farklılık gösteren ticari teamüllerdir. Örneğin FAS ve FOB terimlerinde malların taşıma için tam olarak nasıl teslim edileceği çeşitli limanlarda farklılık göstermektedir. Bu

³³ INCOTERMS 2010, Giriş Kısmı,s.7 v.d.

³⁴ ERDEM, s.32.

³⁵ RAMBERG, Incoterms 2010, s. 25.

nedenle tarafların yükümlülüklerini kesin biçimde belirlemek imkansız olduğundan bu terimlerde ticari gümrüklere atıf yapmaktan kaçınılmıştır.

1.4.1.2. Hasarın Geçişi

Incoterms, hasarın geçişine özel önem vermiştir.³⁶ Kural olarak, satıcının malların teslim borcunu yerine getirmesi ile mallara ilişkin hasar ve alım riskleri de alıcıya geçer. Incoterms 2010 ile birlikte FOB teslimde risk transferi noktası olarak geminin küpeştesinin dikkate alınmaması getirilmiştir. Risk transferi açısından, FOB, CFR ve CIF ayrıca modernize edilmiştir. Bundan önceki düzenlemelere kadar geminin küpeştesini geçmemiş olmak şartıyla, mallardaki tüm zarar ve ziyanı satıcı üstlenmekteydi. Yeni Incoterms 2010'la risk transferi ancak malların gemide doğru bir biçimde yüklenmesinden sonra gerçekleşmektedir. Ancak bazı durumlarda alıcının teslimin gerçekleşmesi için gerekli işlemleri (örneğin yükleme zamanı ve teslim yerinin bildirilmemesi) yerine getirilmemesi veya malları teslim almaması ihtimaline karşılık hasarın teslimden önce alıcıya geçeceği düzenlenmiştir. Hasar ve masrafların bu şekilde erken geçişi için malların alıcı için hazırlanıp ayrıldığı saptanması gerekir. Bu şart özellikle EXW kayıtlı şart açısından önemlidir.

1.4.1.3. Masrafların Paylaşımı

Incoterms, masrafların paylaşımına ilişkin düzenlemeyi, tıpkı hasarın geçişinde olduğu gibi malların teslimi ile birlikte ele almıştır.

1.4.1.4. Belgelere İlişkin Yükümlülükler

Geleneksel olarak satıcının FOB çerçevesinde teslim etmesi gereken başlıca belge konişmentodur.³⁷ Malların taşıma sırasında elden çıkarılmasına olanak tanımak amacıyla satıcı tarafından alıcıya CFR ve CIF çerçevesinde bir konişmento verilmesine ilişkin uygulama zorunlu olarak korunmaktadır.³⁸

Görüldüğü gibi, Incoterms uluslararası satışların tüm sorularını ele almıştır. Ancak özellikle aşağıdaki hususlar, Incoterms'un kapsamı dışındadır.³⁹

³⁶ INCOTERMS 2010, s.10; ERDEM, s.32-33.

³⁷ INCOTERMS 2000, Giriş, s. 4.; ERDEM, s. 33-34.

³⁸ KENDER, Rayegan – ÇETİNGİL Ergon: Deniz Ticareti Hukuku, 12. Basım, İstanbul 2010, s. 132.

³⁹ RAMBERG, Incoterms 2010, s. 16., ERDEM (FOB Satış), s. 83-84, ERDEM (Makaleler), s. 231.

- a) **Ödeme ve Ödeme Yöntemleri:** Incoterms'de satış bedelinin neleri kapsadığı her terim için ayrı ayrı belirtilmiştir. Ancak ödemenin nasıl yapılacağından bahsedilmemiştir. Bu husus sözleşmede tarafların idaresine bırakılmıştır.
- b) **Mülkiyet Geçişi:** Incoterms, mülkiyetin nakli ile ilgilenmez. Mülkiyenin intikali, çeşitli hukuk sistemlerinde farklılık gösterdiğinden bu husus düzenlenmemiştir. Mülkiyetin intikali ile ilgili olduğu için mülkiyeti muhafaza kayıtlarına da yer verilmemiştir.
- c) **Taşıma:** Her terimin açıklanmasında taşıma sözleşmesinin hangi tarafça üstleneceği belirtilmişse de taşıyan ile satım sözleşmesinin tarafları arasındaki ilişki ve navlun sözleşmesinin hükümleri düzenlenmemiştir.
- d) **Sigorta:** Incoterms, sigorta sözleşmesini yapma borcunu sadece CIF ve CIP terimleri için satıcı açısından öngörmüş ancak bu halde de sigortanın kapsamı ve sigorta bedelinin belirlenmesine ilişkin hükümler getirmekle yetinmiştir. Aynı şekilde sigortacı ve satıcı arasındaki ilişkiler de ele alınmamıştır.
- e) **Tahkim:** Uluslararası mal satışlarında ortaya çıkan ihtilaflar çoğunlukla tahkim yoluyla çözülür. Tahkim konusu da ICC nin diğer bir düzenlemesine konu olup Incoterms ile doğrudan bir bağlantısı bulunmamaktadır.

1.4.2. Incoterms 2010' un Getirdiği Yenilikler

Incoterms 2010'nun en önemli yeniliği iki yeni terimi uluslararası ticarete sokmasıdır. Bunlar DAT ve DAP olup Incoterms 2000 de yer alan DAF,DES,DEQ ve DDU terimlerinin yerini almışlardır.

1936 yılında ICC tarafından Incoterms kurallarının oluşturulmasından beri, dünyaca kabul edilen standart sözleşmeler uluslararası ticaretle boy ölçüşebilmek için düzenli olarak güncellenmektedir. Incoterms 2010 kuralları gümrükten muaf bölgelerin

düzenlenmesini, iş antlaşmalarındaki artan elektronik iletişimin kullanılması, malların taşınmasıyla ilgili artan güvenlik problemini ve malların taşınması esnasındaki problemleri çözecek şekilde düzenlemektedir.⁴⁰

ICC Milletlerarası Ticaret Hukuku ve Uygulamaları Komisyonu'nun dünyanın her bölgesinden ve tüm ticari sektörlerden üyeleri bulunmaktadır. Bu komisyon'un geniş uzmanlığı, Incoterms 2010'un her bölgedeki iş ihtiyaçlarına cevap vereceğini garanti etmektedir.⁴¹

13 olan terim sayısı bu nedenle 11'e indirilmiş olup yeni getirilen bu terimler her türlü taşımacılıkta kullanılabilir. Incoterms 2010 Incoterms 2000 de belirtilen diğer teslim şekillerinde her hangi bir değişikliğe gitmemiş ve isimlerini aynen muhafaza etmiştir.

Her Incoterms 2010 teriminden önce bir yönlendirme bildirgesi bulunur. Bu bildirme Incoterms kuralının ne zaman kullanılacağı, risklerin nasıl atlatılacağı ve masrafların satıcıyla alıcı arasında nasıl bölüneceği gibi ana konuları açıklar. Yönlendirme bildirgesi 2010 kurallarının gerçek bir kısmı olmayıp muamelelerin doğru ve etkili şekilde yapılması için gerekli olan maddenin doğru kullanımıyla ilgili yardımcı olmak için düzenlenmiştir.⁴²

Incoterms 2000'de teslim şekilleri 4 başlık altında sınıflandırılmaktaydı. E "Çıkış", F "Navlunu Ödenmemişler", C "Navlunu Ödenmişler" ve D "Varış". Incoterms 2010'da yeni bir sınıflandırma tarzı daha ortaya konulmuştur. Buna göre teslim şekilleri "tüm taşıma biçimlerine ilişkin kurallar" ve "deniz ve iç karasuları taşımacılığına ilişkin kurallar" olarak ayrılmaktadır.⁴³

Incoterms 2010 ile getirilen bir diğer değişiklik de bazı teslim şekillerinin kaldırılarak yerlerine yenilerinin getirilmesidir. 2 yeni teslim şekli tanımlanırken, 4 tanesi de yürürlükten kaldırılmış ve böylece daha önce toplam 13 olan teslim

⁴⁰ INCOTERMS 2010, Giriş Kısmı, s.4.

⁴¹ INCOTERMS 2010, Giriş Kısmı, s.4.

⁴² INCOTERMS 2010, Giriş-Guidance Notes, s.8.

⁴³ INCOTERMS 2010, Giriş Kısmı, s.7.

şekillerinin sayısı 11'e indirilmiştir. DAF, DES ve DDU teslim şekilleri yerine DAP terimi (Delivered at Place-Yerinde Teslim) ve DEQ teslim şekli yerine de DAT terimi (Delivered at Terminal-Terminalde Teslim) kullanılacaktır.

DAT (Delivered at Terminal - Terminalde Teslim): DEQ teriminin yerini alan bu teslim şekli, seçilen nakliye türüne bakılmaksızın, birden fazla taşıma türünden yararlandığı durumlarda kullanılabilir. "Terminalde Teslim" nakil vasıtasından boşaltılan eşya, alıcının belirlediği bir terminale, limana veya varış yerine getirildiğinde, satıcının eşyayı teslim etmesi anlamına gelir. DAT teslim şekli, satıcının eşyanın ihracatına ilişkin gümrük işlemlerini uygun olan yerde bitirmesini gerektirir, ancak satıcıya bu eşyanın ithalatı için gümrük vergilerini ödeme veya diğer ithalat işlemlerini takip etme yükümlülüğü getirmez.

DAP (Delivered at Place - Yerinde Teslim): DAF, DES ve DDU terimleri yerine getirilen bu teslim şeklinde satıcı, mallar belirlenen yere getirilinceye kadarki bütün maliyetlere (gümrük işlemleriyle ilgili olanlar hariç) ve risklere katlanacaktır. Milletlerarası Ticaret Odası, DAP teslim şeklinin rahatlıkla DES'in yerine kullanılabilirliğini ve temelde aynı olan terimleri (DAF, DES, DDU) yürürlükten kaldırarak, söz konusu kuralların daha fazla kullanıcı lehine geleceğini düşünmüştür. Hasarın intikali noktası olarak geminin küpeştesinin dikkate alınmaması söz konusudur. Risk transferi açısından FOB, CFR ve CIF teslim şekilleri modernize edilmiştir. INCOTERMS 2010 ile FOB teslimde risk transferi ancak malların gemide doğru bir biçimde yüklenmesinden sonra gerçekleşecektir.

Özellikle 11 Eylül terör olaylarının ardından ön plana çıkan güvenlik INCOTERMS 2010 kapsamına alınmıştır. Uluslararası taşıma zincirinde terörist ve açık denizler de ki korsan saldırıların önlenmesi uzun zamandır önemli bir sorun olarak uluslararası ticarete yerini korumaktadır. Incoterms 2010 ile bu gelişmeler dikkate alınarak, gerektiğinde güvenlikle ilgili önlemlere ilişkin masrafları hangi tarafın üstleneceği, belirli klotlar eklenerek gerçekleştirilebilecektir.⁴⁴

⁴⁴ RAMBERG, Incoterms 2010, s.34.

Incoterms 2010 orijinal broşüründe teslim şekillerinin hangi taşımacılık modeli için kullanılması gerektiği üzerinde ayrıntılı şekilde durulmuş ve aşağıdaki şekilde bir ayrıma gidilmiştir. Yine bir Incoterms terimi üzerindeki anlaşmanın ne şekilde yapılacağı açıklanmış olup bu da aşağıdaki gibi olmalıdır;

3 harflik kısaltma/mahalin açık ve net olarak tarifi / Incoterms'ün durumu (eski Incoterms'ün yürürlükten kalktığı tarihin olmaması)

Örnek : FOB İstanbul, Fabrika II, Örnek Sokak 7, ICC Incoterms 2010

Incoterms 2010'daki yeniliklerle birlikte, tüm taşıma modellerine uygulanabilen yedi multimodel ve sadece deniz veya iç su yoluna uygulanabilen dört terim olmak üzere toplam 11 teslim teriminin uygulama alanı olarak ayrımı ise şu şekildedir;

Tüm taşıma modellerini kapsayan terimler:

- EXW –Fabrikada Teslim
- FCA - Vasıtasının Yanında Teslim
- CPT - Navlun Ödenmiş Teslim
- CIP - Navlun ve Sigorta Ödenmiş Olarak Teslim
- DAT - Terminalde Teslim
- DAP - Belirlenen Noktada Teslim
- DDP - Gümrük Vergileri Ödenmiş Olarak Teslim

Sadece deniz ve iç su yolunu kapsayan terimler:

- FAS - Geminin Yanına Teslim
- FOB-Gemiye Yükleyerek (Gemi Küpeştesinden Tamamen geçmiş) Teslim
- CFR - Mal Bedeli ve Navlun Ödenmiş Olarak Teslim
- CIF- Mal Bedeli, Sigorta ve Navlun Ödenmiş Olarak Teslim

1.5. Incoterms ve Sigorta İlişkisi

Incoterms 2010 kuralları taşıma ve sigorta sözleşmelerine ilişkin bilgilendirme borcunu madde A3/B3 altında düzenlenir. Sadece CIF ve CIP teslim şekilleri

satıcının malları sigortalamasını öngörmektedir. Malların nakliyesi esnasında alıcının karşılaşacağı zarar ve ziyana karşılık satıcının sigorta kontratı sağlaması gerekir.⁴⁵ CIF ve CIP şartlarında, alıcı, satıcının minimum kapsamlı bir sigorta yapmakla yükümlü olduğunun bilincinde olmalıdır. Bunun nedeni ise, belirli, özellikle dökme mallar için minimum kapsamın mümkün olabilmesidir. Müşteri daha geniş kapsamlı bir ya da kendi ekstra sigorta düzenlemelerini yerine getirmelidir. Uluslararası ticarete vazgeçilemez kurallar ve kavramlar haline gelen Incoterms yukarıda bahsettiğimiz gibi sürekli değişen ve dönüşen dünya ticaretine uyum sağlaması için sigorta konusunda güncellenmesi kaçınılmaz ve zorunludur.⁴⁶

Sigorta konusu Incoterms kuralları içerisinde ikinci planda olup toplam 11 adet terim içerisinde sadece “CIF” ve “CIP” terimlerinde sigorta ifadesi geçmekte diğerlerinde geçmemektedir.⁴⁷ Bunun dışındaki terimlerde sigorta yapma konusunda taraflar serbest bırakılmış ve herhangi bir yükümlülük düzenlenmemiştir.

Aslında Sigorta konusunda iki temel yargı vardır. Kural olarak riski kim yükleniyorsa sigortayı o yaptırmalıdır ya da taraflar bu hususla ilgili olarak sözleşmeye hüküm koymalıdır.⁴⁸ Sigorta konusuna ilişkin ICC tarafından düzenlenmiş diğer hususlar ise ihracatçı, sigorta yükümlülüğünü de üstlendiği ilgili Incoterms kuralında masrafları kendisine ait olmak üzere bir sigorta poliçesini temin etmeli ve poliçenin bir nüshasını veya bunu kanıtlayan başka bir dokümanı alıcıya iletmelidir. Yine sigorta poliçesinin süresi Incoterms terimleri ile yapılan mal satışının geçerli olduğu süre ile sınırlıdır.⁴⁹ Sigorta konusu sadece taşımacılık faaliyeti çerçevesinde değil aynı zamanda Incoterms terimleri içerisinde de çok önemli bir yer tutan ve ne yazık ki bazı yanlış anlamalar çerçevesinde ihracatçılarımızın ve ithalatçılarımızın mağduriyetle karşılaştıkları bir konudur.

Burada bir hususa daha değinilmelidir. Malın tam veya kısmi hasarı halinde poliçe olsa da olmasa da taşıyan bu hasardan kusuru nispetinde sorumludur. Taşıyan, konusunda uzman bir basiretli tacir olarak, hasarın doğmasını önleyecek her türlü

⁴⁵ RAMBERG, Incoterms 2010, s.35.

⁴⁶ HARTER, John J.: The Language of Trade, Washington 1984, s. 84.

⁴⁷ INCOTERMS 2010, Giriş Kısmı, s.8.

⁴⁸ ERİŞ, Gönen: Türk Ticaret Kanunu, Deniz Ticareti ve Sigorta, Ankara 1990, s.148.

⁴⁹ RAMBERG, Incoterms 2010, s.35.

tedbiri almakla yükümlüdür. Buna aykırı her neticeden de sorumludur⁵⁰. Sigorta yaptırma basiretli tacir olmanın bir sonucudur. Ancak taşıyan açısından kusur varsa taşıyan kendi kusurundan tek başına sorumludur.

Bu tür olumsuzluklar daha ziyade ICC'nin resmi incoterms metninin yanlış yorumlanmasından kaynaklanmaktadır. Yukarıda belirttiğimiz üzere Toplam 11 adet terim içerisinde sadece "CIF" ve "CIP" teslim teriminde sigorta ifadesi geçmekte diğerlerinde geçmemektedir. Bunun dışındaki terimlere ilişkin olarak resmi metne bakıldığında "no obligation" ifadesi kullanılmıştır.⁵¹ Bu ifade " *tarafların birbirlerine karşı yükümlülüğünün bulunmadığı*" anlamını taşır ve süreç içerisindeki risklerin aynen devam ettiği açık şekilde ortadadır. O nedenle, mağduriyete mahal vermemek için kural olarak riski kim yükleniyorsa sigortayı yaptırmalıdır. Yahut taraflar sözleşmelerinde açıkça bu konu hakkında hüküm koymalıdır. FOB teslim şeklinde satıcının, FOB teriminde, taşıma ve sigorta sözleşmesi yapma yükümlülüğü yoktur. Ancak, satıcı, talep üzerine alıcıya bir sigorta sağlanması amacıyla gerekli bilgiyi sağlamalıdır.⁵²

Sigorta konusuna ilişkin ICC tarafından düzenlenmiş diğer hususlar incelendiğinde İhracatçı, sigorta yükümlülüğünü de üstlendiği ilgili Incoterms teriminde masrafları kendisine ait olmak üzere bir sigorta poliçesini temin etmeli ve poliçenin bir nüshasını veya bunu kanıtlayan başka bir dokümanı alıcıya iletmelidir yine sigorta sürelerinin kapsamı, ilgili Incoterms teriminin ifade ettiği teslim prosedürünün süresiyle sınırlı olacaktır.

Deniz ticaretinde koli başına sorumluluk miktarı getirilmiş olup meydana gelen taşıma zararlarından taşıyıcının koli başına sorumluluğu TTK'ya göre bulunmaktadır. Konteynır taşımacılığında ise taşınan konteynır TTK m.1114 anlamında koli olarak değerlendirilmektedir.⁵³

⁵⁰ KEŞLİ, Ahmet, Vize Alınamaması Sebebiyle Uluslararası Turların İptalinden Doğan Hukuki Sorumluluk, Prof. Dr. Hayri DOMANIÇ'e 80.Yaş Günü Armağanı, İstanbul 2001, s.938 vd.

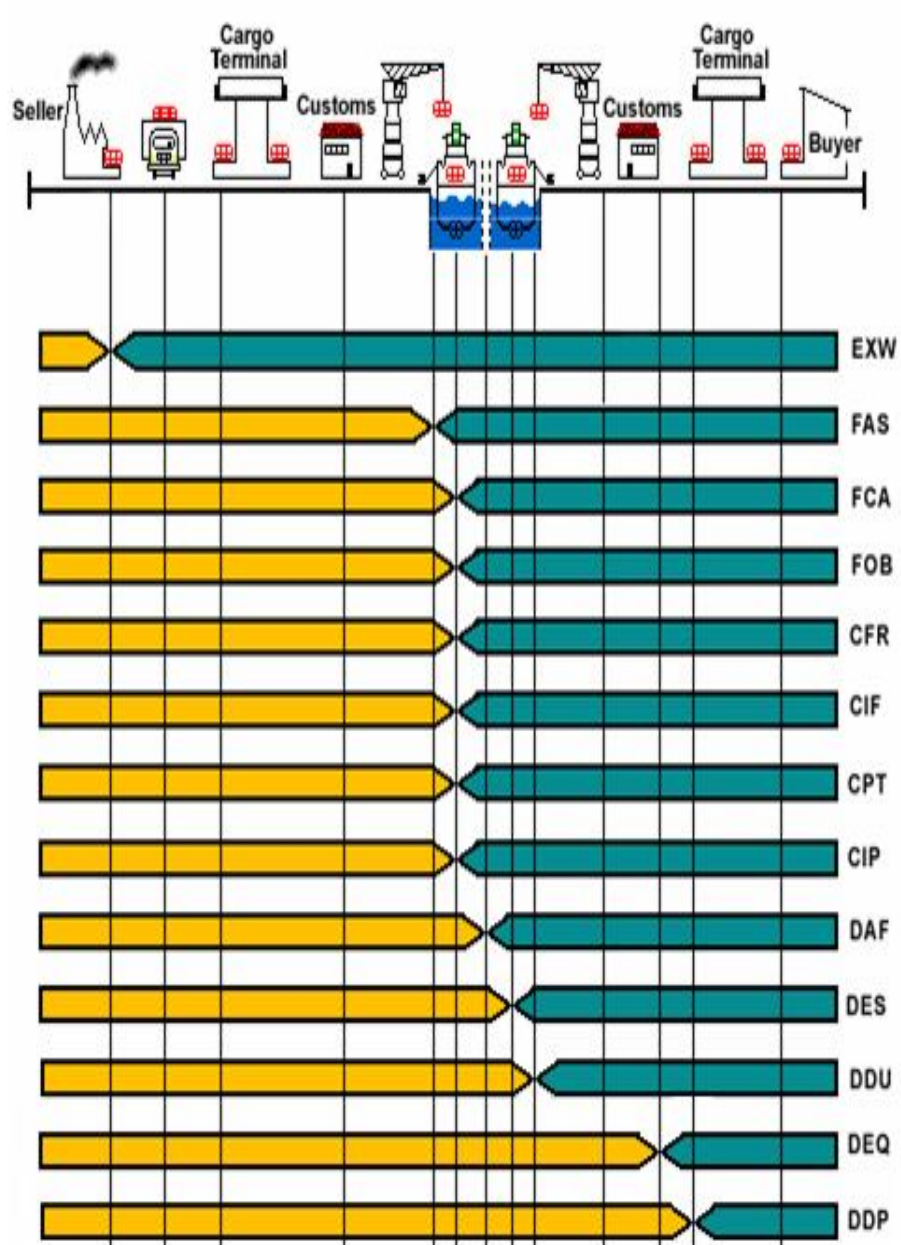
⁵¹ INCOTERMS 2010, Giriş Kısmı, s.11.

⁵² RAMBERG, Incoterms 2010, s.172.

⁵³ MİNELİLER, Zeynep Demirçivi, "Deniz Yoluyla Taşımada Yükün Ziya ve Hasarından Doğan Sınırlı Sorumluluk" DEÜHF Dergisi,C.9,Özel Sayı,2007,s.957-984.

Sarı Bölüm: Satıcı Taraf Yükümlülüğü

Yeşil Bölüm: Alıcı Taraf Yükümlülüğü

Şekil 1.1: Incoterms 2010

Kaynak: Schenker-Arkas Logistics.

İKİNCİ BÖLÜM

2. FOB TESLİM TERİMİNİN TANIMI VE UNSURLARI

“Gemi Üzerinde teslim – Free On Board” terimi, belirtilen yükleme limanında malların gemi küpeştesini aşarak gemi üzerine yüklenmesi ile birlikte satıcının malları teslim ettiği anlamına gelir. Küpeşte, gemilerde güverte parmaklığına veya parmaklıkların üzerine yerleştirilen ağaç bölüme verilen isimdir.⁵⁴ Bu noktadan itibaren alıcının satın aldığı mallara ilişkin bütün masrafları, ziya veya hasarları üstlendiğini ifade eder. FOB terimi daha önce belirttiğimiz üzere sadece deniz veya içsu taşımacılığında kullanılabilir. İngilizce karşılığı olarak gemi küpeştesi dediğimiz terimi gemi güvertesi olarak tanımlayabiliriz.⁵⁵ Hasarın intikali ise ancak malların gemi üzerine yüklenmesinden sonra alıcı tarafa doğru gerçekleşecektir.

FOB teslim esas olmak üzere satıcının malın nakliye'nin yapılacağı geminin güvertesine taşıyıp, indirmesine kadar olan sorumluluğunu içerir. Fabrikadan liman gümrüğüne kadar olan taşıma masrafları ile liman gümrüğü ve liman masrafları kural olarak satıcıya aittir.

FOB olarak bilinen “Free on Board” (güverte teslimi) satışlar uzun zamanlar denizaşırı satışların en çok tercih edilen şekli olarak görünmüştür. Bu satışlarla ilgili olarak verilen ilk mahkeme kararları 19.yüzyıl başlarına rastlamaktadır.⁵⁶

FOB satışlar, milletlerarası ticaretin genel olarak gelişmeye başladığı 18.yüzyıl sonları ve 19.yüzyıl başlarının en uygun satış şekli idi. Bu devirde tacir bir çarter sözleşmesi ile gemiyi tutar ve kendisi veya temsilcisi de liman liman dolaşarak mal alırdı. Eğer uygun mal bulunursa bunların gemide teslimi istenirdi ve mal kesin

⁵⁴ AKDOĞAN, Refik: İngilizce-Türkçe Ansiklopedik Denizcilik Sözlüğü, İstanbul 1996, s.409.

⁵⁵ ERDEM, H. Ercüment: Milletlerarası Ticaret Hukuku İle İlgili Makaleler (Makaleler), İstanbul 2008, s.148.

⁵⁶ ERDEM, s.150.

olarak gemide muayene ve kabul edilirdi. İşte “güvertede teslim” anlamını ifade eden FOB teriminin bugünkü haline gelmesi bu gelişimin sonucudur. Daha sonraki devirlerde, düzenli seferlerin başlaması ve haberleşmenin gelişmesi, gemiyi tutan alıcının, gemiyle birlikte yolculuğa çıkmak yerine, satıcıya malları kendisinin bulduğu bir gemiye yükleme talimatı vermesini yeterli hale getirdi. Gerçek FOB satışta, alıcının yükleme limanında olmaması navlun sözleşmesi yapmasını güçleştirdiği için bu satış şekli gözden düşmeye başlamıştı; ancak genişletilmiş FOB sözleşmelerde olduğu gibi satıcıya, alıcı nam ve hesabına, navlun sözleşmesi yapmak yetkisinin verilmesiyle bu sakınca giderilmiştir. FOB sözleşmelerde satıcının taşıma sözleşmesi yapmak ve malları sigortalamak zorunda olmayışı, bu sözleşmelerin tercih edilmelerine neden olmuş ve hatta bu nedenle dış ticarete ihracatta FOB ithalatta ise CIF satışların kullanılması önerilmiştir.⁵⁷

Zaman içinde konteynırlı taşımaların, ro-ro taşımalarının ve kombine taşımaların gelişmesi ve artması FOB satışların miktarında bir azalmaya neden olduysa dahi, FOB satışlar hala özellikle tam charter taşımaların söz konusu olduğu, petrol, sıvılaştırılmış gaz ve diğer dökme yük satışlarında önemini korumaktadır. Bu konuya çalışmamızın dördüncü bölümünde geniş olarak değinilmiştir.⁵⁸

FOB Teslim Şeklinin Başlıca Temel Özellikleri

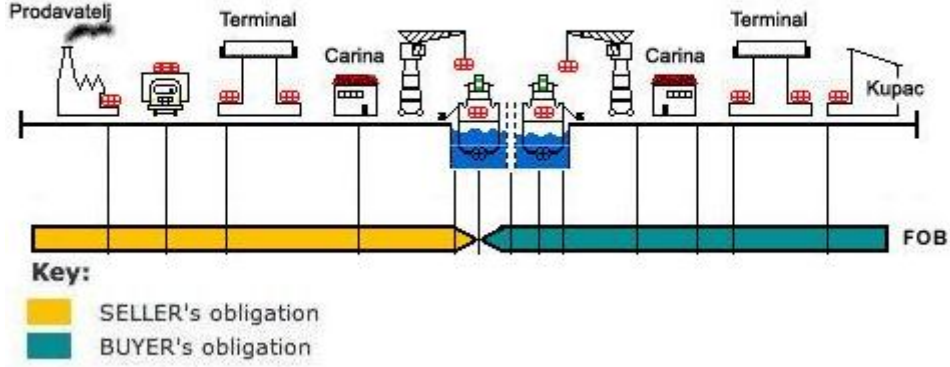
- Sadece deniz yada içsu taşımacılığı için kullanılabilir.
- Sözleşmelerde mutlaka FOB’dan sonra yükleme limanının isminin yer alması gereklidir. Örneğin; FOB Hamburg Limanı gibi.
- Mallar ihracatçı tarafından sözleşmede belirlenen yer (yükleme limanında) ve tarihte ithalatçının belirteceği gemiye aktarılır.
- Geminin güvertesi üzerine yüklemeye kadar olan masraflar, yükleme ücretleri, ihracat ve gümrük vergileri ihracatçının sorumluluğundadır. Gemiye yüklemeyen sonra tüm sorumluluk alıcıya geçer.

⁵⁷ INCOTERMS 2010, Giriş Kısmı,s.8.

⁵⁸ Bkz. Dördüncü Bölüm “FOB Teslim İle İlgili Tavsiyeler ve Uygulamadaki Hataların Önlenmesi”.

Sarı-Satıcı Taraf Borçları Yeşil-Alıcı Taraf Borçları

FOB Free on Board

Şekil 2.1: Free On Board-2010

Kaynak: Schenker-Arkas Logistics.

Malların gemi güvertesine tesliminden itibaren varış limanına kadar olan sigorta bedelleri, ithalat ve gümrük vergileri, boşaltma masraflarını ithalatçı karşılamak zorundadır.

FOB terimi, satıcının malları ihracat için gümrüklemesini gerektirir. Eğer taraflar, malların gemi küpeştesini aşarak gemide teslim edilmeleri niyetinde değillerse taraflarca FCA terimi kullanılmalıdır. Aşağıda ayrıntısıyla FOB teslim şeklinin taraflara yüklediği sorumluluğu irdeleneceğiz. Ancak öncelikle Türk Ticaret Kanunu Madde 1138’de düzenlenen FOB satışı incelemek gerekir.

2.1 FOB Teslimin Tarihi Gelişimi ve Türk Ticaret Kanunu’ndaki Düzenleme

2.1.1. Tanım

Deniz aşırı satışların yaygınlaşmasıyla birlikte FOB kaydı tarihsel olarak CIF teslim şeklinden daha sonra ortaya çıkmıştır. Bunun nedeni olarak uluslararası deniz ticaretinin XVIII. Yüzyıl ve XIX. Yüzyıl başında ve içinde bulunduğu koşullar ile açıklanabilir.

Avrupa'nın henüz gelişmemiş olduğu zamanlarda Avrupalı tacirler Uzakdoğu'daki deniz aşırı satıcılar ile yaptıkları alışverişlerde "boşaltmada teslim" türünü seçmekte ve kendilerine teslim edilen malın bedelini ödemekteydiler. Buna karşılık tedbirli bir satıcı, alıcıya karşı kesin bir yükümlülük altına girmekten kaçınmakta ve kendisi için avantajlı olan geminin tayini suretiyle yapılan satışı tercih etmekteydi. Çünkü, bu halde malların yolda kısmen veya tamamen zarar görmesinden sorumlu tutulmamakta ancak, alıcı da mal bedelini malın varma limanına salim bir şekilde ulaşmasıyla öderdi.⁵⁹

FOB teslim şeklinin özellikleri uygulamanın getirdiği şartlar ile kendiliğinden ortaya çıkmıştır. Böylece FOB teslim uluslararası ticarete sıkça kullanılmaya başlanmış daha sonrada teknolojik gelişmelere paralel olarak uluslararası ticaretin içinde bulunduğu şartlar da zaman içinde değişmeye başlamıştır.

FOB teslim, ticari hayatta XIX.yüzyıldan itibaren kullanılmaya başlanmıştır. FOB teslim ile ilgili olarak ilk mahkeme kararlarına İngiliz içtihatlarında sırasıyla 1812 ve 1816 yıllarında rastlanmaktadır.⁶⁰ FOB teslim uluslararası ticarete kullanılan diğer teslim şekilleri gibi deniz ticaretinde tacirin kendi aralarında geliştirdiği sözleşmesel düzenlemeler olarak ortaya çıkmış ve gelişmesinde daha çok örf ve adet rol oynamıştır.

Günümüze döndüğümüzde FOB teslim Türk Ticaret Kanunu'nda m.1138'de düzenlenmiştir. Kanunda yükleme limanı belirtilerek "FOB" teslim olarak satılan malların satıcı tarafından sözleşme şartları çerçevesinde ve bunlar yoksa yükleme yerindeki teamüllerle belirlenmiş olan şekilde ve zamanda ve ambalaj içinde alıcı tarafından tayin olunacak gemide teslim edilmesi gerekmektedir.⁶¹ Malların gemi küpeştesini geçmesi ile beraber ihracatçı teslim görevini yerine getirmiş olur. "FOB" teslim şeklinin en büyük özelliği yukarıda bahsettiğimiz üzere sadece deniz yolu ile yapılan taşımalarda kullanılabilmesidir. Ancak uygulamada FOB kara taşımalarında da hatalı olarak kullanılmaktadır.⁶²

⁵⁹ ERDEM, (Makaleler), s.144.

⁶⁰ ERDEM (Makaleler), s.146.

⁶¹ ERDEM (Makaleler), s.150.

⁶² KARAYALÇIN, Yaşar: Ticaret Hukuku, Giriş-Ticari İşletme, 3. Basım, Ankara 1968, s.58.

TTK ya göre FOB teslim ile satılan malların geminin küpeştesini fiilen geçtiği andan itibaren nef'i ve hasarı alıcıya aittir. Fakat, tayin olunan gemi vaktinde hazır olmazsa malların satıcı tarafından alıcının emrine hazır kılındığı andan ve alıcı gemiyi zamanında tayin etmemiş veya malı teslim almak için bir süre tayin veya teslim yeri hakkında seçme hakkını saklı tutmuş olup da zamanında buna dair talimat göndermemiş olduğu takdirde kararlaştırılan sürenin bitiminden itibaren hasar alıcıya aittir.

Masraflar hakkında ise TTK'nın 1146. madde hükmü uygulanır. Lakin, konişmento masrafları ile navlun bedeli ve hasarın alıcıya intikal ettiği andan sonra mallara ilişkin bütün masraflar alıcıya aittir. Diğer hususlarda ise, TTK madde 25, FOB teslim hakkında da uygulanır.⁶³

FOB SATIŞ:

Madde 1138 – “Yükleme limanı zikrolunarak "FOB" satılan malların satıcı tarafından mukavele şartları dairesinde ve bunlar yoksa yükleme yerindeki teamüllerle muayyen olan suret ve zamanda ve ambalaj içinde alıcı tarafından tayin olunacak gemide teslim edilmesi lazımdır.

"FOB" satılan malların geminin küpeştesini fiilen geçtiği andan itibaren nefi ve hasarı alıcıya aittir. Şu kadar ki; tayin olunan gemi vaktinde hazır olmazsa malların satıcı tarafından alıcının emrine amade kılındığı andan ve alıcı gemiye vakit ve zamanında tayin etmemiş veya malı teslim almak için bir müddet tayin yahut teslim yeri hakkında seçme hakkını muhafaza etmiş olup da vakit ve zamanında buna dair talimat göndermemiş olduğu takdirde kararlaştırılan müddetin bitiminden itibaren hasarı alıcıya aittir.”

FOB teslim Türk Ticaret kanununda tek madde olarak madde 1138'de düzenlenmiştir. Her ne kadar “FOB” bir teslim türü olsa da TTK bu terimi “Denizaşırı Satış Mukaveleleri” kısmında sanki bir satım şekliymiş gibi FOB satış

⁶³ AKYAZAN, Sıtkı: Türk Ticaret Hukuku ve İlgili Mevzuat, Ankara 1971,s.75.

başlığı altında düzenlenmiştir. Söz konusu maddede, FOB teslimin özelliklerden ve taraflara yüklediği yükümlülüklerden kısaca bahsedilmiştir.

Buna göre, yükleme limanı belirtilerek FOB teslim olarak satılan malların satıcı tarafından sözleşme şartları çerçevesinde ve bunlar yoksa yükleme yerindeki teamüllerle belirlenmiş olan şekilde ve zamanda ambalaj içinde alıcı tarafından tayin olunacak gemide teslim edilmesi gerekmektedir.

FOB teslim ile satılan malların geminin küpeştesini fiilen geçtiği andan itibaren nefi ve hasarı alıcıya aittir. Fakat tayin olunan gemi vaktinde hazır olmazsa malların satıcı tarafından alıcının emrine hazır kılındığı anda ve alıcı gemiyi zamanında tayin etmemiş veya malı teslim almak için bir süre tayin veya teslim yeri hakkında seçme hakkını saklı tutmuş olup da aynı zamanında buna dair talimat göndermemiş olduğu takdirde kararlaştırılan sürenin bitiminden itibaren hasar alıcıya aittir.

Bu tanımdan da anlaşılacağı gibi FOB teslimin temel özellikleri olan yüklemeye satışlara konu olması özelliği ile malların geminin küpeştesini aşmasından itibaren mallara ilişkin bütün masrafların alıcıya ait olması ilkesi TTK'da da zikredilmiştir.⁶⁴

TTK'nın yüklemeye satışlara ayrılmış olan kısmının, gerek ifade şekli gerekse açıklığı açısından yeniden gözden geçirilmesi gerekmektedir. Zira, TTK'da yer alan maddeler uluslararası ticaret hukukunda ortaya çıkan yeniliklere yabancı kalabilmektedir. Incoterms 1936'nın içeriğini benimsemiş olan TTK, Incoterms 2010'a gelinceye kadar yapılan onca değişikliğe rağmen aynı kalmış ve ihtiyaçlara cevap veremez olmuştur.

FOB teslimde malların teslimi meselesi de zikredilmeye değerdir. Kanunda, Incoterms'e uygun olarak, malların yüklenmesinden değil, sadece malların tesliminden söz edilmiştir. Ancak CIF satışın düzenlendiği maddede malların yüklenmesinden bahsedilirken, FOB teslimde malların tesliminden söz edilmesi, teslimin nasıl olması gerektiği konusunda şüpheler uyandırmaktadır.⁶⁵

⁶⁴ GÖĞER, Erdoğan, "Denizaşırı Satış Mekaveleleri" Adalet Dergisi, y. 53, No: 5-6, s. 532-533.

⁶⁵ ERDEM (Makaleler),s.151.

TTK'da FOB teslim tek bir maddenin ayrılmış olması açık şekilde yeterli değildir. Ancak 6102 sayılı 13.01.2011 tarihli 01.07.2012 tarihinde yürürlüğe girecek olan yeni Türk Ticaret Kanununda yaptığımız eleştirinin aksine FOB teslim ile ilgili hiçbir düzenleme yapılmamış ve FOB kanundan çıkartılmıştır. Bu hatalı bir girişim olmuş olup sonuç kısmında eleştirilmiştir.

Ancak FOB teslim şeklinin tüm yönleriyle incelenebilmesi için şu anda yürürlükte bulunan Türk Ticaret Kanunu Madde 1138'de ki FOB teslimin unsurlarının incelenmesinde fayda vardır.

2.2. TTK'ya Göre FOB Teslimin Unsurları

2.2.1. Satılan Malın Deniz Yolu ile Taşınması

“FOB” teslim, sadece satılan malların deniz yolu ile taşınması halinde uygulanması mümkün olan bir ticari teslim türüdür. INCOTERMS 2010'da da FOB teriminin sadece deniz veya içsu taşımacılığında kullanılabileceği tarafların malların gemi küpeştesini aşarak teslim edilmeleri niyetinde değilse FCA teriminin kullanılması gereği belirtilmiştir.⁶⁶ Gerçekten uygulamada, FOB teslim noktasının değiştirilmesi suretiyle FOB fabrika, FOB tesis, FOB araç gibi eklemeler yapıldığı görülmektedir. Böylece kısaltmanın açılımı olan “free on board” sözlerinin anlamı göz ardı edilmektedir. FOB'un bu şekil kullanımı karışıklık yaratabilir ve bundan kaçınılması gerekmektedir.

2.2.2. Malın Gemide Teslimi

TTK'nın CIF teslimine ilişkin 1139 ve devamı maddelerinde (Sif Satış) malların yüklenmesinden bahsedilirken FOB teslimine ilişkin 1138 madde de yükleme teriminden hiç bahsedilmemiş sadece tesliminden bahsedilmiştir.

FOB teslimin konusu menkul mallardır. Ne var ki, TTK, m. 1138 de sadece mallar teriminden bahsedilmiş ve menkul mallardan bahsedilmiştir.⁶⁷ Ancak gayrimenkul

⁶⁶ INCOTERMS 2010, s.87, FOB Terim Giriş Bölümü, s.87.

⁶⁷ ERDEM (Makaleler), s. 161.

malların nitelikleri itibariyle taşınmaları ve denizaşırı satışlara konu olmaları olanaksızdır.⁶⁸

Türkiye’de de menkul malların Konteyner taşımalarda, ro-ro taşımalarda⁶⁹ ve multimodal taşımalardaki artışı zaman içinde FOB teriminin kullanımını azaltmıştır; zira konteyner ve ro-ro taşımalarda malın fiilen gemi bordasına yüklenmesinin herhangi bir önemi yoktur ve bu taşımalarda ICC tarafından FOB terimi yerine yukarıda bahsettiğimiz üzerine FCA teriminin kullanılması tavsiye edilmektedir. Buna rağmen, petrol, gaz ve diğer dökme menkul mal taşımalarda FOB terimi hala önemini korumaya ve yaygın olarak kullanılmaya devam etmektedir.⁷⁰ Böylece satışa konu menkul mal gemide teslim edilmektedir.

2.3. ICC Tarafından Hazırlanan Incoterms 2010’da FOB Teslim

FOB teriminin, milli kanunlardan önce, ilk yeknasak düzenlemesi Incoterms içinde yapılmış ve uzun zamandan beri, dış ticarete taraflar bu bültenlere atıf yaparak FOB teriminin içeriğinde anlaşmışlardır. Bu nedenle Incoterms’ün bu terim için belirttiği tanımı ayrıntılı olarak incelemekte yarar vardır.

Geleneksel FOB terimine göre, mallar liman ödeme noktasını geçtikten sonra, riskler satıcıdan alıcıya geçer. Yine de, 1700’lerden beri, gemi ve liman taşımacılığında bir çok farklı ticari anlayış ve gelenek ortaya çıkmıştır. Incoterms 2010 kurallarında bu gelenek ve anlayışların yıkılması amaçlanmaktadır ve riskler ve masraflar arasında sabit bir durum ortaya koyulmaya çalışılmaktadır, bu durum da “on board” terimini ortaya çıkarmıştır. Yine de önceki gibi risklerin tam olarak bölünmediği için malın türüne bağlı olan ve malların gemiye yüklenmesi ile taşınması metodlarındaki problemler her zaman ortaya çıkmaya devam etmiştir.⁷¹

Risk transferi noktası olarak geminin küpeştesinin dikkate alınmaması getirilmiştir. Yeni Incoterms 2010’la FOB teslimde risk transferi ancak malların gemide doğru bir biçimde yüklenmesinden sonra gerçekleşmektedir. Bu demektir ki, bu noktadan

⁶⁸ KALPSÜZ, s.34; ERDEM (SIF SATIŞ), s.58.

⁶⁹ SÜMER, Haluk: Dış Ticaret Terimleri, İstanbul 1994,s.45, Roll on – Roll of: Malın Kamyon veya Tır içerisinde gemiye girip çıkması.

⁷⁰ ERDEM (FOB Satış), s. 45-48.

⁷¹ RAMBERG, Incoterms 2010, s.9.

itibaren alıcı mallara ilişkin bütün masrafları ziya veya hasarları üstlenmektedir. FOB terimi satıcının malları ihraç için gümrüklemesini gerektirir. Bu terim sadece deniz veya içsu taşımacılığında kullanılabilir. Eğer taraflar malların gemi küpeştesini aşarak gemi üzerinde teslim edilmeleri niyetinde değillerse FCA terimi kullanılmalıdır.⁷²

“Free on Board” teslimde satıcı malları gemiyle veya başka bir deniz aracıyla teslim etmek veya ödemenin yapılması için belirlenen limana teslim etmek zorundadır. Mallar gemiye yüklenene kadar sorumluluk satıcıya, mallar yüklenip yola çıktıktan sonra ise sorumluluk alıcıya aittir.⁷³

Satıcı malları gemiye veya tahsis edilen araca yüklemek zorunda ve malların nakliyesini tahsis etmek zorundadır. Burada tedarik etmek çoğul satışları veya zincir satışları belirtmektedir, özellikle de ticari eşyaların taşınmasında geçerlidir.⁷⁴

FOB kuralları malların taşınmasının tüm aşamalarını kapsamaz, sadece gemi üzerindeki ve deniz üzerindeki alanı gibidir. Taşımanın diğer alanlarında, örneğin malların konteynıra⁷⁵ yüklenmesi veya konteynır ile taşınması ve terminalde teslim durumlarında FCA terimi uygulanmalıdır.⁷⁶

FOB’a göre satıcı malları ihracat için uygun duruma getirmelidir. Yine de, satıcının malları ihracat için uygun duruma getirmedeki görevleri, herhangi bir ithalat yükümlülüğü varsa onları yerine getirmek veya önemli formaliteleri tamamlamaktır.

Görüldüğü üzere burada da FOB teslimin yüklemeye satışlarda kullanılması özelliğinden öncelikle bahsedilmiştir. FOB terimi uyarınca satıcı satış sözleşmesinden doğan yükümlülüklerini yükleme veya (sevk) limanında ifa ederek

⁷² RAMBERG, Incoterms 2010, s. 173.

⁷³ RAMBERG, Incoterms 2010, s. 174.

⁷⁴ RAMBERG, Incoterms 2010, s. 27.

⁷⁵ Deniz ve Kara Taşımacılığında maliyetleri düşüren konteynır’lar, 10,20,30 ve 40 tonluk kapasitedeki malları çelik kaplar içinde taşırlar. Bkz. Ticari Terimler Sözlüğü, İGEME, Nisan 2000, s.45.

⁷⁶ INCOTERMS 2010, Giriş, s. 7.

bu borçlarından kurtulmaktadır. Bu bakımından FOB terimi yüklemeye satış sözleşmelerinde kullanılan bir teslim türü olarak kabul edilmektedir.⁷⁷

Incoterms'de diğer terimlerde olduğu gibi FOB teriminde de satıcı ve alıcının yapması gerekenler on başlık altında ele alınmıştır. Buna göre, satıcı malları sözleşme hükümlerine uygun olarak sağlamak (FOB A.1), ihraç izinlerini almak ve gerekli formaliteleri tamamlamak (FOB B.2), malları belirli tarihte veya öngörülen süre içinde alıcının tayin ettiği geminin üzerine doğru bir şekilde yükleyerek teslim etmek (FOB A.4), mallar gemi üzerine yükleninceye kadar olan hasar ve ziyan üstlenmek (FOB A.5), malların gemi üzerine yükleme anına kadar tüm masraf ile ihraç işlemlerinin gerektiği masrafları karşılamak (FOB A.6), alıcıya gerekli bildirimde bulunmak (FOB A.7), teslimin yapıldığına dair kanıt taşıma belgesi veya eşdeğer elektronik mesajı sağlamak (FOB A.8), malların kontrol etmek veya gerektiği şekilde ambalajlayıp işaretlemek (FOB A.9), malların ithalatı için gerekli olabilecek belgelerin ve sigortanın temininde alıcıya yardımda bulunmak yükümlülükleri altındadır. (FOB A.10)

Alıcı ise semeni ödemek (FOB B.1), ithalat işlemlerini ve gümrük formalitelerini yerine getirmek (FOB B.2), malların taşınması için taşıma sözleşmesi yapmak (FOB B.3) malları teslim almak (FOB B.4), malların gemi üzerine yüklenmesinden itibaren mallarla ilgili tüm hasar ve ziyanları üstlenmek (FOB B.5), mallar sorumluluğuna girdikten sonra tüm masraflara katılmak (FOB B.6), satıcıya geminin adı yükleme noktası gibi hususlarda yeteri kadar süre önceden gerekli bildirimde bulunmak (FOB B.7), sözleşmeye uygun olan teslim kanıtını kabul etmek (FOB B.8), yükleme öncesi muayene masraflarını ödemek (FOB B.9) ve satıcı tarafından malların ithali için gerekli olan belgelerin temininde yapılan masrafları ödemek yükümlülükleri altındadır. (FOB B.10)

Bazı durumlarda sözleşmede yer alan ticaret terimi yükleme veya boşaltma masraflarının veya sorumluluğunun taraflar arasında nasıl, ne şekilde paylaşılacağı tam olarak net değildir. Bu durum FOB, CFR veya CIF'deki denizcilik terimleri ile sonuca bağlanmalıdır. Bu yüzden taraflar sık sık anlaşmadaki FOB maddesine

⁷⁷ TEKİL, Fahiman: Deniz Ticaret Hukuku, 2. basım, İstanbul 1977, s. 183.

“rezerve edilmiş” veya “rezerve edilmiş ve yüklenmiş” gibi ifadeler eklemektedir.⁷⁸ Yine burada sorumlulukların sadece masraflar için mi geçerli olduğu yoksa tüm risk hallerinde mi masrafın karşılanması gerektiği açık değildir. Ayrıca EXW’de yer alan bazı sınıflandırmalar “Rezerve edilmiş ve yüklenmiş, fakat mallar gemiye yüklendikten sonra tüm sorumluluk alıcıya aittir” gibi daha garanti maddelerle desteklenmektedir.⁷⁹

Görüldüğü üzere Incoterms Terimleri ilk bakışta karışık gibi gözükse de tüm teslim terimleri aynı sistematik dahilinde belirtilmiş ve sıralanmıştır.

2.3.1. Incoterms 2010 Broşüründe FOB Teslim

Yukarıda açıkladığımız üzere 715 nolu Incoterms 2010 broşüründe FOB Teslim aşağıdaki şekilde açıklanmıştır.⁸⁰

FOB

GEMİDE MASRAFSIZ

FOB(belirlenen yükleme limanını yazınız) Incoterms 2010

Rehber Açıklama

Bu terim sadece deniz veya içsu taşımacılığında kullanılmalıdır.

“Gemide Masrafsız” kuralı, satıcının malları belirlenen yükleme limanında, alıcı tarafından seçilen gemide veya bu şekilde teslim edilen malları temin ederek teslim etmesini ifade eder. Mallara ilişkin hasar ve masraflar, mallar gemide bulunduğu anda alıcıya geçer ve alıcı, bu andan itibaren bütün masraflara katlanır.

Satıcının malları ya gemide teslim etmesi veya zaten gönderilmek üzere bu şekilde teslim edilmiş malları teslim etmesi gereklidir. “Tedarik” terimine burada yapılan atıf özellikle emtia satışında mutad olduğu şekilde zincirleme olarak yapılan birden fazla satışa ilişkindir.

⁷⁸ RAMBERG, Incoterms 2010, s.173.

⁷⁹ ERDEM (Sif Satışlar), s.6.

⁸⁰ INCOTERMS 2010, s.87 v.d (FOB Teslim Bölümünün Türkçe Çevirisinden Oluşmaktadır.).

FOB kuralı satıcının malları gemiye yüklenmeden önce bir terminalde taşıyıcıya teslim ettiği haller için uygun olmayabilir. Örneğin mallar konteynerde olduğu zaman bu şekilde teslim edilmeleri olağandır. Bu gibi durumlarda, FCA kuralı kullanılmalıdır.

FOB kuralı, satıcının malları uygulandığı ölçüde ihracat için gümrüklenmesini gerektirir. Ancak, satıcının malların ithalat için gümrüklenmesi, ithalat harçlarının ödenmesi ve ithalat için gerekli gümrük formalitelerinin takibine ilişkin herhangi bir yükümlülüğü yoktur.

A.SATICININ YÜKÜMLÜLÜKLERİ

A1 Satıcının Genel Borçları

Satıcı, satım sözleşmesi uyarınca malları ve ticari faturayı veya sözleşmenin gerektirebileceği diğer uygunluk kanıtlarını sağlamalıdır.

A1-A10'da düzenlenen herhangi bir belgenin taraflarca üzerinde anlaşılması veya mutad olması halinde ona eşdeğer bir elektronik kaydı veya süreci olabilir.

A2 Lisanslar, izinler, güvenliğe ilişkin gümrük işlemleri ve diğer formaliteler

Uygulandığı ölçüde, satıcı, hasarı ve masrafları kendisine ait olmak üzere malların ihracı için gerekli her türlü ihracat izni veya diğer resmi izni almalı ve malların ihracı için gerekli gümrük işlemlerini tamamlamalıdır.

A3 Taşıma ve Sigorta Sözleşmeleri

a) Taşıma sözleşmesi

Satıcının alıcıya karşı taşıma sözleşmesi yapmak yükümlülüğü yoktur. Fakat eğer alıcı talep ederse veya ticari teamül varsa ve alıcı da uygun zamanda aksi yönde bir talimat vermezse, satıcı hasar ve masrafları alıcıya ait olmak üzere normal koşullarda bir taşıma sözleşmesi yapabilir. Her iki durumda da satıcı sözleşmeyi yapmayı reddedebilir ve eğer böyle yaparsa, alıcıya derhal ihbarda bulunmalıdır.

b) Sigorta sözleşmesi yapma

Satıcının alıcıya karşı sigorta sözleşmesi yapmak yükümlülüğü yoktur. Ancak, satıcı, alıcının talebi üzerine hasarı ve masrafları alıcıya ait olmak üzere alıcının sigorta yapabilmesi için gerekli bilgileri alıcıya sağlamalıdır.

A4 Teslim

Satıcı malları ya yükleme limanında, eğer varsa alıcı tarafından gösterilen yükleme noktasında, alıcı tarafından seçilen gemide veya zaten bu şekilde teslim edilmiş malları tedarik ederek teslim etmelidir. Her iki halde de, satıcı malları kararlaştırılan tarihte veya kararlaştırılan süre içerisinde ve ilgili limanda mutad olduğu şekilde teslim etmelidir.

Eğer alıcı tarafından belli bir yükleme noktası gösterilmemişse, satıcı belirlenen yükleme limanında kendi amacına en uygun düşen noktayı seçebilir.

A5 Hasarın Geçişi

Satıcı, B5 hükümlerinde belirtilen ziya ve hasar halleri saklı kalmak kaydıyla, mallar A4 uyarınca teslim edildiği ana kadar o mallara ilişkin bütün ziya ve hasarı üstlenir.

A6 Masrafların Paylaşımı

Satıcı,

- a) B6 hükmü uyarınca alıcı tarafından ödeneceği açıkça düzenlenenler dışında, malları A4'e uygun olarak teslim edildiği ana kadar mallara ilişkin bütün masrafları; ve
- b) Uygulandığı ölçüde, ihracat için gerekli gümrükleme işlemlerine ilişkin masrafları ve ihracat için ödenmesi gereken bütün resimleri, vergileri ve diğer harçları ödemelidir.

A7 Alıcıya ihbarlar

Satıcı, hasar ve masrafları alıcıya ait olmak üzere, malların A4 uyarınca teslim edildiğine veya geminin malları kararlaştırılan zamanda teslim almadığına dair alıcıya uygun ihbarda bulunmalıdır.

A8 Teslim Belgesi

Satıcı, masrafları kendisine ait olmak üzere, malların A4 uyarınca teslim edildiğine ilişkin olağan teslim kanıtını alıcıya verir.

Yukarıda anılan kanıt bir taşıma belgesi değilse, satıcı, alıcının talebi üzerine ve hasar ve masrafları alıcıya ait olmak üzere, bir taşıma belgesi sağlanmasında alıcıya yardımda bulunmalıdır.

A9. Kontrol- Ambalajlama- İşaretleme

Satıcı, malların A4 uyarınca teslimi için gerekli kontrol işlemleriyle ilgili masraflar ile ihraç ülkesi yetkililerinin emrettiği yükleme öncesi muayene masraflarını ödemelidir.

Satıcı, belli bir ticaret için malların ambalajsız taşınmasının mutad olması hali dışında, malları masrafları kendisine ait olmak üzere ambalajlamalıdır. Satım sözleşmesi akdedilmeden önce alıcı tarafından malların özel bir şekilde ambalajlanmasına ilişkin herhangi bir koşulun kendisine bildirilmemesi halinde, satıcı, malları taşıma için uygun şekilde ambalajlayabilir. Ambalaj, uygun şekilde işaretlenmelidir.

A10. Bilgi sağlama yardımı ve ilgili masraflar

Satıcı, alıcının talebi üzerine, hasarı ve masrafları alıcıya ait olmak koşuluyla, uygulandığı ölçüde malların ithali ve en son varış noktasına taşınması için alıcının gerek duyduğu, güvenlikle ilgili belgeler de dahil olmak üzere her türlü bilgiyi ve belgeyi alıcıya zamanında sağlamalı ve bunların edinilmesinde alıcıya yardımcı olmalıdır.

Satıcı, B10'da sözü edilen bilgi ve belgelerin sağlanması veya bu konularda kendisine yardımcı olduğu sırada alıcının yaptığı bütün masraflar ve harçları tazmin etmelidir.

B ALICININ YÜKÜMLÜLÜKLERİ

B1. Alıcının Genel Borçları

Alıcı, satım sözleşmesinde belirtildiği şekilde semeni ödemelidir.

B1-B10'da düzenlenen herhangi bir belgenin taraflarca üzerinde anlaşılması veya mutad olması halinde ona eşdeğer bir elektronik kayıt veya süreci olabilir.

B2. Lisanslar, İzinler, Güvenliğe ilişkin gümrük işlemleri ve diğer formaliteler

Uygulandığı ölçüde, hasar ve masrafları kendisine ait olmak üzere, her türlü ithal iznini veya diğer resmi izni almak ve malların ithali veya başka bir ülkeden transit geçişi için tüm gümrük işlemlerini tamamlamak alıcıya aittir.

B3 Taşıma ve Sigorta Sözleşmeleri

a) Taşıma Sözleşmesi

Alıcı, A3 a)'da öngörüldüğü şekilde taşıma sözleşmesinin satıcı tarafından yapılması durumu hariç, malların belirtilen yükleme limanından taşınması için masrafları kendisine ait olmak üzere taşıma sözleşmesi yapmalıdır.

b) Sigorta Sözleşmesi

Alıcının satıcıya karşı sigorta sözleşmesi yapmak yükümlüğü yoktur.

B4. Tesellüm

Alıcı, mallar A4'te öngörüldüğü şekilde teslim edildiğinde onları teslim almalıdır.

B5 Hasarın Geçişi

Alıcı, malların A4'te öngörüldüğü şekilde teslim edildikleri tarihten itibaren, mallara ilişkin tüm ziya ve hasarı üstlenir.

Eğer,

- a) alıcı B7 uyarınca geminin seçimine dair gerekli ihbarı göndermez ise; veya
- b) alıcı tarafından tayin edilen gemi satıcının A4'e uygun davranmasını sağlayacak şekilde zamanında gelmezse veya malları almazsa ya da B7 uyarınca ihbar edilen tarihten daha önce yük almayı durdurursa; malların sözleşmeye konu olan mallar olduklarını belirtecek şekilde ferdileştirilmiş olmaları şartıyla, alıcı aşağıdaki tarihlerden itibaren mallara ilişkin tüm ziya ve hasarı üstlenir.
 - (i) kararlaştırılan tarihten veya böyle bir tarih yoksa,
 - (ii) kararlaştırılan süre içerisinde A7 uyarınca satıcı tarafından ihbar edilecek tarihten veya böyle bir ihbar edilmemişse,
 - (iii) teslim için kararlaştırılan bir sürenin sona erme tarihinden itibaren.

B6 Masrafların Paylaşımı

Alıcı,

- a) mallar A4 uyarınca teslim edildiği andan itibaren bu mallara ilişkin, uygulandığı ölçüde A6 b)'de bahsedilen ihracat için gerekli gümrükleme işlemlerine ilişkin masrafları ve ihracat için ödenmesi gereken bütün resimleri, vergileri ve diğer harçlar dışındaki bütün masrafları;
- b) malların sözleşmeye konu olan mallar olduklarını belirtecek şekilde açıkça ferdileştirilmiş olmaları şartıyla, aşağıda sayılan nedenlerle doğan ek masrafları;
 - (i) alıcının B7 uyarınca uygun ihbarda bulunmaması; veya
 - (ii) alıcı tarafından tayin edilen gemi zamanında gelmezse veya malları alacak durumda olmazsa ya da B7 uyarınca ihbar edilen tarihten daha önce yük almayı durdurursa;
- c) uygulandığı ölçüde, ithalat için ödenmesi gereken bütün resimleri, vergileri ve malların ithaline ilişkin gümrük işlemlerine ait masrafları ve malların herhangi bir ülkeden transit geçişine ilişkin masrafları ödemelidir.

B7 Satıcıya İhbarlar

Alıcı, geminin adını, yükleme noktasını ve gerekli olduğu hallerde kararlaştırılan süre içerisinde seçilen yükleme tarihine ilişkin satıcıya uygun ihbarda bulunmalıdır.

B8 Tesellüm Kanıtı

Alıcı A8'de öngörüldüğü şekilde sağlanan teslim kanıtını kabul etmelidir.

B9 Malların Muayenesi

Alıcı, tüm zorunlu yükleme öncesi muayene masraflarını, ihraç ülkesi yetkililerinin emrettiği yükleme öncesi muayene masrafları hariç olmak üzere ödemelidir.

B10 Bilgi Sağlama Yardımı ve İlgili Masraflar

Alıcı, satıcının A10 hükümlerini yerine getirebilmesi için, güvenliğe ilişkin herhangi bir bilgi gerekliliği olması halinde bunu satıcıya zamanında bildirmelidir.

Alıcı, A10'da sözü edilen bilgi ve belgelerin sağlanması veya bu konularda kendisine yardımcı olduğu sırada satıcının yaptığı bütün masraflar ve harçları tazmin etmelidir.

Alıcı, satıcının talebi üzerine, hasarı ve masrafları satıcıya ait olmak koşuluyla, uygulandığı ölçüde malların taşınması, ihracı ve her hangi bir ülkeden geçişi için satıcının gerek duyduğu, güvenlikle ilgili belgeler de dahil olmak üzere her türlü bilgi ve belgeyi satıcıya zamanında sağlamalı ve bunların edinilmesinde satıcıya yardımcı olmalıdır.

2.4. Uluslararası Ticari Teslim Şekillerinden FOB Teslim ile İlgili Alıcı ve Satıcı Tarafın Yükümlülükleri

2.4.1. Satıcının Yükümlülükleri

Satıcı, satış sözleşmesi koşullarına uygun malları hazırlayarak, belirtilen yükleme limanında belirlenen tarihte veya sürede alıcı tarafından tayin edilen gemide ve liman teamüllerine uygun olarak teslim etmelidir.⁸¹ Diğer taraftan satıcı, ticari faturayı (veya ona eşdeğer bir elektronik mesajı) ve sözleşmenin gerektirebileceği diğer uygunluk kanıtlarını satış sözleşmesi uyarınca sağlamalıdır. Satıcı, hasar ve masrafları kendisine ait olmak üzere, malların ihracı için gerekli her türlü ihraç iznini veya diğer resmi izinleri almalı ve malların ihracı için gerekli gümrük işlemlerini tamamlamalıdır. Satıcının, FOB teriminde, taşıma ve sigorta sözleşmesi yapma yükümlülüğü yoktur. Ancak, satıcı, talep üzerine alıcıya bir sigorta sağlanması amacıyla gerekli bilgiyi sağlamalıdır. Satıcı, mallar belirlenen yükleme limanında gemi küpeştesini aşır gemi üzerine yüklenene kadar o mallara ilişkin bütün ziya ve hasarı, ayrıca mallar gemi küpeştesini aşır gemi üzerine yükledikleri ana kadar mallara ilişkin bütün masrafları üstlenir. FOB teslim terimi 2010 değişikliği ile özellikle FOB ile ilgili yayınlarda karşılaştığımız “Güvertede Teslim”, ”Gemide Masrafsız Teslim”, “Gemi Vincinde Teslim” gibi farklı anlatımları da sona erdirmiştir. FOB 2010 değişikliği ile artık Türkçe’ye gemiye yükleyerek (küpeştesinden geçmiş) teslim olarak çevrilmektedir. Yine Erdem, Incoterms 2000 adlı makalesinde de FOB teslimi gemi bordasında teslim yerine gemide teslim olarak tanımlamış ve TTK madde 1138 belirtilen satıcının malları gemide teslim etmesi ile ilgili hükme paralel bir tanımlama yapmıştır.⁸²

⁸¹ KALPSÜZ, Turgut: Deniz Aşırı Satışlar, Ankara 1967, s. 38.

⁸² ERDEM (Fob Satış), s.84.

Satıcı, malların belirtilen gemiye yüklendiğini alıcıya yeteri kadar önceden ihbar etmeli ve malların gemiye yüklendiğine ilişkin olağan teslim kanıtını alıcıya vermelidir. Bu kanıt, taşıma belgesi değilse, satıcı, alıcının talebi üzerine ve hasar ve masrafları alıcıya ait olmak üzere, taşıma sözleşmesi için bir taşıma belgesi sağlanmasında alıcıya her türlü yardımda bulunmalıdır (örneğin: devredilebilir bir konşimento, devredilemez bir deniz taşıma senedi veya içsu taşıma belgesi temini gibi). Şayet, satıcı ve alıcı elektronik olarak haberleşmek konusunda anlaşmışlarsa, taşıma belgesinin yerini, eşdeğer bir elektronik bilgi değişim mesajı (EDI) alabilir.

Yine Gümrükleme işlemlerine ilişkin masrafları ve ihracat için ödenmesi gereken bütün resimleri, vergileri ve diğer harçları da satıcı ödemekle yükümlüdür.

Satıcı, malların belirtilen gemiye teslimi için gerekli olan kontrol işlemleriyle (kalite kontrolü, ölçüm, tartım, sayım, vb.) ilgili masrafları öder ve malların taşıma için uygun biçimde ambalajlanmasını kendi adına karşılar (şayet, sözleşmede tanımlanan malların ambalajsız sunulması durumu söz konusu değilse) ve ambalajları gerekli biçimde işaretler. Satıcı, alıcının talebi üzerine, hasarı ve masrafları alıcıya ait olmak koşuluyla, malların ithal veya ihraç işlemleri ve gerektiğinde diğer bir ülkeden transit geçişleri için alıcı tarafından istenebilecek yükleme veya menşe ülkesinde verilen her türlü belgenin veya eşdeğer elektronik mesajın edinilmesinde alıcıya her türlü yardımda bulunmalıdır.

- Satıcı, satış sözleşmesi koşullarına uygun malları hazırlayarak, belirtilen yükleme limanında belirlenen tarihte veya sürede alıcı tarafından tayin edilen gemide ve liman teamüllerine uygun olarak teslim etmelidir. Diğer taraftan satıcı, ticari faturayı (veya ona eşdeğer bir elektronik mesajı) ve sözleşmenin gerektirebileceği diğer uygunluk kanıtlarını satış sözleşmesi uyarınca sağlamalıdır.
- Satıcı, hasar ve masrafları kendisine ait olmak üzere, malların ihracı için gerekli her türlü ihraç iznini veya diğer resmi izinleri almalı ve malların ihracı için gerekli gümrük işlemlerini tamamlamalıdır.

- Satıcının, FOB teriminde, taşıma ve sigorta sözleşmesi yapma yükümlülüğü yoktur. Ancak, satıcı, talep üzerine alıcıya bir sigorta sağlanması amacıyla gerekli bilgiyi sağlamalıdır.
- Satıcı, mallar belirlenen yükleme limanında gemi üzerinde doğru yükleninceye kadar o mallara ilişkin bütün ziya ve hasarı, ayrıca mallar gemi üzerine yüklendikleri ana kadar mallara ilişkin bütün masrafları üstlenir. Gümrükleme işlemlerine ilişkin masrafları ve ihracat için ödenmesi gereken bütün resimleri, vergileri ve diğer harçları da satıcı ödemekle yükümlüdür.
- Satıcı, malların belirtilen gemiye teslim edildiğini alıcıya yeteri kadar önceden ihbar etmeli ve malların gemiye teslim edildiğine ilişkin olağan teslim kanıtını alıcıya vermelidir. Bu kanıt, taşıma belgesi değilse, satıcı, alıcının talebi üzerine ve hasar ve masrafları alıcıya ait olmak üzere, taşıma sözleşmesi için bir taşıma belgesi sağlanmasında alıcıya her türlü yardımda bulunmalıdır (örneğin: devredilebilir bir konşimento, devredilemez bir deniz taşıma senedi veya içsu taşıma belgesi temini gibi). Şayet, satıcı ve alıcı elektronik olarak haberleşmek konusunda anlaşmışlarsa, taşıma belgesinin yerini, eşdeğer bir elektronik bilgi değişim mesajı (EDI)⁸³ alabilir.
- Satıcı, malların belirtilen gemiye teslimi için gerekli olan kontrol işlemleriyle (kalite kontrolü, ölçüm, tartım, sayım, vb.) ilgili masrafları öder ve malların taşıma için uygun biçimde ambalajlanmasını kendi adına karşılar (şayet, sözleşmede tanımlanan malların ambalajsız sunulması durumu söz konusu değilse) ve ambalajları gerekli biçimde işaretler.
- Satıcı, alıcının talebi üzerine, hasarı ve masrafları alıcıya ait olmak koşuluyla, malların ithal veya ihraç işlemleri ve gerektiğinde diğer bir ülkeden transit geçişleri için alıcı tarafından istenebilecek yükleme veya menşe ülkesinde verilen her türlü belgenin veya eşdeğer elektronik mesajın edinilmesinde alıcıya her türlü yardımda bulunmalıdır.

⁸³ Electronic Data Interchange Message.

2.4.2. Alıcının Yükümlülükleri

Alıcı sözleşme koşullarına uygun olarak mal bedelini öder. İthalat için gümrük belgelerini düzenleyerek gümrük işlemlerini tamamlar. Gümrük vergilerini öder. Taşıma acentası ile anlaşma yaparak navlun bedelini öder. Yükleme limanında malların geminin üzerine doğru şekilde yüklenmesinden sonra malla ilgili tüm masraf ve riskler Alıcının sorumluluğundadır. Uygulandığı ölçüde, ithalat için ödenmesi gereken bütün resimleri, vergileri ve malların ithaline ilişkin gümrük işlemlerine ait masrafları ve malların herhangi bir ülkeden transit geçişine ait masrafları ödemelidir. Alıcı, ihrac ülkesi yetkililerinin emrettiği yükleme öncesi muayene masrafları hariç olmak üzere, diğer zorunlu yükleme öncesi muayene masraflarını ödemelidir.

Alıcı, satıcıdan özel olarak talep ettiği takdirde, menşe şahadetnamesiyle yükleme veya menşe ülkesinde verilip malların ithali veya üçüncü bir ülkeden transit olarak geçmesi için gerekli olabilecek belgelerin masrafları ve bunların tercüme ve tasdik masraflarını karşılamak zorundadır. Bu hüküm uyarınca, alıcı, kendi talebi üzerine, satıcı tarafından sağlanan, malların ithali veya diğer bir ülkeden transit geçişi için gerekli olan ve malların sevk edildiği veya asıl çıkış kaynağı olan ülkede verilen belgelerin veya eşdeğer elektronik mesajların sağlanması sırasında ortaya çıkan masraf ve harçları ödemek, satıcının bu konuda kendisine yardım amacıyla yaptığı bütün masrafları da tazmin etmek zorundadır.

- Alıcı, satış sözleşmesinde belirtildiği şekilde mal bedelini ödemeli ve her türlü ithal iznini veya diğer resmi izni almalı, malların ithali ve başka ülkeden transit geçişi için (gerekliyse) tüm gümrük işlemlerini tamamlamalıdır.
- Alıcı, mallar gemide teslim edildiğinde, onları teslim almalıdır. Alıcı, yeteri kadar önceden belirlenen geminin adını, yükleme noktasını, talep edilen teslim tarihini satıcıya bildirmelidir. Alıcı, malların belirlenen yükleme limanında gemi üzerine yüklendikleri andan itibaren ve taraflarca üzerinde anlaşılan tarihten veya yeteri kadar önceden belirlenen geminin adını, yükleme noktasını, talep edilen teslim tarihini bildirmemesi veya kendisi tarafından tayin edilen geminin zamanında gelmemesi veya malları

teslim alacak durumda olmaması veya bildirilen tarihten önce yük almayı durdurması nedeniyle teslim için kararlaştırılan zamanın sona erme tarihinden itibaren, mallara ilişkin bütün ziya ve hasarları üstlenmelidir.

- Alıcı, belirlenen yükleme limanında malların gemi üzerine yüklenmesi anından itibaren mallara ilişkin bütün masrafları ve kendisi tarafından tayin edilen geminin zamanında gelmemesi veya malları teslim alacak durumda olmaması veya geminin bildirilen tarihten önce yük almayı durdurması veya alıcının yeteri kadar önceden belirlenen geminin adını, yükleme noktasını, talep edilen teslim tarihini satıcıya bildirmemesi nedeniyle oluşan her türlü ek masrafları, ayrıca malların ithali ve diğer bir ülkeden transit geçişi için ödenmesi gereken bütün resimleri, vergileri, diğer harçları ve gümrükleme işlemlerine ilişkin masrafları ödemelidir. Diğer taraftan, alıcı, ihraç ülkesi yetkililerinin emrettiği muayene masrafları hariç, yükleme öncesi muayene masraflarını da üstlenmelidir.
- Alıcı, malların belirtilen yükleme limanından taşınması için masrafları kendine ait olmak üzere bir “taşıma sözleşmesi” yapmalıdır.
- Alıcı, malların ithal veya ihraç işlemleri, gerektiğinde diğer bir ülkeden transit geçişleri için, talebi üzerine satıcının temin ettiği belgelerin (ve bunlarla eşdeğer elektronik mesajların) masraf ve harçlarını ödemenin yanı sıra bu konularda kendisine yardımcı olduğu sırada satıcının yaptığı bütün masraflar ve harçları da tazmin etmelidir.

Kısaca açıkladığımız taraf yükümlülüklerinin ayrıntılı olarak değerlendirilmesi tarafların menfaat dengesinin daha iyi anlaşılmasını sağlayacaktır. Üçüncü bölümde Incoterms 2010 resmi metni ve TTK’ya atıflar yapılarak taraf yükümlülükleri açıklanmıştır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. TARAFLARIN HAK VE BORÇLARININ AYRINTILI OLARAK BELİRLENMESİ

3.1. Satıcının Hak ve Borçları

3.1.1. Malların Sözleşme Uyarınca Sağlanması ve Teslim Borcu

Satım sözleşmesine konu bir teslim türü olan FOB teslimde, satıcının en önemli ve en temel borcu malları alıcıya teslim etmektir. Teslim borcu her şeyden önce malların satıcı tarafından teslim zamanından evvel sağlanmasını gerektirir. Malların zamanında temin edilmemesi sözleşmeye aykırılık hali oluşturur. Satıcı tarafından malların sözleşmeye uygun olarak, yani sözleşmede kararlaştırılan nitelik ve nicelikte, sağlanması gerekir.⁸⁴

FOB terimi uyarınca, malları sağlamış bulunan satıcı teslim borcunu malları gemide teslim ederek yerine getirecektir. FOB teriminin açılımı olan “Free on Board” sözcükleri, “gemide masrafsız teslim” anlamına gelmektedir. “borda”, geminin üst kısmı anlamına gelirken “on board” terimi ise Türkçe’de “gemide” anlamını karşılamaktadır.⁸⁵ Gemi Bordasında gemiye yükleyerek masrafsız teslimde satıcı malların sözleşmeye uygun olduğunu bir ticari fatura ya da eşdeğer bir elektronik mesajla da belirtmek zorundadır.⁸⁶

Doktrinin çoğunluğu, borda kelimesini olduğu gibi alarak malların geminin bordasında teslim edilmesi gerektiğini belirtmişlerdir.⁸⁷ Aslında bu durum, söz konusu yazarların Incoterms’ün direkt olarak lafzından hareket ederek, cümleyi olduğu gibi Türkçe’ye çevirmelerinden kaynaklanmaktadır. Borda kelimesinin

⁸⁴ INCOTERMS 2000, s.88.

⁸⁵ AKDOĞAN, Refik: İngilizce-Türkçe Ansiklopedik Denizcilik Sözlüğü, İstanbul 1996, s.67.

⁸⁶ ERDEM (Makaleler), s.240.

⁸⁷ ERDEM (Makaleler), s.161.

uygulamada gemi güvertesi olarak anlaşılması gerekmektedir. 2011 değişikliği ile malların belirtilen yükleme limanından gemiye (gemi güvertesine) doğru bir biçimde yüklenildiği andan itibaren mallarla ilgili her tür kayıp ve hasar riskini satıcı taraf alıcı tarafa nakletmiş olacaktır.⁸⁸

FOB terimindeki teslim kavramı sadece gemi üzerindeki teslimi içermemektedir. Taşımanın sadece deniz yoluyla gerçekleşeceği satımlar değil demiryolu (FOR-free on rail), karayolu (FOT-free on truck) ve havayolu (FOB airport) ile gerçekleştirileceği belirlenmiş satım sözleşmelerinde de FOB terimi kullanılmıştır. Incoterms 1980 versiyonunda FOB teslimi çeşitli taşımalara uyarlanmış çeşitlerini FOR, FOT ve FOB şeklinde düzenlemiştir.⁸⁹ Incoterms 1990⁹⁰ ise her türlü taşıma şeklinde kullanılabilir hali FCA terimi olarak düzenlemiş ve FOB terimini deniz taşımalarına münhasır kılmış; Incoterms 2000⁹¹ ve Incoterms 2010 da aynı düzenlemeyi devam ettirmiştir.

FOB teslimde, ne Incoterms'ün orjinal metninde ne de TTK md. 1138'de "yükleme" terimi geçmemektedir.⁹² Bu durum, malları teslim borcunun yüklemeyi kapsayıp kapsamadığı sorusunu akla getirmektedir. İngilizcede "yüklemek" terimini ifade eden "load" kelimesi Incoterms'de kullanılmamış, teslim anlamına gelen "deliver" terimi tercih edilmiştir. Buna bağlı olarak, TTK'nın 1138 maddesinde'de "yükleme" terimi yerine "teslim" ifadesini kullanmıştır. Gerçekten, malları limandan alıp geminin bordasına aktarmak işlemi "yükleme"dir. Ancak, TTK uyarınca satıcının FOB'da malları gemiye yerleştirmek veya istif etme zorunluluğu yoktur. Bu kavram karışıklığı Incoterms 2010 ile giderilmiş ve malların belirtilen yükleme limanından gemiye doğru bir biçimde yüklenildiği andan itibaren mallara ilişkin teslim yükümlülüğünün sona ereceği belirtilmiştir.

FOB teslim teriminin türleri olarak adlandırılan FOB sözleşmeler ise genel olarak üç ana guruba ayrılmış durumdadır. Birinci tip FOB kayıtlı satış sözleşmesi türü,

⁸⁸ RAMBERG, Incoterms 2010, s.173.

⁸⁹ INCOTERMS 1980: ICC, ICC Publication NO : 350, Paris 1980.

⁹⁰ INCOTERMS 1990: ICC, ICC Publication NO : 460, Paris 1990.

⁹¹ INCOTERMS 2000: ICC, ICC Publication NO : 560, Paris 1999.

⁹² ERDEM (FOB Satış), s. 59.

“Klasik FOB”⁹³ denilen sözleşme tipidir. Bu sözleşme türünde alıcı, sözleşmede kararlaştırılan malı taşıyacak gemiyi tayin etmek durumundadır.

Gemi yükleme limanına geldiğinde satıcı, alıcı hesabına olmak kaydıyla, taşıyanla taşıma sözleşmesi yapmakta ve satım sözleşmesine uygun olarak malı gemide teslim etmektedir. Genellikle, malın nakliye sigortası alıcı tarafından yaptırılmakta ise de, bazen satıcıdan alıcı hesabına sigorta sözleşmesi yapması istenebilmektedir.⁹⁴

İkinci tür FOB kayıtlı satış sözleşmesi ise, “Gelişmiş FOB”⁹⁵ sözleşme olarak adlandırılabilir. Bu sözleşme türünde, taşıma sözleşmesi ile malın nakliye sigortası sözleşmeleri satıcı tarafından alıcı hesabına yapılmaktadır. Burada, bir önceki türden farklı olarak, alıcı, satım sözleşmesinde kararlaştırılan malı taşıyacak gemiyi tayin yükümlülüğü altında değildir. Bu yükümlülük, satıcı tarafından yerine getirilir.

Üçüncü FOB kayıtlı satış sözleşmesi türü ise, sadece “Gerçek FOB” olarak adlandırılmaktadır. Bu tür FOB kayıtlı satışta, taşıyan ile taşıma sözleşmesi ilişkisine doğrudan doğruya alıcı girmektedir. Bu sözleşme türünde, alıcı taşıma sözleşmesine bizzat veya yükleten adına malın taşınması ile ilgili işlemleri yapan, gemiyi veya geminin bir kısmını tutan, gümrük ve diğer belgelerin teminini sağlayan aracı vasıtasıyla taraf olmaktadır. Burada, alıcı gemiyi tayin etmekte ve taşıma sözleşmesini yapmakta, satıcı ise yüklemeyi gerçekleştirmektedir.⁹⁶

3.1.1.1. Teslim Yeri

F gurubu teslim türlerine “yüklemede satışlara konu olma” özelliğini veren husus, bu terimlerde teslim borcunun ifa yerinin yükleme limanı olmasıdır.⁹⁷ FOB teslimde de satıcı malları teslim borcunu yükleme limanındaki gemide ifa eder. Gemiyi alıcı taraf tayin eder. TTK m. 1138, satıcının malları yükleme limanında, alıcı tarafından tayin olunan gemide teslim etmesi gerektiğini açıkça belirtmiştir. Incoterms’te de satıcının malları belirtilen yükleme limanında alıcı tarafından tayin edilen gemide teslim

⁹³ Klasik FOB sözleşmenin “Strict FOB Agreement” şeklinde anıldığı da görülmektedir. ERDEM (Makaleler), s.153, Dip Not.37.

⁹⁴ ERDEM (Makaleler), s.153.

⁹⁵ İngilizce yazılmış kaynaklarda “Extended FOB” olarak geçmektedir. ERDEM (Makaleler), s.158.

⁹⁶ ERDEM (Makaleler), s.154.

⁹⁷ ERDEM (Fob Satış),s.84.

edeceği belirtilmiştir.⁹⁸ FOB terimi genellikle terimin ardından gelen bir liman ismiyle kullanılmaktadır⁹⁹. Örneğin “FOB Hamburg” şeklindeki bir kullanımda satıcı malları Hamburg Limanı’nda alıcı tarafından belirlenen gemiye teslim etmekle yükümlüdür. Bazı hallerde belli bir bölgedeki birkaç limandan birinde teslim şartı da getirilebilir. Örneğin FOB (Marmara) şeklindeki bir ifade teslimin herhangi bir Marmara Bölgesi limanında yapılabileceğini belirtmektedir.

3.1.1.2. Teslim Şartları

a. Sözleşme Şartları;

Sözleşme şartları genellikle yüklemeye ilişkin ayrıntılı hükümler içerirler. Bunlar genelde kalite ve miktara; malların ambalajına, kontrolüne, işaretleme ve yüklenme zamanına ilişkindir. Yükleme zamanı alıcı için büyük önem taşır. Zira alıcı o malın fiyatını, satabilme olasılığını ve elde edebileceği karı malın yüklenme zamanına ve yolda geçecek süreye göre hesaplar. Aslında bu durum FOB teslim teriminin tercih edilmesinin nedenlerinden bir tanesidir. Yükleme işlemi saptanan süre içerisinde satıcının malları fiilen gemide teslim etmiş olması lazımdır.¹⁰⁰

Sözleşmede yüklenme zamanına ilişkin yüküm bulunmaması durumunda yüklenme yerindeki teamüllerine bakılacağını TTK m.1138/1 belirtmiş bulunmaktadır. Maddede bu husus “*...malların satıcı tarafından mukavele şartları dairesinde ve bunlar yoksa yüklenme yerindeki teamüllere muayyen süren ve zamanında teslim edilmesi gerektiği*” şeklinde ifade edilmiştir. Ancak yüklenme zamanı sözleşmenin esas şartlarından biri olduğundan bu hususun düzenlenmemiş olması ve teamüllere bırakılması uluslararası ticarete pek mümkün görülmemektedir. Çünkü belirttiğimiz gibi alıcı yüklenme zamanına göre hesabını yapmakta ve ticari ilişkilerini buna göre ayarlamaktadır. Aksi halde alıcı önünü göremeyeceği gibi hesaplayamayacağı bir riskler silsilesine girer.

Malların tesliminin gerçekleştirilmemesi sözleşmenin bir şartının ihlalini meydana getireceğinden alıcı sözleşmeyi feshedebilecek ya da zararlarının tazminini talep

⁹⁸ INCOTERMS 2000, s. 88. Ann Dwyer MAFFRY:Foreign Commerce Handbook, 17th Edition Washington D.C. 1981, s.58.

⁹⁹ ŞANLI/EKŞİ, s. 118.

¹⁰⁰ INCOTERMS 2010, Giriş, s. 8.

edebilecektir. Yine geminin tayini alıcıya ait bir yükümlülük olup alıcı, hem liman şartlarına hem de malların özelliklerine uygun bir gemi tayin etmek zorundadır.¹⁰¹ Bu nedenle geminin limana yanaşamayıp açıkta kalması nedeniyle yüklemenin önce mavnalara sonra bunlardan gemiye gerçekleştirilmesi halinde satıcı mavnalara teslimin gerçekleştiği anda teslim borcundan kurtulmuş olur. Buna mavna üzerinde masrafsız teslim - Free On Lighter denmektedir.¹⁰²

Yüklemenin mavnalarla yapılmasının zorunlu olduğu hallerde, gerçek FOB sözleşmelerde geminin tayini alıcıya ait olduğu için, satıcı teslim borcunu malları mavnalara teslim etmekle yerine getirmektedir. İşte bu hallerde, kanımızca, hasar da bu andan itibaren alıcıya geçmelidir. Geminin satıcı tarafından tayin olunması halinde ise, hasarın geçiş anında bir değişiklik söz konusu olmayacaktır ve hasar yine gemi bordasında malların doğru şekilde yerleştirilip teslimiyle alıcıya geçecektir.

Likit veya gaz ürünlerin satışında ise klasik anlamda bir yükleme ve küpeşteyi geçme ve güverteye doğru bir şekilde koyma işlemi olmadığından, hasarın geçiş anı da özellik gösterir. Bu tür ürünlerin FOB teslim ve satışında nefi ve hasar malların gemi içine borular vasıtasıyla alınmasıyla geçer. Bu halde likit veya gaz ürünün gemiye transfer noktası geminin küpeştesi üzerinde ki yerleştirme olarak kabul edilmekte ve buradan itibaren nefi ve hasar alıcıya geçmektedir.¹⁰³

b. Yükleme Yeri Teamülleri

Teslim borcunun ifası konusunda taraflar sözleşmelerinde özel bir düzenleme getirmedikleri takdirde yükleme yerinde geçerli olan teamüller dikkate alınır.

Incoterms'de özellikle FAS ve FOB terimlerinde ticari teamüllere atfa engel olmak mümkün olmamıştır.¹⁰⁴ Bunun nedeni, özellikle mal ticaretinde, malların taşıma için tam ne şekilde teslim edildiğinin FAS ve FOB terimlerinde çeşitli limanlarda farklılık göstermesidir. Her zaman tarafların sözleşmede istedikleri şekilde satımın ayrıntılarını belirleme ve teamülleri geri planda bırakma imkanları mevcuttur.

¹⁰¹ ERDEM (Makaleler), s. 239.

¹⁰² ERDEM (FOB Satış), s. 58.

¹⁰³ KUYUCU, Aslıhan Sevinç: Incoterms (Uluslararası Ticari Terimler), İstanbul 2011, s.109.

¹⁰⁴ ERDEM (FOB Satış), s. 48.

c. Ambalaj, Kontrol ve İşaretleme Şartları

Ambalaj, genel olarak, içine konulan malların dış etkilerinden korunmasına yarayan muhafazasıdır. Malların ambalajlanmış olarak teslimi hem TTK'da hem de Incoterms'de ayrı ayrı olarak öngörülmüştür. TTK m.1138/1 uyarınca mallar satıcı tarafından ambalaj içinde teslim edilmelidir. Hiç kuşkusuz bu hüküm, niteliği gereği ambalajlanması mümkün ve mutad olmayan mallar için uygulanmaz. Bu hususun özellikle taraflar arasında akdedilecek sözleşmede düzenlenmesi gerekmektedir.¹⁰⁵

Incoterms'de ambalaja ilişkin düzenleme FOB A.9. maddesinde verilmiştir. Bu hükümde aynen "satıcı, satım sözleşmesi akdedilmeden önce taşımaya ilişkin koşullar kendisine bildirildiği ölçüde malların, taşınması için gerekli ambalajı masraflarını kendi üstlenerek yapmalıdır." denmektedir.¹⁰⁶ Satıcı ambalajlama işini malın gideceği yol, malın niteliği, taşımanın yapılacağı alıcının belirlediği geminin vasfına göre gerçekleştirecektir.¹⁰⁷

Yine Satıcı, malların A4 hükmü uyarınca teslimi için gerekli olan kalite kontrol, ölçüm, tartım, sayım gibi tüm işlemleri yerine getirmek zorundadır. FOB teriminde taşıma sözleşmesinin akdedilmesi alıcının yükümlülüğünde olduğu için, satıcı masrafları kendisine ait olmak üzere malların taşımaya uygun olarak paketlenmesini taşımaya ilişkin şartlar kendisine bildirildiği ölçüde sağlamakla yükümlüdür. Malları ambalajlayan satıcı, bu ambalajları uygun şekilde işaretlemeyle yükümlüdür.¹⁰⁸

Ambalajın niteliği, malların özelliği, yolculuk sırasında izlenecek güzergah ve malların taşınacağı yer ile yakından alakalıdır. Yine TTK Madde 20/2 gereği satıcının basiretli bir tacir davranması ve ambalajlamayı layıkıyla yapması gereklidir. Her ne kadar mallar gemi güvertesine yüklendikten sonra hasarı alıcıya ait olmak üzere taşınacak ise de malın niteliği veya izlenecek güzergaha uygun olmayan ambalajdan doğan her türlü zarardan herhalde ve her şartta satıcı sorumlu olacaktır. Böylelikle, satıcıya yüklenebilecek bir kusurun varlığı halinde, alıcı satıcıdan

¹⁰⁵ RAMBERG, Incoterms 2010, s.107; ERDEM, s.194.

¹⁰⁶ INCOTERMS 2010, s.92.

¹⁰⁷ ERDEM, s.79.

¹⁰⁸ INCOTERMS 2010, s.88.

zararının tazminini talep edecektir.¹⁰⁹ Bu durumda satıcı Incoterms kurallarına dayanarak sorumluluğun alıcıya geçtiğini ileri süremeyecektir.

3.1.2. Gerekli İzinleri Alma ve Formaliteleri Yerine Getirme Borcu

Satıcı risk ve masrafı kendine ait olmak üzere, malların ihraç izinlerini ve diğer resmi izinleri almak, uygulandığı ölçüde tüm gümrük formalitelerini tamamlamakla yükümlüdür¹¹⁰ (FOB A2).

Bu hüküm uyarınca satıcı, hasarı ve masrafları kendisine ait olmak üzere, malların ihracı için gerekli her türlü ihraç iznini veya diğer resmi izni almalı ve uygulandığı ölçüde malların ihracı için gerekli gümrük formalitelerini yerine getirilmelidir. Yine basiretli bir tacir gibi dış ticaret ile ilgili kısıtlama, izin ve istisna konularını yakından takip etmelidir.

3.1.3. Hasarları Üstlenme Borcu

Uluslararası ticarete en önemli ve uygulamada en çok sorun yaratan konu, hasarın hangi anda karşı tarafa geçtiğidir.¹¹¹ Hasar intikali, Incoterms'un hazırlanmasında etkili olan en önemli konulardan biridir. FOB kaydını taşıyan bir satım sözleşmesinin kurulmasından sonra ve fakat sözleşmenin ifasından önce satılan malda kendiliğinden ve malikin faaliyetleri sonucunda oluşan fazlalıkların yahut eksikliklerin satıcıya mı yoksa alıcıya mı ait olacağı nef'i nin (yararın) ve hasarın geçmesi sorununun ana konusunu oluşturur. FOB kayıtlı satışlarda, satılan malların gemi üzerine fiilen yüklenmesi anından itibaren nef'i (yararı) ve hasarı (zararı) alıcıya aittir.¹¹² (TTK M.1138/2) Incoterms 2010 da eski versiyonlara nazaran küpeşteyi geçme yerine malların gemiye yüklenmesi şeklinde ince ve kritik bir değişiklik gerçekleştirmiştir. Şu halde, mallar rıhtımdan alınıp yüklenmek üzere geminin güvertesine konulduğu andan itibaren nef'i ve hasar alıcı üzerindedir.¹¹³ Yani mallar gemi üzerine indikleri anda satıcının mallar ile ilgili teslim yükümü sona

¹⁰⁹ ERDEM (Fob Satış), s. 80.

¹¹⁰ INCOTERMS 2010, s. 89.

¹¹¹ DOĞANAY, İsmail: Türk Ticaret Kanunu Şerhi, 3. Basım,1.Cilt, Ankara 1990,s. 250.

ERDEMOL, Haluk: Bankalarda Dış Ticaret İşlemleri ve Uygulama, 3.Baskı, İstanbul 1993, s.53.

¹¹² Yargıtay 11. HD. E. 1987/5569, K. 1987/6086,10.11.1987 T.

¹¹³ INCOTERMS 2010, s. 83.

erecek, hasar ve yarar alıcıya geçecektir. Doğru istifleme ise alıcının sorumluluğunda olacaktır.

Ancak malın özelliği gereği istiflemenin yüklemenin devamı olduğu hallerde satıcı tarafın bu halde sorumluluğu devam edecektir. Özellikle dökme olarak yüklenen tahıl, cevher ve petrol ürünleri rıhtımda ki mevcut halleriyle doğrudan geminin ambarına veya deposuna yüklendiği için buraya yapılan istif yüklemenin doğal bir parçasıdır. Fakat satılan mal önce güverteye konulup daha sonra buradan gemi ambarına yüklenecekse bu durumda istifleme yüklemenin ardından gerçekleşen bağımsız bir işlem olduğundan istifleme sırasında meydana gelen hasarlardan da alıcı sorumlu olacaktır. Yukarıda açıkladığımız üzere taraflar satım sözleşmesinde “FOB Stowed” şeklinde bir ibare koyarlarsa istifleme yükümü satıcı bakımından devam edecektir.¹¹⁴

Gerek TTK m. 1138’de gerekse Incoterms’ün 2000’in orjinal metninde, malların küpeşteyi geçmesi ile nef’i ve hasarın intikal edileceği belirtilmiş, bu konuda yükleme şartı aranmamıştır. Hasara katlanma yükümlülüğünün malın gemiye yüklendikten sonra alıcıya geçeceğini savunan bir görüş de bu zaman aralığında tartışılmış¹¹⁵ ve en sonunda Incoterms 2010 değişikliği ile hasara katlanma yükümlülüğünün malın gemiye yüklendikten sonra alıcıya geçeceği düzenlenmiştir. Yargıtay da birçok kararında, FOB teslim şeklinde malların araca yüklendiği anda nef’i ve hasarın alıcıya geçtiğini, satıcının malların gemiye yüklenmesinden sonra meydana gelecek hasar veya ziyaya ilişkin tazminat hususunda aktif husumeti haiz olmadığını belirtmiştir. Yani Yargıtay hasar intikali konusunda fiili yüklemeyi esas almıştır.¹¹⁶ Bu kararlar “3.2.5. Hasarlara katlanma borcu” bölümünde yer almakta olup Incoterms 2010 düzenlemesine de uygun düşmektedir.

Incoterms 2010’a göre TTK ve eski Incoterms versiyonlarındaki klasik FOB tanımını değiştirmiş olup satılan malların geminin küpeştesini aşp gemi üzerine fiilen yüklendiği andan itibaren nef’i ve hasar alıcıya ait olur; bu ana kadar mallara gelecek her türlü risk ve hasarlara satıcı katlanmak zorundadır. Yani mallar küpeşteyi

¹¹⁴ KUYUCU, s.109.

¹¹⁵ ERDEM (Makaleler), s.240.

¹¹⁶ Yargıtay 11. HD. E. 1987/5569, K. 1987/6086, 10.11.1987 T.

gececek ve gemi yüzeyine doğru bir şekilde indirilecektir. Böylece bu konudaki sayısız bilimsel tartışmada sona ermiştir.¹¹⁷ FOB teslimde hasar gemiye fiilen yükleme ile geçecektir. Hasarın geçiş noktası gemi üzeri olacaktır. Buradaki doğru yüklemekten kasıt denizcilik teamülleri gereği yüklemenin sefer, gemi ve mal emniyeti bakımından basiretli bir tacirden beklenecek derecede özen gösterilerek yapılmasıdır.

Incoterms lafzından kesinlikle bir istif yükümlülüğü çıkarılamamaktadır.¹¹⁸

3.1.3.1. Hasarın Geçişinin Değiştiği Haller

FOB teslimde hasarın geçmesi için malların gemi üzerine yüklenmesi kural ise de bu kuralın istisnaları da mevcuttur. Yani söz konusu olan hallerde hasarın intikali ana kuraldan farklı olarak başka zamanlarda gerçekleşmektedir. A5 hükmünde düzenlenen hasar sorumluluğunun kapsamı arızı nedenler sebebiyle ortaya çıkan hasarları kapsar. Satıcı veya alıcının herhangi bir yükümlülüğünü yerine getirmemesi nedeniyle meydana gelen hasardan A4 hükmü uyarınca teslim gerçekleşmiş olsa dahi söz konusu yükümlülüğü yerine getirmeyen taraf sorumlu olacaktır.¹¹⁹

Tüm terimlerde olduğu gibi FOB teriminde de B5 hükmü hasar sorumluluğunun teslimin gerçekleşmesinden önce alıcıya geçmesi hususunda istisna olarak düzenlenmiştir.¹²⁰

a. Yasal Düzenleme

Incoterms'ün orjinal metninde alıcı, tarafça üzerinde anlaşılan tarihten veya B.7 uyarınca uygun ihbarda bulunmaması veya kendisi tarafından tayin edilen geminin zamanında gelmemesi veya malları teslim alacak durumda olmaması veya B.7 uyarınca bildirilen tarihten önce yük almayı durdurması nedeniyle teslim için kararlaştırılan zamanın sona erme tarihinden itibaren, malların usulüne göre sözleşme uyarınca ayrılmış olmaları, bir başka deyişle sözleşmeye konu olan mallar olduklarını belirtecek şekilde açıkça belirli bir yerde tutulmaları veya başka türlü

¹¹⁷ TEKİL, Fahiman: Deniz Hukuku, 6.Basım, İstanbul 2001, (TEKİL, Deniz Hukuku), s.184.

¹¹⁸ RAMBERG, Incoterms 2010, s.42.

¹¹⁹ INCOTERMS 2010, s.90.

¹²⁰ RAMBERG, Incoterms 2010, s. 99.

ferdileştirilmeleri şartıyla, mallara ilişkin bütün ziya ve hasarları üstlenmektedir.¹²¹ Bu hüküm uyarınca, söz konusu hallerden birinin gerçekleşmesi durumunda teslim, için kararlaştırılan zamanın sona erme tarihinde alıcı tüm ziya ve hasarları üstlenecektir. Ancak bunun için teslim edilecek malların ayırt edilmiş olması yani herhangi bir şekilde alıcının teslim alması gereken mallar olduğunun alıcı tarafından anlaşılması gerektiği şartını aramıştır.

TTK m. 1138'de de bu konuya ilişkin alıcı tarafından tayin olunan gemi vaktinde hazır olmazsa malların satıcı tarafından alıcının emrine amade kılındığı andan alıcı gemiye vakit ve zamanında tayin etmemiş veya malı teslim almak için bir müddet tayin yahut teslim yeri hakkından seçme hakkını muhafaza etmiş olup da vakit ve zamanında buna dair talimat göndermemiş olduğu takdirde kararlaştırılan müddetin bitiminden itibaren hasar alıcıya ait olacağını düzenlenmiştir.

b. Sözleşme Şartları

Satılan malların nef'i ve hasarı, malların geminin küpeştesini aşarak gemiye yüklenmesi anından itibaren alıcıya geçtiğine ve orijinal metinde istife ilişkin satıcıya bir yükümlülük getirilmediğine göre normal olarak istif sırasındaki hasarlara da alıcı katlanmaktadır. Malların satıcı tarafından rıhtıma getirildikleri halleriyle doğrudan doğruya geminin anbar veya depolarına götürülmediği yani istiflemenin yükleme işleminin devamı niteliğinde olmadığı durumlarda özellikle malların terim gereği önce güverteye konup daha sonra güvertenin aşağısında ambarlara istif yapıp yüklendiği hallerde yükleme ardından gerçekleşen bu işlem nedeniyle oluşan zararlara da alıcı katlanmaktadır. Satıcının FOB 2010 değişikliği ile üstlendiği sadece gemi üzerine yüklemidir. Tarafların satıcının istifleme ve yükleme işlemlerinden mi yoksa bunların masraflarından mı ve yahut da istifleme ve yükleme işlemleri bitene kadarki hususları karşılamakla yükümlü olduğunu açıkça sözleşmelerinde belirtmeleri yararlı olur.¹²²

Doktorinde, tarafların bu yöndeki iradelerinin yanlış anlamaya mahal verilmeksizin belirlenebilmesi için sözleşme metninde FOB istiflenmiş (FOB STOWED), riskler ve

¹²¹ INCOTERMS 2010, s. 90.

¹²² ERDEM (Makaleler), s. 240.

masraflar satıcıya aittir” şeklinde ibarelerin konulması tavsiye edilmektedir.¹²³ Böylece alıcı istifin daha fazla itina ile yapılmasını ve istiften kaynaklanabilecek taşıma rizikolarını en aza indirmeyi amaçlar.

3.1.4. Gerekli Masrafları Ödeme Borcu

Satıcı, mallar gemi üzerine yükleninceye kadar ortaya çıkacak her türlü masrafı karşılamak ve uygulandığı ölçüde gümrük formaliteleri için gerekli olan her türlü masrafı, vergiyi ve diğer ücretleri ödemekle yükümlüdür(FOB A6).¹²⁴

Masrafların paylaşımı konusunda öncelikle sözleşme hükümleri uygulanır. Tarafların özel bir düzenleme öngörmeleri durumunda kanun hükümlerine bakılır. TTK m. 1138, masraflar konusunda CIF teslimine ilişkin 1146. maddeye yollama yapmış ancak FOB teslimin özelliğinden dolayı konişmento masraflarıyla navlun bedeli ve hasarın alıcıya intikal ettiği andan itibaren mallara ilişkin bütün masrafların alıcıya ait olacağını belirtmiştir.¹²⁵

3.1.4.1. Ambalaj ve Yükleme Masrafları

Satıcı, malların A4 hükmü uyarınca teslimi için gerekli olan kalite kontrol, ölçüm, tartım, sayım gibi tüm işlemleri yerine getirmek zorundadır. FOB teslim teriminde taşıma sözleşmesinin akdedilmesi alıcının yükümlülüğünde olduğu için, satıcı masrafları kendisine ait olmak üzere malların taşımaya uygun olarak paketlenmesini taşımaya ilişkin şartlar kendisine bildirildiği ölçüde sağlamakla yükümlüdür. Malları ambalajlayan satıcı, bu ambalajları uygun şekilde işaretlemekle bunlara ilişkin masraflara katlanmakla yükümlüdür.¹²⁶

Sözleşme uyarınca malların ambalajsız taşınması söz konusu değilse, malların varma yerine sağlam şekilde ulaşabilmesi için gerekli olan olağan ambalaja ilişkin masraflar satıcıya aittir. Incoterms’te de satıcının, satım sözleşmesi akdedilmeden önce

¹²³ ERDEM (FOB Satış), s.83, 84: Özellikle dökme olarak yüklenen tahıl, maden cevheri veya akaryakıt yüklerinde mallar rıhtımdaki halleriyle doğrudan doğruya geminin ambar veya depolarına yüklendikleri ve ayrıca özel bir istif ameliyesi yapılmadığı için, bu hallerde istif yüklemenin bir parçası niteliğindedir.; Fransız hukukunda ise bu satımlar “FOB Arrime” olarak adlandırılmaktadır. (ERDEM’den naklen, FOB Satış, s: 83, dn.144).

¹²⁴ INCOTERMS 2010, s. 90.

¹²⁵ ERDEM (FOB Satış), s. 63.

¹²⁶ INCOTERMS 2010, s. 88.

taşınmaya ilişkin koşullar kendisine bildirildiği ölçüde, malların taşınması için gerekli ambalaj masrafını yapması gerektiğini belirtmiştir. Alıcının olağan ambalaj dışında veya özel bir ambalaj istemesi durumunda masraflarına katlanması gerekir.¹²⁷

TTK m.1146 uyarınca, satıcı malların gemiye yüklenmesi için gerekli bütün yükleme masraflarından sorumludur. Ayrıca yüklemeye yönelik diğer masraflar ve özellikle malların muayene ve kontrol masrafları ile tartma ve sayma masrafları da satıcıya aittir.¹²⁸ Ancak unutulmamalıdır ki, hasarın intikal ettiği andan yani, malların geminin küpeştesini aşip gemi üzerine yüklendikleri andan itibaren mallara ilişkin bütün masraflar alıcıya aittir.

3.1.4.2. Vergi, Resim ve Harçlar

Malların ihraç ile ilgili olarak ödenmesi gereken bütün harç, vergi ve resimler ve gümrük çıkış işlemleri ile ilgili masraflar satıcı tarafından karşılanır.

3.1.4.3. Diğer Masraflar

Yukarda belirtilenler dışında, taraflar sözleşme ile oluşabilecek diğer masraflardan da satıcının sorumlu olacağını kararlaştırabilirler. FOB sözleşmesi yapılmasına ilişkin masraflar buna ilişkin tercüme, damga vergisi masrafları diğer masraflar kalemine girmektedir.

3.1.5. Alıcıya İhbar Borcu

Satıcı malların A4 hükmü uyarınca teslim edilmiş olduğunu alıcıya uygun şekilde bildirmekle yükümlüdür(FOB A7).¹²⁹ Bu yükümlülüğe aykırılığın yaptırımını Incoterms kapsamında düzenlenmemiş olup, yükümlülüğün yerine getirilmemesi sözleşmeye aykırılık teşkil edecektir.¹³⁰

Satıcı, alıcıya gerek malların gemiye teslim edildiğini bildirecek, gerekse malları teslim alma yönünde mutad olan hazırlıkları yapabilmesine olanak tanıyacak

¹²⁷ ERDEM (FOB Satış), s. 64.

¹²⁸ ERDEM (Makaleler), s.117.

¹²⁹ INCOTERMS 2010, s.92.

¹³⁰ RAMBERG, Incoterms 2010, s. 175.

duyuruları yapacaktır. Bu ihbar, alıcıya yüzen malları satma, mallar varma limanına ulaşmadan önce onlar üzerinde çeşitli tasarruflarda bulunma olanağı verir.¹³¹

Malların teslim edildiğine dair ihbar, en erken malların gemiye yüklendiği andan itibaren yapılabilir. Taraflar, sözleşmelerinde ihbarın yapılabileceği bir zaman dilimi gösterilmemişse, teslim ihbarı malların gemide teslim edilmesinden itibaren münasip bir süre içinde yapılmalıdır. Kusurlu olarak gerçekleri yansıtmayan bir ihbarın yapılması, borca aykırılık oluşturur. Bununla birlikte, satıcı, kusuru olmaksızın, hatalı olarak yapılan ihbarı düzeltebilir.¹³²

İhbarın amacı ve sonuçları dikkate alındığından, ihbarın alıcıya ulaşması gerektiği anlaşılır. Bu nedenle, mallar ihbarın gönderilmesinden sonra kaybolursa, satıcı hem ihbarı tekrar yapmak hem de bu nedenle oluşan zararları tazmin etmek zorunda kalabilir.¹³³

3.1.6. Teslimin Yapıldığına Dair Belgeleri Verme Borcu

Satıcının, yukarıda belirttiğimiz borçlarının ifa edildiğini alıcıya kanıtlaması açısından sözleşmede belirtilen belgelerin de alıcıya teslimi gereklidir. Satıcı, A4 hükmü uyarınca teslimin gerçekleştiğine dair olağan teslim kanıtı alıcıya sunmakla yükümlüdür(FOB A8).¹³⁴

Satıcı tarafından alıcıya verilecek belgelerin tam, muteber ve muntazam olması gerekir. INCOTERMS'de öncelikle FOB A.1.'de satıcının mallar ile birlikte ticari faturayı veya ona eşdeğer elektronik mesajı ve sözleşmenin gerektirebileceği diğer uygunluk kanıtlarını satım sözleşmesi uyarınca alıcıya vermesi gerektiği belirtilmiştir.

Yine FOB A.8. maddesinde satıcının masrafları kendine ait olmak üzere, malların usulünce teslim edildiğine ilişkin olağan teslim kanıtını alıcıya vereceği belirtilmiştir, daha sonraki paragrafta ise bu belgenin taşıma belgesi olmaması durumunda, alıcının

¹³¹ ÇAĞA, Tahir/ KENDER, Rayegan: Deniz Ticareti Hukuku II (Navlun Sozlesmesi), İstanbul 2004, s.64.

¹³² ERDEM (FOB Satis), s. 66.

¹³³ SASSOON David M./ MERREN, H. Orren:C.I.F. and F.O.B. Contracts, 3. Basım, Londra 1984, s. 336.

¹³⁴ INCOTERMS 2010, s.92.

talebi hasar ve masrafı alıcıya ait olmak üzere bir taşıma belgesi sağlanması hususunda alıcıya her türlü yardımda bulunması gerektiği belirtilmiştir.

Alıcıya verilmesi gerekli belgeler, kanunda belirtilebileceği gibi, taraflarca FOB kayıtlı satım sözleşmesinde de belirtilebilir veya ihracat ve gümrük rejimi, düzenlemelerde bu belgeleri zorunlu kılabilir. Öncelikle FOB teslimde en önemli belge konişmentodur.¹³⁵

1- Konişmento: Konişmento, taşıyan tarafından düzenlenen, malın gemiye yükletildiğini veya teslim alındığını tevsikle, taşınması ve gönderilene teslimi taahhüdünü belirlemeye yarayan, malı temsil eden, TTK anlamında kıymetli evrak niteliğinde bir senettir. Konişmento, mal gemiye alındıktan sonra, yükletenin talebi üzerine taşıyan tarafından düzenlenir. Taşıyandan başka kaptan veya donatanın bu konuda yetkili herhangi bir temsilcisi de taşıyan namına konişmento düzenleyebilir.¹³⁶

Konişmento'nun en önemli fonksiyonlarından biri, malı temsil etmesidir. Bu suretle, henüz yolda iken, malların başka bir borç nedeniyle temlik ve rehnedilmesi mümkün hale gelmiştir. Konişmento'da bulunması gereken en önemli kayıtlar, yükle ilgili olanlardır. TTK m.1098 gereğince yükün cins, ölçü, sayı, tartı ve markaları ile haricen belli olan hal ve maliyetlerinin konişmentoda belirlenmesi icap eder.¹³⁷

Konişmento, bir nev'i makbuz niteliğindedir. Taşıyan ile gönderilen arasındaki hususi münasebetlerde konişmento esas tutulur. Yani, kanunda konişmento'da yüke ilişkin kayıtların doğrulukları hakkında bir karine öngörülmüştür.¹³⁸

Taşıyan malların ölçü, sayı ve tartısı ile markaların, konişmentoya yükletenin yüklemenin başlangıcından evvel yazılı olarak bildirildiği şekilde yazmak zorundadır. Yük üzerinde bir hasar ve kayıp bulunuyorsa bunun konişmento üzerine

¹³⁵ ERDEM (FOB Satış), s. 60-61, ÇAĞA/KENDER,s. 65 vd.

¹³⁶ ERDEM (FOB Satış), s.59.

¹³⁷ RAYEGAN Kender./ ÇETİNGİL Ergon, Deniz Ticareti Hukuku, Temel Bilgiler, İstanbul 1998, s.102.

¹³⁸ ÇAĞA /KENDER, s. 66.

yazılması mecburidir.¹³⁹ Yükle ilgili olarak, aksi bir kayıt içermeyen konişmentolara temiz veya net konişmento denir.¹⁴⁰

2- Kesin veya Geçici Fatura: Genel olarak fatura, satılan veya verilen bir hizmet veya elde edilen bir menfaat karşılığında verilen bir belgedir. Bir yandan malların türünün, miktarının, ambalajının, yükleme şeklinin ve zamanın markalarının belirlenmesine ve böylece ayırt edilmesine yararken, diğer yandan ödenecek meblağın, ödeme şeklinin zamanının, yerine ve ödemenin yapılıp yapılmadığını tespitine yarar.¹⁴¹

Fatura vermek TTK ve VUK bakımından tacirler açısından bir yükümlülüktür. Genel hükümler çerçevesinde satıcının fatura vermesi zorunludur. Nitekim Incoterms A.1. maddesinde de satıcının ticari faturayı alıcıya vermek yükümlülüğü olduğu belirtilmiştir.

Konişmento ve fatura, malların miktar ve kalitesi hakkında tam bir delil oluşturmazlar. Bu nedenle alıcılar veya alıcıyı temsilen ödemeyi yapacak olan bankalar malların kalite ve miktarlarının FOB kayıtlı satış sözleşmesine uygunluğunu saptamak adına “vasıf ve tartı şahadetnamesi” (Gözetim Raporu) talep ederler. Bu belge, genellikle, uluslararası veya ulusal bir gözetim şirketi tarafından yapılan ekspertiz sonucunda düzenlenir ve gözetim raporu adını alır. Yine bitki sağlık sertifikası, İhraç İzin Belgesi, Kontrol Belgesi ve bu belgelere ilişkin konsolosluk tasdikinin satıcı tarafından alıcıya verilmesi sözleşme ile kararlaştırılabilir. Incoterms düzenlemesinde yer alan yukarıda sözü edilen belgelerin yerine onunla eş değerde geçerli bir elektronik data verisi gönderilerek de satıcı bu yükümü yerine getirebilir.

3.1.7. Diğer Borçlar

Taraflar satım sözleşmelerinde, TTK’da veya Incoterms’de ön görülen asli edim yükümleri yanında bazı yan edimleri de öngörmüş olabilirler. Bu durumda, bu borçların veya yan edimlerin de sözleşme şartlarına göre ifası gerekir.

¹³⁹ KENDER /ÇETİNGİL, s.103.

¹⁴⁰ TEKİL, Deniz Hukuku, s. 48.

¹⁴¹ ERDEM, s.159.

Alıcının talep etmesi halinde satıcı, hasar ve masrafları alıcıya ait olmak üzere malların ithal veya ihraç işlemleri ve gerektiğinde başka bir ülkeden transit geçişi için gerekli olan yükleme veya menşe ülkesinde verilen her türlü belge veya eşdeğer elektronik mesajın edinilmesinde alıcıya yardımcı olmakla yükümlüdür. Satıcı satım sözleşmesinde belirtilmeyen ve sigorta sözleşmesi için gerekli olan tüm bilgileri de alıcıya vermek zorundadır.¹⁴²

3.2. Alıcının Hak ve Borçları

3.2.1. Mal Bedelini Ödeme Borcu

Satım sözleşmesinde, alıcının başlıca borcu, mal bedelinin ödenmesidir. Incoterms'te FOB B.1. maddesinde alıcının satım sözleşmesinde belirtildiği şekilde mal bedelini ödemesi gerektiği belirtilmişken, TTK m. 1138'de bu hususa değinilmemiş, TTK m. 25 aracılığı ile Türk Borçlar Kanunu'na yollama yapılmıştır. Dolayısıyla, FOB teslimde mal bedelinin ödenmesine ilişkin özel hüküm bulunmadığına göre, satım akdi için getirilen hükümler, FOB kayıtlı satışlara da uygulanacaktır. Bazı hallerde de tarafların sözleşmeye satım bedelinin ödenme zamanına ilişkin özel hüküm koydukları görülmektedir. Görüp beğenme şartına bağlı ödeme, bir kısmı belgelerin ibrazında bir kısmı malları gümrükten çektikten sonra ödeme bu özel hükümlere örnektir.¹⁴³

Taraflar, satım sözleşmelerinde, mal bedelinin ne kadar olduğu, hangi cins para ile hangi şartlarda ve ne zaman ödeneceğini yapacakları sözleşmede açık şekilde kararlaştırırlar. Bu nedenle, tarafların kararlaştırdıkları bir hususta, öncelik sözleşme hükümlerininindir. Sözleşmede mal bedeline ilişkin bir hususun yer almaması durumunda TTK m.1138'in yollamasıyla Türk Borçlar Kanunu hükümleri uygulanır. Mal bedelinin eksiksiz ve tam ödenmesi alıcı tarafın en önemli edimini oluşturmaktadır.¹⁴⁴

¹⁴² INCOTERMS 2010, s. 92.

¹⁴³ ERDEM (FOB Satış), s. 73, 167.

¹⁴⁴ TANDOĞAN, Haluk: Borçlar Kanunu, Özel Borç İlişkileri, C.I/2, 5. Baskı Ankara 1988,s.128.

3.2.2. Gerekli İzinleri Alma ve Formaliteleri Yerine Getirme Borcu

Bu borç, TTK m.1138'de açıkça öngörülmemiştir. Incoterms FOB B.2.'de düzenlenmiştir. Bu hüküm uyarınca alıcı, hasarı ve masrafları kendisine ait olmak üzere, her türlü ithal iznini veya diğer resmi iznini almalı ve uygulandığı ölçüde malların ithali ve gerekliyse, başka ülkeden transit geçişi için tüm gümrük işlemlerini masrafları kendisine ait olmak üzere tamamlamalıdır.¹⁴⁵

3.2.3. Taşıma Sözleşmesi Yapma Borcu

Alıcı, malların belirtilen yükleme limanından taşınması için gerekli olan taşıma sözleşmesini masrafları kendisine ait olmak üzere yapmak zorundadır(FOB B3).¹⁴⁶

Bilindiği gibi, FOB teslimde, satıcının alıcıdan malların satımı karşılığında alınan bedel, malların gemi üzerine yüklenmesi şeklinde teslim edilmesi karşılığında alınan bedeldir. Bu bedele navlun ücreti dahil olmadığı gibi, satıcının da taşıma sözleşmesi yapma mükellefiyeti yoktur. Bu yükümlülük alıcıya aittir.¹⁴⁷ Bu nedenle, FOB teslimine ilişkin TTK m.1138'de bu hususa değinilmemiştir. Sadece bu maddenin 3. fıkrasında navlun bedelinin alıcıya ait olacağı belirtilmiştir. CIF teslimde bu mükellefiyet, satıcıya ait olduğundan taşıma sözleşmesine ilişkin hükümler ilgili maddelerde mevcuttur. Çünkü satıcının, alıcıdan talep ettiği CIF bedeli taşıma ücretini de kapsadığından, satıcının nasıl bir navlun sözleşmesi yapmak zorunda olduğunun belirtilmesi gerekir.

Incoterms FOB B.3. maddesinin a bendinde açıkça değinilmiş ve alıcının, malların belirtilen yükleme limanından taşınması için masrafları kendisine ait olmak üzere taşıma sözleşmesi yapması gerektiği belirtilmiştir.

Alıcının belirlediği gemi denize, yola ve taşıyacağı yüke elverişli olmalıdır. Belirtmek gerekir ki, taşıma sırasında ortaya çıkan gecikmelerden de alıcı sorumlu

¹⁴⁵ INCOTERMS 2010, s.89.

¹⁴⁶ INCOTERMS 2010, s. 89.

¹⁴⁷ RAMBERG, Incoterms 2010, s.20.

olacak; yani bu nedenle ortaya çıkan olası masrafları alıcı karşılayacaktır.¹⁴⁸ Satıcı alıcının hesabına taşıma sözleşmesini TTK madde 1138'de belirtildiği şekilde yapacak ve sözleşmeyi alıcının vekili sıfatıyla imzalayabilecektir. Aynı şekilde sigorta sözleşmesini de satıcı alıcı vekili sıfatıyla imzalayabilecektir.¹⁴⁹

Geminin tayin edileceği zamana ilişkin herhangi bir düzenleme Incoterms 2010'da bulunmamaktadır. Bu düzenlemeyi taraflar aralarında yaptıkları sözleşmede kararlaştırmaktadır. Eğer sözleşmede bu konuda bir açıklık yoksa gemi, en geç yükleme için öngörülen tarihten önce tayin edilmelidir. Ayrıca bu tayin herhalde satıcının belirtilen ve makul süre içerisinde malları yüklemesine imkan verecek zamanda yapılmalıdır.¹⁵⁰ Özetle FOB teslim şeklinde, nakliyeyi yapacak geminin organizasyonu, uluslararası teamüller gereği ithalatçıya aittir. Ancak, bu noktada sıkça karşılaşılan önemli bir hata üzerinde durulması gerekir. Yukarıda bahsedildiği gibi, FOB terimi sadece gemi nakliyesi ile yapılan taşıma sistemlerinde kullanılabilir. Ayrıca, yukarıda belirttiğimiz şekilde günümüzde gemiler, konteyner ve kamyon taşınması da (RO-RO) yapabilmektedirler. Bu tür taşımalar için de FOB terimi kullanılmaz.¹⁵¹ FOB teslim şeklinde alıcı, geminin tamamını veya bir kısmını belli iki liman arasında kiralar ve taşımayı yaptırır. Malın taşınması ithalatçıya ait olduğundan, taşımayı gerçekleştirecek geminin organizasyonu da ithalatçıya aittir. Ancak ithalatçı, geminin kiralama işlemini gerçekleştirmeden önce mutlaka malı yükleyecek taraf olan ihracatçıdan yükleme şartlarını ve liman/iskele özelliklerini öğrenmek zorundadır.¹⁵² Bu öğrenme ile alıcı uygun gemiyi seçecektir.

3.2.4. Satıcıya İhbar Borcu

Bu borç, TTK'da açıkça öngörülmemekle beraber Incoterms FOB B.7.'de alıcının, satıcıya yeteri kadar önceden belirlenen geminin adını, yükleme noktasını, talep edilen teslim tarihini bildirmesi gerektiği belirtilmiştir.¹⁵³ ¹⁵⁴ Bu ihbar ile alıcı,

¹⁴⁸ ERDEM (FOB Satış), s.47.

¹⁴⁹ TEKİL, s.374.

¹⁵⁰ ERDEM (FOB Satış), s. 76.

¹⁵¹ INCOTERMS 2010, s. 98.

¹⁵² RAMBERG Incoterms 2010, s.173.

¹⁵³ INCOTERMS 2010, s. 93.

¹⁵⁴ ERDEM (Makaleler), s. 240, TEKİL, Deniz Hukuku, s. 374.

satıcıya malları zamanında ve öngörülen şartlar dahilinde teslim edebilmesi için gerekli hazırlıkları yapabilmesine olanak sağlayacaktır.

Incoterms'de sadece yeteri kadar süre önceden bildirilmesi gerektiği zikredilmiştir. Taraflar, bu hususu aralarında yapmış oldukları FOB kayıtlı satış sözleşmesinde kararlaştırabilirler. Eğer taraflar, aralarında yapmış oldukları sözleşmede, ihbarın yapılabileceği bir zaman dilimi göstermemişlerse, bu ihbar teslim tarihinden münasip bir süre öncesine kadar yapılmalıdır. Kusurlu olarak gerçekleri yansıtmayan bir ihbarın yapılması, borca aykırılık oluşturur. Bununla birlikte alıcı, kusuru olmaksızın hatalı olarak yapılan ihbarı düzeltebilir. İhbarın amacı ve sonuçları dikkate alındığında ihbarın satıcıya ulaşması gerektiği anlaşılır. İhbarın zamanında yapılmaması, bu tür satımlarda önemli bir mevzu olan hasarın geçişi meselesini de etkilemektedir.¹⁵⁵

TTK m. 1138'de de bu konuya ilişkin düzenlemeye, yine hasarın intikaline ilişkin ana kuralın bulunduğu ikinci fıkrada verilmiştir (f.2, c.2). Buna göre, alıcı tarafından tayin olunan gemi vaktinde hazır olmazsa malların satıcı tarafından alıcının emrine amade kılındığı andan ve alıcı gemiyi vakit ve zamanında tayin etmemiş veya malı teslim almak için bir müddet tayin yahut teslim yeri hakkında seçme hakkını muhafaza etmiş olup da vakit ve zamanında buna dair talimat göndermemiş olduğu takdirde kararlaştırılan müddetin bitiminden itibaren hasar alıcıya aittir.

3.2.5. Hasarlara Katlanma Borcu

Hasarın geçişi konusunda, FOB kayıtlı satışlarda, satılan malların gemi üzerinde doğru bir şekilde yüklenmesinden itibaren nef'i ve hasar alıcıya ait olur; bu ana kadar mallara gelecek her türlü risk ve hasarlara satıcı katlanmak zorundadır. Risk transferi noktası olarak geminin küpeştesinin dikkate alınmaması kuralı Incoterms 2010 ile getirilmiştir. Incoterms 2010 düzenlemesinde açıkça risk transferi şu şekilde düzenlenmiş olup *"The seller must load themselves the goods on board the vessel nominated by the buyer. Cost and risk are divided when the goods are actually on*

¹⁵⁵ ERDEM (FOB Satış), s. 77.

board of the vessel” satıcının malları gemi üzerine fiilen yerleştirmesi yükümlülüğü açıkça belirtilmiştir.

TTK FOB kayıtlı satışlarda geminin küpeştesini geçmemiş olması şartıyla, mallardaki tüm zarar ve ziyarı satıcı üstlenmesini düzenlemekte olup Incoterms 2010 ile yapılan değişiklik metne alınmadığı gibi yeni TTK’da FOB teslim ilişkine hiçbir düzenleme getirilmemiştir. Ancak taraflar uygulayacakları FOB terimini açıkça belirleme şansına sahiptirler. Eğer taraflar FOB 2000-İstanbul şeklinde bir kayıt sözleşmelerine koymuş iseler uyuşmazlık halinde Incoterms 2000 kuralları geçerli olacak yine yükleme limanının İstanbul olacağı taraflarca bu şekilde kararlaştırılmış olacaktır. Özellikle yapılan alım-satım sözleşmesinde Incoterms’ün hangi versiyonunun uygulanacağını belirlemede bizce fayda vardır.

Özetle hasara katlanma yükümlülüğü malların güverteye indirilmesi ile alıcıya geçecektir. Yargıtay 11. Hukuk Dairesi de 1987 tarihli aşağıda ki kararında “FOB satış esasına göre yapılan satışlarda, satış konusu malların taşımayı yapacak olan gemiye fiilen yüklendiği tarihten itibaren, o malın nef’i ve hasarı, o malın alıcısına aittir” ifadesi ile hasarın geçmesi yönünden malların gemi küpeştesini geçmesini değil gemi üzerindeki fiili yüklemeyi esas aldığı ortaya koymuştur. Yargıtay küpeşte-gemi üzerine yükleme konularında da tartışmaya girmemiş, malların gemide teslimini risk transferi konusunda yeterli görmüştür. Yargıtay kararlarında fayda ve zararın yüklemeden itibaren alıcıya ait olacağı 2010 düzenlemesi yapılmadan önce de belirtilmiştir.¹⁵⁶

1.Karar: “Fob esasına göre yapılan satışlarda malların taşıma yapılan araca yüklendiği tarihten itibaren fayda ve zararı alıcıya ait olur. Taraflar arasındaki davadan dolayı, İstanbul Üçüncü Asliye Ticaret Mahkemesi’nce verilen 6.5.1987 tarih ve 566-253 sayılı hükmün duruşmalı olarak temyizden tetkiki davalı vekili istenmiş olmakla; dosyadaki kağıtlar okunduktan sonra, işin gereği konuşulup düşünüldü: Davacı vekili, müvekkilince ihraç olunacak mobilyaların davalıya ait tır aracına yüklendiğini, yolda emtianın yandığını ileri sürerek malların fatura tutarı

¹⁵⁶ AYBAY, Gündüz: Deniz Ticaret Hukuku ile ilgili Yargıtay Kararları, İstanbul 2000, s.124.

7186 USD \$ karşılığı 3.098.926 TL ile vergi iadesi tutarı 301.870 TL.`in faizi ile birlikte davalıdan tahsilini talep ve dava etmiştir.

Davalı vekili cevabında, yolda yük içinde yangın çıktığını, olayda taşıyıcının kusurlu bulunmadığını, avizelerin yanıcı olduğunu, hatalı yükleme sebebiyle yangın çıktığını, ayrıca emtianın sigortalanmadığını savunarak davanın reddini istemiştir.

Mahkemece, toplanan delillere, eşyanın değerine itiraz edilmemiş olmasına, alınan bilirkişi raporuna göre yanmanın eşyanın mahiyetinden ileri gelmemesine dayanılarak 3.098.926 TL.`in 19.12.1984 tarihinden itibaren % 52 faizi ile birlikte davalıdan tahsiline karar verilmiştir. Hüküm, davalı vekilince temyiz edilmiştir.

Davacı tarafından yurt dışında bulunan dava dışı alıcıya, davalı tarafından yapılan taşıma sırasında hasarlanan malın FOB esasına göre satıldığı ve bedelinin döviz olarak peşin alındığı dava dosyasına ibraz edilmiş bulunan ihracat tescil beyannamesi, fatura ve hamile senedi kapsamlarından anlaşılmaktadır.

Davacı vekili bu davada mezkur taşıma nedeniyle mallarda oluşan hasardan dolayı mal bedeli olarak 3.098.926 TL.`nın davalı taşıyıcıdan tahsilini talep ve dava etmiş bulunmaktadır. Oysa, uluslararası nitelikli FOB esasına göre yapılan satışlarda TTK.`nun 1138. maddesi hükmü uyarınca, satım konusu malların taşıma yapılan araca fiilen yüklendiği tarihten itibaren, nefi ve hasarı alıcıya ait olacağı hükme bağlanmış bulunmaktadır.

Her davada olduğu gibi taşıma sözleşmesinden kaynaklanan tazminat davalarında da öncelikle davacı tarafın bu davayı açmakta hukuki yararının mevcut olması zorunludur. Nitekim, davalı taraf da yargılama aşamasında mal bedelinin davacı satıcı tarafından alıcısından peşin alındığı ve taşıma sırasında meydana gelen hasarın alıcıya ait olması gerektiğini itirazen ileri sürmüştür. Böyle bir durumda mahkemece davacı taraftan bu ilişkiden ne şekilde bir zarara uğradığı sorulup, araştırılmadan diğer bir deyişle, dava hakkının neye dayandığı karar yerinde tartışılıp bir sonuca bağlanmadan mücerret TTK.`nun 785. maddesine dayanılarak davanın kabul edilmiş olması eksik incelemeye dayandığından kararın davalı yararına bozulması gerekmiştir. Yukarıda açıklanan nedenlerle davalı vekilinin temyiz

itirazlarının kabulüyle kararın davalı yararına BOZULMASINA, 10.11.1987 tarihinde oybirliğiyle karar verildi.”¹⁵⁷

2.Karar; “Fob satışta nefi ve hasar, malın taşıyıcıya teslimi ile alıcıya geçmiş sayılır. Taşıma senedine yüke yönelik hiçbir çekince dermeyeran edilmemiş olması ve ürün için sağlık sertifikası verilmiş olması, malın taşıyıcıya sağlam ve noksansız olarak teslim edildiğini gösterir. Taraflar arasındaki alacak davasının yapılan yargılaması sonunda, ilamda yazılı nedenlerden dolayı davanın reddine yönelik olarak verilen hükmün davacı vekilince duruşmalı olarak temyiz edilmesi üzerine; incelemenin evrak üzerinde yapılmasına karar verildikten ve temyiz dilekçesinin süresinde olduğu anlaşıldıktan sonra dosya incelendi, gereği konuşulup düşünüldü: Davacı vekili, müvekkilinin Polonya'ya narenciye ithalatı gerçekleştirmek için davalı, ile anlaşma sağlandığını, 19.965 kg Limon için 10.980 DM. dövizini havale şeklinde davalıya gönderdiğini, limonların 31.10.1993 tarihinde Polonya'ya ulaştığını, ancak limonların bozuk ve çürük olduğunun tesbit edildiğini, ayrıca 834 kg.'da eksik mal belirlendiğini, durumun 8.2.1994 tarihinde davalıya bildirdiğini, ancak bir sonuç alınmadığını, bu işten müvekkilinin 28.916 DM. ve 41.590.000 TL. zararı olduğunu, DM. zararlarının fiili ödeme günündeki kurdan ve dava tarihi itibarıyla toplam 287.086.000 TL. olan alacağı ile birlikte davalıdan tahsilini talep ve dava etmiştir.

Davalı vekili, ikinci kalite limonun davacıya FOB satıldığını ve bedelinin peşin ödendiğini, FOB satışta nefi ve hasarın teslim ile alıcıya intikal ettiğini, malların Mersin'de sağlam teslim edildiğini ve davacının temin ettiği araçla taşındığını, malların ihracata uygun olduğunu belirterek davanın reddini istemiştir.

Mahkemece iddia, savunma ve bilirkişi raporu birlikte değerlendirilerek satış şeklinin FOB olduğu, malın taşıyıcıya sağlam ve eksiksiz olarak teslim edildiği, taşıma sırasında meydana gelen zararlardan davalının sorumluluğu bulunmadığından davanın reddine karar verilmiş, hüküm davacı vekilince temyiz edilmiştir. Dosyadaki yazılara, kararın dayandığı delillerle gerektirici sebeplere ve özellikle, mahkemece hükme esas alınan 2.10.1995 tarihli bilirkişi heyeti raporunun oluşa ve dosya

¹⁵⁷ T.C.Yargıtay 11. Hukuk Dairesi, E. 1987/5569, K. 1987/6086, T. 10.11.1987.

içeriğine uygun bulunmasına, gümrük çıkış beyannamesinde satış türünün (FOB) olarak belirlenmesine ve bu satış türünde malın teslimi ile nefi ve hasarın alıcıya geçmiş sayılacağına, bitki sağlık sertifikası ile adı geçen ürünün sağlıklı olduğunun belgelenmiş olmasına, ihraç edilen limonların taşıyıcıya sağlam ve noksansız teslim edildiğinin, taşıyıcının yüke yönelik hiçbir çekinceye taşıma senedine dermeyeran etmemesinden anlaşılmasına göre, davacı vekilinin yerinde görülmeyen bütün temyiz itirazlarının reddiyle usul ve kanuna uygun bulunan hükmün ONANMASINA onama harcının temyiz edenden alınmasına, 28.3.1997 gününde oybirliğiyle karar verildi.¹⁵⁸

3.Karar: “Fob satışta mal araca yüklendiği an nefi ve hasar alıcıya geçmekte olup, ortaya çıkan hasarlardan taşıyıcının aktif husumet ehliyeti yoktur. Taraflar arasındaki davadan dolayı İstanbul Asliye 8. Ticaret Mahkemesince verilen 2.11.1993 tarih ve 464-1332 sayılı hükmün temyizden tetkiki davacı vekili tarafından istenmiş ve temyiz dilekçesinin süresi içinde verildiği anlaşılmış olmakla dosyadaki kağıtlar okundu gereği konuşulup düşünüldü: Davacı vekili, müvekkilinin Almanya'nın Aachen şehrine FOB teslim olarak yapacağı 16 koli 560 takım eşofmanın ihracatının nakliyesi için davalıya 11.10.1991 tarihinde teslim edildiğini, ancak emtianın alıcıya teslim edilmeden önce davalının Almanya'daki deposunda yandığını ancak davacıya mal bedelinin ödenmediğini, sadece alıcının davacıya 1.000 D. Mark gönderdiğini, toplam ihraat değerinin 13.440 DM olduğu 1.000 Markı alındığından 12.400 Mark karşılığı (35.503.760) TL nin faizinin (20.695.287) TL. olduğundan ticari faiziyle birlikte davalıdan tahsilini talep etmiştir.

Davalı vekili, malların FOB esasına göre teslim alındığından hak ve sorumluluğun alıcıya geçtiğini, malların teslim mahaline götürülerek alıcıya haber verildiğini, zayi nedeniyle alıcının mal bedelini davacıya ödemesi gerektiğini, davalıya husumet yöneltilemeyeceğini, alıcının davacıya 1.000 Mark gönderdiğini, yangın nedeniyle davalıya kusur yöneltilemeyeceğini davanın reddine karar verilmesini talep etmiştir.

Mahkemece, iddia, savunma, taşıma senedi, Gümrük çıkış beyannamesi, faturu, bilirkişi raporu, yangın tutanağı ve tüm dosya kapsamından malın FOB esasına göre satıldığının çekişmesiz olduğu, malın araca yüklendiği an nefi ve hasarın alıcıya

¹⁵⁸ T.C.Yargıtay 19. Hukuk Dairesi ,E. 1996/10078, K. 1997/3268, T. 28.3.1997. (YKD.C.23,S.12,s.1887/1888)

geçtiği, davacının taşıyıcı davalıya karşı aktif husumet ehliyeti bulunmadığı, davacı vekilinin 1.000 D. Markı iade etmedikleri, davalının navlun bedelini almadığı, davacının alıcıyı dahili dava etme talebinde bulunmasına rağmen bu davada hüküm kurulamayacağı, taşımanın FOB esasına göre yapıldığından malların taşıyıcıya teslimi ile mal ödeme sorumluluğunun davalıya geçtiği sabit olduğundan davacının davalı taşımacıya karşı aktif dava ehliyeti bulunmadığından husumet nedeniyle davanın reddine karar verilmiştir. Kararı davacı vekili temyiz etmiştir. Dosyadaki yazılara, kararın dayandığı delillerle gerektirici sebeplere ve delillerin takdirinde bir isabetsizlik bulunmamasına göre davacı vekilinin bütün temyiz itirazları yerinde değildir. Yukarıda açıklanan nedenlerden dolayı davacı vekilinin bütün temyiz itirazlarının reddiyle usül ve kanuna uygun bulunan hükmün ONANMASINA, aşağıdaki bakiye 41.000 lira temyiz ilam harcının temyiz edenden alınmasına, 6.6.1994 tarihinde oybirliğiyle karar verildi.”¹⁵⁹

Yargıtay’ın bu kararında ise mala gelen zararlardan dolayı satıcı sorumlu tutulmamış olup satıcının belirlediği geminin donatanı gemideki eksik soğutma sisteminden dolayı sorumlu tutulmuştur.¹⁶⁰

4.Karar; “Davacı vekili, Seewind isimli geminin İzmit Derince Limanından müvekkiline ait yüklediği net 76.000 Kg mandalina ve yine net 12.800 kg nar meyvesi yükünü Ukrayna Ilıcivsky limanına götürmek üzere 25.11.2006 tarihinde düzenlendiği konişmentolar tahtında aynı tarihte hareket ettiğini fakat gemi makinelerinde arıza olduğu iddiası ile 10 gün İstanbul boğazının Karadeniz çıkışında beklediğini arızanın giderilemediği iddiası ile Derince limanına döndüğünü, bu arada yükün meyve olması ve geminin frigorifik özellikleri bulunmaması nedeni ile meyvelerin bozulmaya başladığı ve bu şekli ile gönderilenin bu yükü kabul etmeyeceğinin bilirkişi incelemesi ile anlaşıldığını, TTK'nun 1241 maddesi gereğince kanuni rehin hakkının masrafları da kapsadığını, TTK'nun 1235/7 de yapılan yasal tarife göre yükün hasarlanmasından ve taşıma sözleşmesinin gereği gibi ifa edilmemesinden doğan alacağın 1236 madde uyarınca gemi alacaklısı hakkı ve buna bağlı olarak kanuni rehin hakkı bahşettiğini ileri sürerek, gemi üzerinde kanuni rehin hakkı ile, yüklerin fatura bedeli olan 56.960,00 USD'nin ve TTK'nın

¹⁵⁹ T.C.Yargıtay 11. Hukuk Dairesi, E. 1994/732, K. 1994/4758, T. 6.6.1994. (BATİDER, C.XVII, S.4, s.149-150).

¹⁶⁰ www.kazanci.com.tr , Elektronik İçtihat Bankası, Erişim Tarihi:28.08.2011.

1241 maddesi gereğince 3.186,00 YTL ve 680 USD nakliye ve yükleme giderlerinin davalılardan tahsiline karar verilmesini talep ve dava etmiştir.

Davalı gemi sahibi Schiffahrts GmbH vekili, müvekkili ile Batı Vagon Deniz Taşımacılığı A.Ş. arasında Time Charter sözleşmesi bulunduğunu, müvekkilinin bu sözleşmeden doğan bütün borçlarını yerine getirdiğini müvekkili şirket gemisinin sözleşme imzalanmadan önce bakım ve onarımının yapıldığını ve kiracıya bu şekilde teslim edildiğini, davanın yetkisiz mahkemede açıldığını, konşimentoda taşıyanın adının bulunmadığını, TTK m. 1099 hükmü gereğince donatanın taşıyan sayılması gerektiğini, müvekkili veya kaptan tarafından düzenlenen bir konşimento bulunmadığını, konşimentoların kiracı tarafından düzenlendiğini konşimentonun arka yüzündeki 5.maddesinde yetki şartı bulunduğunu yetkili mahkemenin taşıyanın ticari kaydının bulunduğu yer mahkemesi olarak belirtildiğini donatanın ise Ukrferry olduğunu, yetkili mahkemenin Ukrferry nin merkezinin bulunduğu yer mahkemesi olduğunu, Time Charter sözleşmesine göre husumetin Ukrferry'ye tevcih edilmesi gerektiğini, ihraç konusu malların FOB satış olarak satıldığını, yükleme ile hasar ve yararın alıcıya geçtiğini, davacıların bir zararı var ise bu zararlarını navlun bedelini kime ödemişler ise bu kimselerden tazminat istemeleri gerektiğini savunarak davanın reddini istemiştir.

Mahkemece, iddia, savunma ve dosyadaki belgelere göre, benimsenen bilirkişi raporu doğrultusunda, davacının narenciye yükünün geminin arızalı olması sebebi ile varma yerine ulaşmadan geriye getirildiği, yükün tamamen hasara uğradığı, davacı ile dava dışı Transferry Ltd.Şti. arasında düzenlenen 12.11.2006 tarihli sözleşmenin FOB teslim esaslı ve ödeme yönteminin mal mukabili ödeme olduğu, malın Ukrayna limanına varmaması sonucu davacının mal bedelini alamadığı, davacının malı yükleten sıfatı ile söz konusu davayı açmakta hukuki yararının bulunduğu, taşımaya ilişkin ve kaptan tarafından imzalanan konşimento da taşıyanın adının belirtilmediği TTK 1099 maddesi gereğince donatanın taşıyan sayılması gerektiği, bu sebeple de MV Seewind gemisi maliki Schiffahrts GmbH ye davalı sıfatı ile husumet yöneltilebileceği, davacının TTK'nun 1235/7 maddesi uyarınca gemi alacaklısı hakkının mevcut olduğu gerekçesiyle, davanın kısmen kabulüne, Dava konusu yüke verilen zarar bedeli 56.960,00 USD ile 680,00 USD yükleme bedeli ki toplam 57.640,00 USD tutarı ve yükleme masrafları 3.186,00 YTL tutarındaki alacak için

davaya konu M/V Seewind gemisi üzerinde davacı lehine rehin hakkı tesisine, 57.640,00 USD. ve 3.186,00 YTL. nin davalıdan tahsiline karar verilmiştir. Kararı, davalı vekili temyiz etmiştir.

Dava dosyası içerisindeki bilgi ve belgelere, mahkeme kararının gerekçesinde dayanılan delillerin tartışılıp, değerlendirilmesinde usul ve yasaya aykırı bir yön bulunmamasına ve davaya konu taşımaya ilişkin düzenlenen konişmentonun arka yüzünde yer alan yetkiye ilişkin düzenlemede yetkili mahkemenin taşıyıcının ticari kaydının olduğu yerdeki mahkeme olduğu belirtilmiş ise de, anılan düzenlemede yetkili mahkemenin açıkça gösterilmemiş olması nedeniyle anılan yetki sözleşmesi geçersiz olduğu gibi somut uyuşmazlıkta alacakla birlikte kanuni rehin hakkı tanınması da istenmiş olup, buna ilişkin davanın en çabuk ve en az masrafla görülebileceği yerde açılması gerektiği ve bu yerinde genellikle geminin talep zamanında bulunduğu yer mahkemesi olması karşısında mahkemenin uyuşmazlığa bakmakta yetkili bulunmasına göre, davalı vekilinin tüm temyiz itirazlarının reddi ile kararın onanması gerekmiştir. Yukarıda açıklanan nedenlerle davalı vekilinin temyiz itirazlarının reddi ile kararın ONANMASINA 15.01.2009 tarihinde oybirliğiyle karar verildi.¹⁶¹

Yargıtay Hukuk Genel Kurulunun 04.04.2007 tarihli kararında taraflarca akdedilen satış sözleşmesinde FOB teslim şeklinin kararlaştırıldığı, TTK'nın 1138. maddesine göre FOB satışlarda malların geminin küpeştesini aştığı andan itibaren mallara ilişkin nefi ve hasarın alıcıya geçeceği, dava konusu taşıma sırasında meydana gelen hasarlardan dolayı taşıyanı dava etme hakkının dava dışı alıcı firmaya ait olduğu, FOB satış nedeni ile taşınan malların nefi ve hasarın davacı şirketten dava dışı alıcıya intikal etmiş olmasının sonucu olarak, dava konusu mallara ilişkin sigorta menfaatinin de davacı şirketten dava dışı alıcıya intikal ettiği, davacı şirketin sigorta sözleşmesini dava dışı alıcı hesabına yaptığı, davalı sigorta şirketi yönünden de davacının aktif husumet ehliyeti bulunmadığı, yargılama sırasında dava dışı alıcının alacağını davacıya temlik ettiğine dair belge sunulmuş ise de; temlikname ekinde döviz transfer bordosu ya da benzeri belge sunulmadığı, temliknamenin, temliknamedeki tarafların kendi iç ilişkileri ile davayı kazanmaya yönelik bir çaba

¹⁶¹ T.C.Yargıtay 11. Hukuk Dairesi, E.2008/9531, K. 2009/203, T.15.01.2009.

olduğu gerekçesiyle, davacının aktif husumet ehliyeti bulunmaması nedeniyle davanın reddine dair verilen yerel mahkeme kararını onamıştır.¹⁶²

Malların teslimi gerçekleşmemiş olsa da kararlaştırılan teslim tarihinden ya da B7 hükmü uyarınca uygun ihbarda bulunulmaması veya alıcı tarafından tayin edilen geminin zamanında gelmemesi, malları teslim alacak durumda olmaması ya da B7 uyarınca bildirilen tarihten önce yük almayı durdurması halinde, malların ayırt edilmiş olmaları şartıyla hasara katlanma yükümlülüğü alıcıya geçecektir.¹⁶³

Malların gemiye yüklenmesi satıcının yükümlülüklerinden olmakla beraber, istiflemenin yüklemenin devamı olmadığı durumlarda, özellikle de malların önce güverteye konulup daha sonra buradan gemi ambarlarına yüklendiği durumlarda istifleme yüklemenin ardından gerçekleşen bağımsız bir işlem olduğundan istifleme sırasında meydana gelen hasarlar da alıcının yükümlülüğündedir. Bu gibi durumlarda taraflar hasara katlanma yükümlülüğünün istiflemenin bitmesiyle satıcıya geçmesini istiyorlarsa sözleşmede mutlaka kararlaştırmaları gerekir. Bu durumda “FOB stowed” şeklinde bir ibare kullanılmalıdır.¹⁶⁴

3.2.6. Malları Teslim Alma Borcu

Satılan malı teslim almak, alıcının yararına olduğu kadar, alıcı için bir borç niteliği de taşımaktadır. Bu nedenle, sözleşmede kararlaştırılan şartlara uygun olarak satılan mal kendisine teslim edileceği zaman, alıcı malı teslim almakla yükümlüdür. Mallar A4 hükmüne uygun olarak teslim edildiğinde alıcı malları tesellüm etmekle yükümlüdür (FOB B4).¹⁶⁵

Satıcı ile alıcı arasında sözleşmede kararlaştırılan ödeme şekli uyarınca, alıcının ibraz etmesi gereken belgeler var ise, alıcı bu belgeleri taşıyana ibraz etmediği sürece, malların alıcıya teslim edilmemesi gerekir. Aksi halde taşıyan zarardan sorumlu olur.

¹⁶² T.C Yargıtay Hukuk Genel Kurulu, E.2007/11-189, K. 2007/193, T.04.04.2007.

¹⁶³ INCOTERMS 2010, s. 93.

¹⁶⁴ ERDEM (FOB Satış), s. 83.

¹⁶⁵ INCOTERMS 2010, s. 89.

3.2.7. Malları Denetleme Borcu

Alıcı ihraç ülkesi resmi makamlarınca zorunlu kılınan denetleme işlemleri dışında mallara ilişkin her türlü yükleme öncesi denetleme işlemini yerine getirmekle yükümlüdür (FOB B9).¹⁶⁶

Alıcı, malları teslim almadan, bizzat veya kaptan aracılığı ile malların hal ve vaziyetini, ölçü, sayı ve tartısını tespit ettirmek maksadıyla onları mahkeme veya yetkili diğer makamlara yahut bu husus için resmen sözleşme ile tayin edilmiş bilirkişilere, diğer tarafın huzurunda, muayene ettirebilir.¹⁶⁷ Böyle bir resmi tespitle, tazminat davası için delil tespiti yapılmış olur.

Bu şekilde tespit yapılmadığı hallerde, alıcı, yükteki ziya ve hasarı en geç teslim alma sırasında, eğer ziya ve hasar haricen belli değilse teslimden itibaren üç gün içinde taşıyana veya boşaltma limanındaki temsilcisine yazılı olarak bildirmelidir. Kara Taşımalarında ise CMR Konvansiyonu devreye girecek olup bu durumda farklı süre ve bildirim yöntemi devreye girecektir.

Malın tesliminden sonra yapılacak bir tespit her iki tarafın tespit hazır bulundurulması şarttır. Tek taraflı tespit yeterli değildir. Resmi tespit yoluna gidilmediği gibi böyle bir ihbarın hiç veya süresinde yapılmamış olması, alıcının tazminat talebine son vermez. Fakat, ispat yükü taşıyan lehine olmak üzere yer değiştirir. Şöyle ki, her halde, yükün konişmentoda yazılı olduğu şekilde tamam ve hasarsız olarak teslim edildiği, şayet mallarda ziya veya hasar sabit olursa, bu zararın taşıyanın sorumlu olmayacağı bir sebepten ileri geldiği hususunda ikili bir karine öngörülür.¹⁶⁸ Alıcı ancak bu karinelerin aksini ispat ettiği takdirde zararını taşıyana tazmin ettirebilecektir.¹⁶⁹ Görüldüğü gibi, bu halde, alıcı yükü ilgili ağır bir ispat külfeti altına girmektedir.¹⁷⁰

Borçlar kanunundaki umumi hükümlere göre taşıyan her akit gibi navlun sözleşmesinden doğan borçlarını hiç veya gereği gibi yerine getirmemesi sebebiyle,

¹⁶⁶ INCOTERMS 2010, s. 93.

¹⁶⁷ Yargıtay 11. HD, E 1992/3338, K. 1993/3426, T. 11.5.1993.

¹⁶⁸ KENDER/ ÇETİNGİL, s. 112 ve s.96.

¹⁶⁹ Yargıtay 11. HD.,E. 1992/6792, K. 1993/7535, T. 18.11.1993.

¹⁷⁰ KENDER/ ÇETİNGİL, s. 112.

meydana gelen zararlar için sorumludur. Ticaret kanununda taşıyanın sorumluluğu bu şekilde bir genel kurala bağlanmamış olup, özellikle geminin başlangıçtaki denize, yola, yüke elverişsizliği (TTK m.1019) veya yüke özen gösterilmemesinden doğan zararlar (TTK m.1061) gibi açık sorumluluk sebeplerini öngören hükümler kabul edilmiştir.¹⁷¹ Bunların yanında taşıyanın Ticaret Kanununda düzenlenen diğer sorumluluk halleri ise, yükün izinsiz olarak sözleşmede tayin edilen gemiden başka bir gemiye yüklenmesi (TTK m.1028), taşıyanın yetkisi veya bir zorunluluk olmadığı halde, yolculukta bir yükü diğer gemiye aktarması veya yükletenin izni olmadan yükü güvertede taşıması (TTK m.1029) yahut geminin mutad veya kararlaştırılan rotasından haksız sapması (TTK m.996, m.1091, m.1061) sebepleriyle meydana gelen zararlar için söz konusu olanlardır.

Bunların dışında kalan bütün diğer hallerde ise taşıyanın sorumluluğu, Borçlar Kanunundaki genel hükümlere göre tayin edilecektir. Şöyle ki, yukarıda belirtilen özel haller dışındaki bir sebepten dolayı meydana gelen gecikme zararları için taşıyanın sorumluluğu hakkında Borçlar Kanunu uygulanır.¹⁷²

3.2.8. Gerekli Masraflara Katlanma Borcu

3.2.8.1. Taşıma ve Boşaltma Sırasındaki Masraflar

Alıcı, kural olarak belirlenen yükleme limanında malların gemi üzerine doğru şekilde yüklenmesi anından itibaren mallara ilişkin bütün masrafları karşılamakla yükümlüdür(FOB B6).¹⁷³ Bunlar başta navlun olmak üzere taşıma sırasında ortaya çıkan tüm masrafları kapsamaktadır. Aktarma, yeniden ambalajlama, yeniden istifleme masrafları ve konsolosluk harçları bu kapsamdadır. Yine malların varış limanı öncesi transit geçişleri ile iskele masrafları ve malların iskeleye çıkarılması için gerekli olan vinç masrafları da alıcının yükümlülüğündedir.¹⁷⁴

Alıcı mallara ilişkin bütün olağanüstü masraflardan sorumludur. Bunlar, FOB bedele dahil olan masraflar dışında kalan olağanüstü masraflar olarak anlaşılmalıdır. Bu

¹⁷¹KENDER/ ÇETİNGİL, s. 114

¹⁷² ERDEM (Makaleler), s. 182.

¹⁷³ INCOTERMS 2010, s. 91.

¹⁷⁴ ERDEM (FOB Satış), s.73, 74.

masrafların paylaşımı, her zaman kolay olmadığı gibi, kimi zamanda taraflar arasında uyumsuzluk konusu olabilmektedir. Bu nedenle yapılacak sözleşmede olağanüstü masrafların kimin tarafından karşılanacağına açıkça yazılması gerekmektedir.

3.2.8.2. Vergi, Resim ve Harçlar

Alıcı, uygulandığı ölçüde, malların gümrük vergileri ile malların ithalatı ve diğer bir ülkeden transit geçişi için ödenmesi gereken bütün resimleri, vergileri, harçları, ve gümrükleme işlemlerine ilişkin masrafları ödemelidir.^{175, 176}

3.2.8.3. Diğer masraflar

Alıcı satıcıdan özel olarak talep ettiği takdirde, menşe şahadetnamesiyle yükleme veya menşe ülkesinde verilip malların ithali veya üçüncü bir ülkeden transit olarak geçmesi ile gerekli olabilecek belgelerin masrafları ve bunların tercüme ve tasdik masraflarını karşılamak zorundadır. Benzer bir düzenleme de, Incoterms FOB B.10'da söz konusudur.

Bu hüküm uyarınca, Alıcı, A10 hükmü uyarınca malların ithal işlemleri ve bir başka ülkeden transit geçişleri için isteyebileceği belgelerin ve bunlarla eşdeğer elektronik mesajların sağlanması ve kendisine bu hususlarda yardımcı olunması için satıcı tarafından yapılan tüm masrafları ve ödenen harçları karşılamak zorundadır (FOB B10).¹⁷⁷

Ayrıca, Incoterms FOB B.6. uyarınca, alıcı, B.7 uyarınca gelmemesi veya malların teslim alacak durumda olmaması veya yük almayı durdurması nedeniyle oluşan her türlü ek masrafların da borçlusu durumuna gelir. Ancak bunun için, söz konusu malların sözleşmeye konu olan mallar olduklarını belirtecek şekilde ayrılmış olmaları

¹⁷⁵ RAMBERG, Incoterms 2010, s.42.

¹⁷⁶ RAMBERG, Jan:International Commercial Transactions, ICC Publication No:588, Paris 1988 (RAMBERG Transactions), s.106.

¹⁷⁷ INCOTERMS 2010, s. 93.

gerekir (FOB B.6).¹⁷⁸ Yani Borçlar Kanununun da düzenlendiği üzere artık mallar diğer mallardan ayırt edilebilecek şekilde ayrı tutulmalı ve belirlenmelidir.¹⁷⁹

3.2.9. Belgeleri Teslim Alma Borcu

Alıcı satıcı tarafa teslimin gerçekleştiğine ilişkin belge sunmak zorundadır. Böyle bir borç, TTK m. 1138'de düzenlenmemiştir. Ancak Incoterms FOB B.8. maddesinde, alıcının, kendisine malların A.4 maddesi uyarınca teslim edildiğini gösteren olağan teslim kanıtının yani konişmento'nun verilmesi üzerine, bu teslim kanıtını kabul etmesi gerektiği belirtilmiştir.¹⁸⁰ ¹⁸¹ A8 hükmüne uygun teslim kanıtı sunulduğu takdirde, alıcı bu kanıtı kabul etmekle yükümlüdür. Teslim kanıtı yukarıda bahsedildiği üzere bir EDI mesajı şeklinde de olabilir. Özellikle ICC elektronik ticaretin geliştirilmesi, elektronik konişmento'nun uygulanmasını yeni dönemde öncelikli hedefleri arasına almıştır. Taraflar anlaştığı müddetçe elektronik belgeler kağıtla iletişimin yerine kullanılabilir. Bu düzenleme yeni elektronik işlemlerin başlangıcı olarak kabul edilmektedir.¹⁸²

Aşağıdaki tabloda Incoterms 2010 terimlerinin hangi taşıma belgesi ile birlikte kullanıldığı görülmektedir. Incoterms terimleri bu belgelerin elektronik data verileri ile yer değiştirebileceğini göstermiştir.

¹⁷⁸ INCOTERMS 2010, s.91.

¹⁷⁹ Yargıtay 11. HD, E.1985/6758, K.1985/6661, T. 05.12. 1985.

¹⁸⁰ INCOTERMS 2010, s. 92- 93.

¹⁸¹ Yargıtay 11. HD, E. 1992/6707, K. 1992/10949, T.27. 11. 1992.

¹⁸² INCOTERMS 2010, Giriş Kısmı, s.4.

TAŞIMA BİÇİMİ	INCOTERMS TERİMİ	TAŞIMA BELGESİ
Tüm taşıma modellerini kapsayan (Multimodal) taşıma terimleri	EXW FCA CPT CIP DAT DAP DDP	Kombine taşıma konşimentosu Nakliyeci Makbuzları (FCR-CMR) FIATA Belgeleri
Hava taşımasında	FCA	Havayolu taşıma senedi
Demiryolu Taşımada	FCA	Demiryolu Taşıma(Hamule) Senedi
Deniz ve iç Su yolu Taşımada (Nehir/Kanal) Taşımada	FAS FOB CFR CIF	Sadece Konşimento

Tablo 1.1: Incoterms 2010 Taşıma Belgeleri

Kaynak: Schenker-Arkas Logistics

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. FOB TESLİM İLE İLGİLİ TAVSİYELER VE UYGULAMADAKİ HATALARIN ÖNLENMESİ

4.1. Uluslararası Ticarete Tarafların Sözleşme Yapma Özgürlüğü

Uluslararası ticaretin temelini alıcı ve satıcı tarafın yaptıkları yabancı unsurlu sözleşme oluşturur.¹⁸³ Yaygın olarak benimsenen uluslararası ticaret prensiplerine göre bir tarafın ileri sürdüğü şartları karşı tarafın yazılı olarak kabul etmesi halinde geçerli bir sözleşme yapılmış demektir.

Yapılacak uluslararası nitelikteki sözleşmede, tarafların yükümlülükleri ve haklarının kesin bir biçimde şarta bağlanması yukarıda değindiğimiz gibi zorunludur. Malların bir yerden başka bir yere taşınmasında hangi tarafın ne yükümlülüğü olduğu, yükümlülükler yerine getirilmediği takdirde risklerin nasıl bölüşüleceği, taşıma sırasında malların kaybolması ve hasar görmesi halinde riskin hangi tarafa ait olacağı hususları sözleşmede açık şekilde yer almalıdır. Ayrıca, hukuki açıdan alıcıya teslim olayının nasıl oluştuğu, yani hangi hâl ve noktada satıcının yükümlülüklerini gerçekleştirmiş sayılacağı hususlarının standart kurallara bağlanması ihtiyacı özellikle uygulamada karşılaşılan sorunlar göz önüne alındığında önemli bir rol oynamaktadır. Değişik ülkeler ile ticaret yapan firmaların bu ülkelerde geçerli muhtelif uygulamalara bağlı kalmak yerine uluslararası düzeyde yeknesak bir uygulamayı tercih etmeleri ve yaşanan tecrübelerinde göz önüne alınması uluslararası ticarete standart sözleşme kurallarının ortaya konulmasını sağlamıştır.

Satıcılar ve alıcılar, emredici hukuk kurallarına aykırı olmamak kaydıyla sözleşmelerine istedikleri hükümleri koymakta serbest iseler de, kendi ülkelerindeki

¹⁸³ ŞANLI/EKŞİ, s.8.

yasal yükümlülükleri de göz önüne almak durumundadırlar.¹⁸⁴ Uluslararası satımlarda satıcı ve alıcı kural olarak farklı hukuk sistemlerine dahildir. Dolayısıyla, sözleşmeye uygulanacak kuralların satıcı ve alıcının ülkelerinde farklı anlamlara gelmesi veya farklı şekilde düzenlenmiş olması, taraflar arasında uyuşmazlıkların ortaya çıkmasının temel noktasını oluşturmaktadır. Taraflar, bir sözleşme yaparken aralarındaki hak ve yükümlülükleri, yazılı hukuk kaidelerinin emredici bir şekilde belirlediği hususların dışında, diledikleri gibi hükme bağlayabilirler. Uluslararası ticaret hukukunda sözleşme özgürlüğünün sınırları son derece esnek ve değiştirilebilir düzeydedir. Uygulamada Incoterms kuralları bu sözleşme özgürlüğünde taraflara yardımcı olmaktadır.

4.2. Uluslararası Nitelikteki Ticari Sözleşmede Kayıtların Belirlenmesi

Uluslararası nitelikteki bir ticari alım-satım sözleşmesini düzenleyen taraflar, hak ve yükümlülüklerini belirlerken, ortak iradelerine uyan standart sözleşmelerden, muhtelif ticari kayıtlardan veya mahalli örf ve adetlerden yararlanabilecekleri gibi, sözleşmelerinde global bir uygulama olan Incoterms'de düzenlenmiş kayıtlara da atıfta bulunabilirler.¹⁸⁵ Zaten sıklıkla karşılaşılan da bu son durumdur. Ticari satış sözleşmelerinin uygulanması sırasında ortaya çıkabilecek çeşitli sorunların giderilmesi amacıyla yukarıda ayrıntıları ile bahsedildiği üzere Milletlerarası Ticaret Odası (ICC), ilk kez 1936 yılında ticari terimlerin yorumunu içeren bir dizi uluslararası kural koymuştur.¹⁸⁶ Incoterms adıyla bilinen bu kuralların uluslararası ticarete geçerli olan uygulamalara denk düşebilmesi amacıyla, 1936 yılında düzenlenen bu kurallarda 1953, 1967, 1976, 1980, 1990, 2000 ve 2010 yıllarında bazı değişiklikler yapılmış bulunmaktadır.¹⁸⁷ Tekrar edersek, Incoterms kurallarının amacı; dış ticaret alanında yaygın şekilde kullanılan terimlerin yorumu için bir takım uluslararası kural oluşturarak, bu tür terimlerin ülkeden ülkeye farklı biçimlerde yorumlanmasından kaynaklanan ve ticari alanda yaşanması muhtemel belirsizlikleri ortadan kaldırmak veya önemli ölçüde azaltmaktır.¹⁸⁸ Incoterms yukarıda bahsettiğimiz gibi yalnızca satış sözleşmelerinde teslim için kullanılan terimlerle

¹⁸⁴ EKŞİ, Nuray: Uluslararası Ticaret Hukukuna İlişkin Mevzuat ve Anlaşmalar, İstanbul 1999, s.185.

¹⁸⁵ KALPSÜZ, s.95, Erdem (FOB Satış), s.25.

¹⁸⁶ INCOTERMS 1936, ICC, ICC Brochure No:92, Paris 1936.

¹⁸⁷ INCOTERMS 1953, ICC, ICC Brochure No:166, Paris 1953.

¹⁸⁸ INCOTERMS 2010, Giriş Bölümü, s.4, Erdem (Fob Satış),s.32.

ilgili olup, hiçbir şekilde malın mülkiyetine ve diğer hukuki konulara ilişkin bir düzenleme getirmemektedir.¹⁸⁹

Incoterms kurallarını uygulamak isteyen taraflar yapacakları alım-satım sözleşmelerinde bu kuralların geçerli olacağını ayrıca belirtmelidirler. Eğer taraflar yürürlükte bulunan Incoterms'e göre bir FOB satış sözleşmesi yapmak istiyorlarsa atıf "Incorporation" yöntemini kullanarak, FOB/Mersin (Incoterms 2010) şeklinde bir belirtme yapılmalıdır. Eğer Incoterms'e anılan şekilde açıkça atıf yapılmaksızın sözleşmeye, örneğin; "FOB/İzmir" gibi bir kayıt konulursa, bu takdirde Milletlerarası Ticaret Odası (ICC)'nın belirlemiş olduğu düzenlemeler doğrudan uygulama alanı bulamayacak, olayın özelliğine göre en fazla ticari örf ve adetler göz önünde bulundurulabilecektir. Burada taraflarca dikkat edilmesi gereken en önemli konu, Incoterms terimlerinin aynı isim altında ancak farklı anlam ve kapsamda başka düzenlemelere de konu olabileceği gerçeğinin tacirlerce bilinmesidir. Nitekim, 1957 yılından buyana yürürlükte olan ve 2012 temmuz ayında mülga olacak Türk Ticaret Kanunu'nun üçüncü kısmında yer alan "denizaşırı satış sözleşmeleri" arasında "FOB" ve "CIF" satışlara yer verilmektedir. Yeni TTK'da düzenlenmeyen bu satış türleri kaynağını "Incoterms 1936"dan almakta, Milletlerarası Ticaret Odası'nın bu kayıtlarda sonraki yıllarda yaptığı değişiklikleri ise ne yazık ki kapsamamaktadır. Dolayısıyla, tarafların sözleşmelerinde sadece bu kayıtların ismine yer verip Milletlerarası Ticaret Odası'na atıfta bulunmamaları halinde, Türk Ticaret Kanunu'nun yürürlükte olan söz konusu hükümleri, yorumlayıcı ve tamamlayıcı hukuk kuralları olarak uygulama alanı bulabilecektir. Incoterms 2010'daki düzenlemeye ve söz konusu kuralların ticari hayatın gereğine uygun olarak değişmesine binaen Yeni TTK'da FOB teslim şekline yer verilmemesi bir eksiklik olup uygulamada tarafların Incoterms kurallarına atıf yapmasına veya Incoterms kurallarından ayrılan özel düzenlemeler getirmesine bırakılmıştır.¹⁹⁰ Diğer taraftan, 1980 yılında Viyana'da hazırlanan "Malların Uluslararası Satışına Dair Birleşmiş Milletler Konvansiyonu"¹⁹¹(United Nations Convention for the International Sale of Goods) uluslararası satış sözleşmeleri'nin yapılması hususunda önemli yeni kurallar

¹⁸⁹ERDEM (FOB Satış), s.25.

¹⁹⁰ KENDİGELEN, Abuzer: Yeni Türk Ticaret Kanunu, 1. Basım, İstanbul 2011, s.194.

¹⁹¹ Uluslararası Satış Sözleşmelerine İlişkin Birleşmiş Milletler Konvansiyonu (United Nations Convention for the Sale of Goods-CISG), UN, Viyana 1980.

tesis etmiştir.¹⁹² Birçok ülke, bu sözleşmeye katılarak sözleşme kurallarını iç hukuklarına dahil etmişlerdir.¹⁹³ Türkiye antlaşmayı çekince koymadan kabul etmiş olup CISG 7 Nisan 2010 tarihinden itibaren iç hukukumuzun bir parçasıdır. Bir Türk tacirin taraf olduğu satış sözleşmesine, herhangi bir şekilde bu sözleşme hükümleri uygulanma durumunda kalırsa (Viyana Sözleşmesi, md:1), karşı taraf ülkesi CISG'e imza atmamış olsa bile sözleşme birincil olarak uygulanacaktır.¹⁹⁴ Viyana Sözleşmesi'nin 31 inci maddesi uluslararası satış sözleşmelerinde mal tesliminin hangi anda yapılmış sayılacağını hükme bağlamakta, 66 ncı ve diğer maddelerde ise; mala ilişkin hasarın ne zaman satıcıdan alıcıya intikal edeceği belirtilmektedir. Bu hükümler, tamamlayıcı ve yorumlayıcı özelliklere sahip bulunmakta, dolayısıyla taraflar sözleşmelerinde açıkça belirtilmek kaydıyla farklı bir düzenleme kabul edebilirler.¹⁹⁵ CISG Madde 9'da Incoterms terimlerinin de birlikte yorumlanacağı sonucu çıkarılmaktadır.¹⁹⁶ Taraflar, bu düzenlemeyi yaparken sözleşmeye uygulanacak hukuk hükümlerine açıkça atıfta bulunmalıdır. Örneğin, taraflar, sadece "FOB" veya "CİF" ibarelerini kullanıp, Incoterms'e atıfta bulunmamışlarsa, bu ibareler "sözleşmeye uygulanacak hukuk" hükümlerine göre, eğer uygulanacak hukuk "Viyana Sözleşmesi"ne atıfta bulunuyorsa, bu sözleşme kurallarına göre yorumlanması gerekecektir.¹⁹⁷ Böylece, sözleşmenin hazırlanması esnasında taraflar, paylarına düşen yükümlülükleri açık ve kesin biçimde bilmiş olacaklar, dolayısıyla herhangi bir yanlış anlama ve onu izleyecek hukuki uyuşmazlık olasılığını ortadan kaldıracaklardır. Uluslararası Ticaret Hukukunda önemli olan uyuşmazlığın mahkeme önüne götürülmesi değil önleyici tedbirler ile mahkeme öncesi sulh ile çözülmesidir.

Incoterms Kurallarının bir veya birkaçının sözleşmeye derç edilmesi, doğrudan ICC'nin uyuşmazlıkların çözümü yani tahkim hizmetlerinin uygulanmasına ilişkin zımni dahi olsa bir anlaşma yapıldığı anlamına gelmez.¹⁹⁸ Sözleşme taraflarının bir uyuşmazlık halinde bahsedilen bu tahkim hizmetlerinin biri veya birkaçından

¹⁹² POROY / YASAMAN, s.158.

¹⁹³ ZEYTİN, Zafer: Milletlerarası Mal Satım Sözleşmeleri (CISG) Hukuku, 1.Bası, İstanbul 2011, s.24.

¹⁹⁴ ATAMER, Yeşim, M.: Milletlerarası Satım Hukuku, 1.Basım, İstanbul 2008, s.16.

¹⁹⁵ ERDEM, H. Ercüment: Uluslararası Mal Satım Sözleşmeleri Hakkında Birleşmiş Milletler Sözleşmesi, Batider, 1992, C.XVI, S.3, s.105.

¹⁹⁶ ZEYTİN, s.81.

¹⁹⁷ ERDEM (Uluslararası Mal Satım Sözleşmeleri), s.105.

¹⁹⁸ INCOTERMS 2010, s.124.

yararlanmak istemesi halinde, bu sonucu doğuracak şekilde açık ve kesin bir anlaşma yapılması gerekir. Zaten ICC'de tarafların sözleşmeye derç edebileceği standart hükümler önerir ve yaratır. Ancak bu şekilde ICC tahkim hizmetinden yararlanılabilir. Incoterms terimleri hiçbir zaman ve hiçbir şekilde tahkim, malın mülkiyeti, sigorta, ödeme ve ödeme yöntemleri ve taşımacılıkla ilgili konuları düzenlemez.

FOB teslimi de içersinde barındıran Incoterms terimleri daha önce de belirttiğimiz gibi uyumsuzluk halinde nasıl bir yol izleneceğine dair taraflara yol gösterici bir öneri de bulunmamaktadır. Bu konu tarafların satım sözleşmesinde yer verilecek açık hükümlerle ve sözleşmeye uygulanacak hukukun açıkça belirtilmesi ile düzenlenir. Taraflar Incoterms kuralları da dahil olmak üzere, satım sözleşmesinin herhangi bir hükmünün, yerel hukukun emredici kuralları gereğince geçersiz kılınabileceğini de dikkate almalıdır.

Türk Hukukunda hakim öncelikle sözleşme hükümlerine göre uyumsuzluğu değerlendirecek ve elinde temmuz 2012'den itibaren Ticaret Kanunu düzenlemesi olmadığı için atıf yapılan Incoterms Broşürünü esas alacaktır. Zira taraflar Incoterms kuralları konusunda atıf yani Incorporation yaparak anlaşmışlardır. Tabi ki bunun yanında Yargıtay'ın FOB teslim ile ilgili içtihatları da yol gösterici olacaktır.

4.3. Uluslararası Ticari Satışlarda "Incoterms Kuralları"nın Kullanılması

Uluslararası ticari satış işlemlerinde kullanılan çeşitli ticari terimler satıcı ile alıcı için özel bir takım yükümlülükler getirir. Bu terimlerin ifade ettikleri anlamları, içeriğini, avantaj ve dezavantajlarını bilmemek global ticarete beklenen bir kârı ciddi bir şekilde zarara çevirebilir. Birçok ticari terim, deniz ulaştırması ve denizaşırı ticarete ilişkin eski kanun ve geleneklerden kalmadır. FOB terimi bu terimlerin en eskisidir. 19'uncu yüzyıl başlarında kullanılmaya başlayan FOB teriminin uzun süre kullanılması sonucu artık kesin anlamlar kazanmış ve değişken yorum yapılma fırsatını ortadan kaldırmıştır.¹⁹⁹ Incoterms terimlerinin yaygın bir şekilde kullanılması çeşitli zorunluluklar sonucudur. Satıcının sevk ettiği mallar alıcıya

¹⁹⁹ Erdem (Sif Satış), s.6, Sassoon/Merren parag.430

ulaşımaya kadar gerek karadan gerek havadan gerekse denizden olsun çoğu zaman uzun yollar aşmak zorundadır. Taşıma giderleri malın değerinin çok önemli bir kısmını teşkil eder. Bu nedenle, satıcı ve alıcının her birinin taşıma giderlerinden hangi bölümlerinin kime ait olduğu konusunda her zaman açık bilgi sahibi olmaları karlılık bakımından önem taşır ve bu nokta üzerindeki bilgi noksanlığı kârlı bir girişimi kolaylıkla büyük bir kayba çevirebilir.

Uluslararası nitelikte ticari her işlem bir sözleşmeye dayanır ve bu sözleşmede kullanılan ticari terimler, malın mülkiyetinin satıcıdan alıcıya geçtiği kesin noktayı belirlemede önemli rol oynarlar. Sözleşme, ayrıca satıcının bu noktaya kadar olan ve alıcının bu noktadan öteye başlayan sorumluluklarını ve katlanacakları masrafları saptar. 2000 yılını izleyen yıllarda, taşımacılık teknikleri alanında ortaya çıkan değişiklikler göz önünde tutularak, bazı terimler birleştirilerek, Incoterms kuralları 2010 yılında yeniden düzenlenmiştir. Bu değişiklikler arasında; özel olarak yükün konteynerler içinde taşınması, bir malın nakliyatının değişik yolların kullanımıyla gerçekleştirilmesi, kısa mesafeli deniz taşımacılığında karayolu araçlarının ve vagonların deniz taşıtlarına çıkarılıp-indirilmesi sayılabilir. Örneğin: ilk kez 1980 yılında uygulamaya konulan "taşıyıcıya masrafsız (önce FCR, daha sonra FCA kodları ile)" terimi, 1990 ve 2000 yıllarında, taşımanın hangi yollardan veya hangi yolların bir arada kullanımıyla yapıldığına bakılmaksızın her türden taşıma işlemine uygun düşebilecek biçimde değiştirilmiştir.²⁰⁰ Diğer taraftan, bazı özel taşıma biçimleri çerçevesinde anlam taşıyan bazı terimlerin uygulamasına ise son verilmiştir. Örneğin: ilk kez, 1953 yılında uygulamaya konulan "vagon teslimi (FOR/FOT)" ve yine 1976 yılında yürürlüğe konulan "FOB/Hava Limanı (FOB/Airport)" terimleri 1990 yılından itibaren uygulamadan kaldırılmıştır. Ancak uygulamadan kalkmasına rağmen taraflar atıflar yaparak bu terimleri kullanabilirler.²⁰¹

FOB teriminin uygulamada yanlış kullanılmasının en büyük nedenlerinden biri istenen taşıma türünün FOB terimine uygun olmamasından kaynaklanmaktadır.²⁰² FOB, malların gemi küpeştesini geçerek gemi üzerinde teslim olunmasını

²⁰⁰ KEMER, Osman Barbaros: Dış Ticaret Teknikleri Teori-Uygulama 1.Bası, İstanbul 2005, s. 306.

²⁰¹ AKIN, Hakan:Yeni İşim Dış Ticaret, 6. Baskı, İstanbul 2006, s.100.

²⁰² KUYUCU, s.31.

düzenlemektedir. Tarafların, malların konteynerler, tırlar veya vagonlar içerisinde yüklenmesini öngören roll on – roll of taşımacılığına uygun olmamasına rağmen bu taşımalarda da FOB teriminin tercih edildiği görülmektedir. Bu hatanın önlenmesi ancak tarafların Incoterms terimlerine hakim olması ile önenebilecektir.

4.4. Incoterms Kuralları ve Uluslararası Taşımacılık

Incoterms'ün kapsamının satış sözleşmesinin taraflarının satılan malların teslimine ilişkin hak ve yükümlülükler ile ilgili olduğu yukarıda üzeri basılarak dile getirilmiştir. Nitekim, Incoterms hakkında özellikle iki kavram uygulamada yaygın olarak yanlış kullanılmaktadır.²⁰³ Öncelikle, Incoterms'ün tarafların satış sözleşmesinde bulundurmak isteyecekleri tüm yükümlülükleri kapsayacağı şeklinde çok yanlış bir düşünce bulunmaktadır.²⁰⁴ İkinci olarak ki uygulamada fazlasıyla karşılaşılan bir durum olarak, Incoterms'ün satış sözleşmesinden ziyade taşıma sözleşmesine uygulanacağı yanlışlığına düşülmektedir. Incoterms ve FOB; yalnızca ticari satış sözleşmelerinde kullanılan terimlerle ilgili olup, taşıma sözleşmelerinde, özellikle de mal sahibi ile taşıyıcı firma arasında yapılan sözleşmelerde yer alan terimlerle bir bağlantısı bulunmamaktadır.²⁰⁵ Taşıma sözleşmelerinde yer alan terimler, yükleme ve boşaltma masrafları ile bu işlemler için gereken zaman konusunda daha özele inen (sürastarya hükümleri) bir nitelik taşır. Bu konuda sözleşme taraflarının bu belirtilen hususların satış sözleşmesinde özel hükümlerle açıklığa kavuşturulmalarındır. Ne kadar özensiz ve karışık bir dille kaleme alınmış bir sözleşme bir o kadar tarafların ileride hukuki olarak zor durumlara düşmesini sağlayacaktır. Satıcının, malları, gemiye veya alıcı tarafından temin edilen bir taşıyıcıya yüklemesi için, buna karşılık alıcının da malları varış noktasında teslim alması için ne kadar zamana sahip olduğunun açık bir biçimde belirlenmesi, ayrıca satıcının, "F" terimleri çerçevesinde yükleme, "C" terimleri çerçevesinde de boşaltma işlemleriyle ilgili risk ve masrafları hangi ölçüye kadar üstleneceğinin de açıkça

²⁰³ POROY/YASAMAN, s.160.

²⁰⁴ERÇİN, Ferhat: "Incoterms 2000 Kurallarının Işığında Uluslararası Alım-Satımlarda Uygulanan Teslim Biçimleri, Risk ve Hasarın Geçişi-Masrafların Kime Ait Olacağı Sorunu Üzerine Bir İnceleme" Legal Mali Hukuk Dergisi, Aralık 2005, s.3267.

²⁰⁵YAŞAR, Oktay: Denizaşırı Satım Sözleşmelerinde Uluslararası Ticari Kayıtların (Incoterms) Önemi, Deniz Hukuku Dergisi, Eylül-Aralık 1998, s.72 vd.

belirlenmesi zorunludur. Satıcı ile taşıyıcı arasında, taşıyıcının malların varış yerinde boşaltılması işlemlerinden sorumlu tutulmadığı bir sözleşmenin yapılmış olması, kendi başına, bu işlemlerle ilgili risk ve kayıpların alıcıya düştüğü anlamına gelmez. Satıcı ve alıcıların, uluslararası bir satış işleminin gerçekleştirilmesi için satış sözleşmesinin yanısıra, taşıma, sigorta ve finansman sözleşmeleri de gereklidir. Bu sözleşmeler satış sözleşmesinin adeta ayrılmaz bir eki parçası olarak sözleşmede kabul edilmelidir. Incoterms ise bahsettiğimiz üzere bu sözleşmelerden sadece satış sözleşmesiyle yani esas olan sözleşmeyle ilgilidir. Incoterms, satış sözleşmelerinin uygulanması için büyük önem taşımakla birlikte, satış sözleşmesinden kaynaklanabilecek “mülkiyetin devri ve diğer mülkiyet hakları, sözleşmenin ihlali ve bu ihlali takiben ortaya çıkan sonuçlar, belirli durumlarda sorumluluktan kurtulma halleri gibi” birçok temel hukuki sorunla kesinlikle ilgilenmemektedir. Genel olarak, Incoterms, sözleşmenin ihlalden doğan sonuçlar ile çeşitli imkansızlıklar sonucu oluşan sorumluluktan muafiyet halleri ile de ilgilenmez. Bu sorunlar, satış sözleşmesinin içerdiği diğer hükümlere ve uygulanacak hukuka göre çözümlenmektedir.

4.5. Incoterms Kurallarının Temeli “Hasar ve Masraflar” ile “Borçlar”

FOB teslimde özel bir öneme sahip hasar ve masrafların hangi aşamada devri sorunu Incoterms kurallarının da temelini oluşturmaktadır. FOB teslimde de yukarıda bahsedildiği üzere risk transferinin hangi noktada gerçekleşeceği uzun zamandır tartışma konusu yapılmış, gemi küpeştesi kavramı çeşitli şekilde yorumlanmıştır.²⁰⁶ Hatta Yargıtay bu konuya ilişkin kendi yorum şeklini benimsemiş ve uygulamıştır. Risk ve masrafların devri konusu 2010 değişikliği ile birlikte bizce kesin olarak çözüme kavuşturulmuş yapılan açık anlatımla “gemi üzerine fiilen yükleme anı” transfer noktası olarak belirlenmiş ve tartışmaları bitirmiştir. Gümrük İşlemleri için ise kural olarak ihraç için gerekli gümrük işlemlerinin ihracatçı, ithal için ise gerekli gümrük işlemlerinin ithalatçı tarafından yapılması gerekmektedir. Ancak, bazı satış sözleşmeleri uyarınca, alıcının, satıcının ülkesindeki ihracat işlemlerini

²⁰⁶ Bkz. s: 66 (3.Bölüm 3.1.3. Hasarları Üstlenme Borcu).

gerçekleştirmesi (EXW, FAS); bazı sözleşmelerde ise, tersine, satıcının, alıcının ülkesindeki ithalat işlemlerini yürütmesi (DDP) gerekebilir. Uygulamada bir tarafın karşı tarafın ülkesindeki gümrük işlemlerini yürütmesi hayli zor ve karışık bir işlemdir. Ancak bu durum uluslararası gümrük brokerleri yardımlarıyla çözülebilmektedir. Tarafların yapacakları sözleşmede gümrük işlemleri ile ilgili ayrıntılı olarak hak ve yükümlülüklerini belirlemesi gerekmektedir. Yine Incoterms terimlerine taraflarca yapılacak bir ilave yahut kısaltma hukuki bakımdan bir anlam ifade etmeyecek olup gümrük ile ilgili düzenlemenin ayrı bir madde olarak yapılması gerekmektedir.

4.6. Incoterms 2010 ve Uygulaması

Milletlerarası Ticaret Odası (ICC) tarafından Incoterms kurallarına 2010 yılında getirilen değişiklikler ayrıntısı ile birlikte yukarıdaki birinci bölümde ele alınmıştır. Ancak ICC'nin üzerinde durduğu ve değişikliklerin temeli olarak gösterdiği iki konu vardır. Bunlardan ilki, bilgisayar ortamında yapılan veri alışverişinin yaygınlaşması sonucu ticari işlemlerde kullanılan belgelerin özellikle yukarıda belirttiğimiz şekilde konişmento'nun elektronik veri şeklinde (electronic data interchange/EDI) karşı tarafa gönderilmesine imkan tanınmasıdır. Incoterms kuralları ile tarafların karşı tarafa tedarik etmek veya ibraz etmekle yükümlü olduğu belgelerin, taraflar arasında elektronik veri değişimi ile ikamesine açıkça olanak sağlanmıştır. Yeni TTK'da elektronik ticaretin önemini ve global piyasalardaki gücüne kayıtsız kalmamış ve yeni düzenlemeleri beraberinde getirmiştir.²⁰⁷ Ancak sonuç olarak ülkemizde elektronik ticaretin temellerinin yeni atılmış olmasının ve elektronik imzanın da riskleri göz önüne alınarak bu EDI mesajlarının kullanımında diğer düzenlemelerinin göz önünde bulundurulması ve ticari belgelerin tanziminde "yazılı şekil" koşuluna uyulması, yapılan işlemlerin geçerliliği ve ispat hukuku bakımından büyük önem taşımaktadır.²⁰⁸ Kısacası klasik usul olan yazılı şekilden vazgeçilmemelidir. "Incoterms 2010" ile getirilen değişikliklerin ikinci ve önemli nedeni ise; uluslararası mal taşımacılığında son yıllarda ortaya çıkan teknik gelişmeler ile Incoterms kuralları arasında bir paralellik kurma çabasıdır.²⁰⁹ Artık taşımacılık işi de çok daha

²⁰⁷ KENDİGELEN, Abuzer: YTTK Giriş Bölümü, s.5.

²⁰⁸ DOĞAN, Fatih: Incoterms 2000, Tarihi Gelişimi-Geçerlilik Kaynağı-Münferit Klotzlar-Son Değişiklikler, Prof. Dr. Ömer Teoman'a 55. Yaş Günü Armağani. 1. Cilt, İstanbul 2002, s.364.

²⁰⁹ RAMBERG, Incoterms 2010, s.8 vd.

profesyonel bir iş haline gelmiş multimodel taşımacılık global ticaretin ayrılmaz bir parçası haline gelmiştir. Çok fonksiyoneli gemilerde mallar genellikle gemi güvertesinde açıkta taşınmakta, yüklemeler gene klasik şekilde yani malların vinçler ile rıhtımdan alınıp geminin küpeştesi aşırılarak geminin güvertesine yerleştirilmesi suretiyle yapılmaktadır.²¹⁰ Artık, denizaşırı ticaret konusu olan mallar sadece limanlara yakın yerlerde üretilip depolanmamakta, üretim yerleri genellikle limanlardan uzakta bulunmakta, üretilen mallar demiryolu veya kara yolu ile geminin bulunduğu limana ulaştırılmaktadır. Bazı durumlarda mallar, yukarıda belirttiğimiz üzere taşımayı yapacak gemi daha limana ulaşmadan önce liman mahalline ulaştırılmakta, gemi ulaşıncaya kadar bir depoda veya taşımacının deposunda beklemeye alınmaktadır. Böyle bir durumda mallar satıcının kontrol ve gözetiminden çıkmasına rağmen mallara yönelik herhangi bir hasar satıcıya ait olmaktadır. Bazı durumlarda ise: mallar hiçbir biçimde gemi küpeştesini aşmamaktadır. Yukarıdaki bölümde bahsettiğimiz Ro-Ro (Roll on/Roll off) taşımacılığında, kara taşımacısına teslim edilen mallar TIR/Kamyonlar üzerinde limandaki gemiye kadar taşınmakta, mallar boşaltma ve yüklemeye gerek kalmaksızın, TIR/Kamyonlar içerisinde yolculuğa devam etmektedir. Özellikle, yüklemeden önce veya yükleme esnasında mala gelebilecek hasarda, hasar anının tespiti ve bu hasara alıcının mı yoksa satıcının mı katlanacağı yukarıda belirttiğimiz şekilde sorunlara neden olmaktadır. Hasarın intikalini, malların küpeşteyi geçip gemi üzerine doğru şekilde yüklenmesine bağlayan FOB, bu tür taşıma ve yükleme yöntemlerinde ise açıkça yetersiz kalmaktadır.

Aynı şekilde, malların fonksiyonel gemiler yerine özel konteyner gemilerinde taşınması durumunda da benzer sorunlarla karşılaşılmaktadır. Çünkü, konteyner gemilerinde yükleme, gemi küpeştesi üzerinden gemi üzerine doğru değil, geminin arkasından öne doğru yürüyen bandlar üzerinde yapılmaktadır. Malların, FOB kayıdı ile satılması ancak deniz taşıması için bir konteyner gemisinin tayin edildiği durumlarda hasarın hangi anda alıcıdan satıcıya geçeceği ve teslimin hangi anda gerçekleşmiş sayılacağı yukarıdakine benzer sorunlara neden olmaktadır. Bu sebeple, ICC gemi küpeştesinin aşılmasının ayırıcı bir rol oynamadığı taşımalarda özellikle FCA, CPT veya CIP kayıtlarının kullanılmasını önermektedir. Bu

²¹⁰ ERDEM (FOB Satış) , s.84.

teslim terimleri taraflarca FOB teslim teriminin alternatifi olarak göz önüne alınmalıdır.²¹¹

Taraflarca hangi Incoterms terimi uygulanacak olursa olsun bu terimlerin sözleşmede yer alması isteniyorsa bu terim mutlaka yazılı bir madde ile sözleşmede belirtilmelidir. Seçilen Incoterms terimi taşınması yapılacak mala, ulaşım araçlarına uygun olmalıdır ve hepsinden öte taraflar ilave yükümlülükler yüklenecekse bu durumun önceden belirlenmesinde fayda olacaktır.²¹²

4.7. Incoterms Kurallarının Uluslararası Ticaretteki Önemi

Yukarıdaki açıklamalarımızı müteakip son olarak yeniden çalışmamızın giriş bölümüne dönüyoruz. Uluslararası ticarete taraf olan tacirler çoğunlukla birbirlerini tanımamaktadırlar. Mallar, ülkeler ve kıtalar arası taşımalara konu olmakta, bu taşımalar sırasında mallarla ilgili olarak çeşitli risk ve maliyetler doğal olarak ortaya çıkmaktadır. Bu maliyet ve risklerin ihracatçıya mı yoksa ithalatçıya mı ait olacağının taraflar arasındaki görüşmeler sırasında tespit edilmesi ve ticari sözleşmelerin buna göre yapılması gerekmektedir. Örneğin, taşıma işleminin kimin tarafından organize edileceği, taşıma bedelinin kim tarafından ödeneceği, taşıma sırasında malların hasara uğraması, kaybolması, çalınması gibi risklere karşı hangi tarafın tedbir alacağı, alıcının ödediği mal bedelinin neleri içerip neleri içermediği hususlarının baştan karara bağlanması gerekmektedir. Uluslararası Ticaret Odası (ICC), çağımızın ticari teamüllerini göz önünde bulundurarak, alıcı ve satıcın yükümlülük, maliyet ve risklerinin sınırlarını belirleyen çeşitli kavramlar tanımlamıştır. Yukarıda bahsettiğimiz ve tez konumuz FOB teslim şeklini de içine alan Incoterms denilen bu terimler ihracatçı ve ithalatçı taraflar arasındaki dengeyi kurmaktadır.²¹³ Tarafların Incoterms konusunda bilgi sahibi olmaları ve sözleşme öncesi görüşmelerde kendilerine uygun gelen teslim şeklini ifade edecek kavram üzerinde ısrar etmeleri o taraf için yararlı olacaktır.²¹⁴ Incoterms konusundaki bir tarafın açık şekilde görülen tecrübesiz ve bilgisizliği ileriki safhada çok daha vahim sonuçlara yol açabilecektir. Örnek olarak "FOB/Ankara" şeklinde satış sözleşmesi

²¹¹ RAMBERG, INCOTERMS 2010, s.38.

²¹² INCOTERMS 2010, s.8.

²¹³ ERDEM (FOB Satış),s.32.

²¹⁴ DÖLEK, Ali: Uluslararası Ticaret ve Türkiye Uygulamaları, İstanbul 2006, s.3.

yapacak olan satıcı bu sözleşmeyi denizyolu taşıma dışında başka bir taşıma şekli kullanarak ifa edemez. Zira FOB sadece deniz taşımacılığı için kullanılmaktadır. Gerek mevcut Türk Ticaret Kanunu gerekse ICC tarafından yaratılan Incoterms kuralları FOB teslim teriminin sadece denizyolu taşımacılığında kullanılabileceğini açıkça ifade etmektedir.²¹⁵ Diğer taraftan, "FOB/Mersin" satış sözleşmesi yapan satıcının sözleşmede yer alan "FOB/Mersin" ibaresinin yanına uygulanacak hukuk düzenini bir parantez içinde (örneğin: Incoterms 2010 veya Viyana Sözleşmesi, vb.) açıkça belirlemesi, satıcı ve alıcının yükümlülüklerinin saptanması yönünden taraflara yardımcı olacağı aşikardır.²¹⁶ Dolayısıyla, satış sözleşmesinin (FOB/Mersin-Incoterms 2010 veya Viyana Sözleşmesi) şeklinde düzenlenmesi gereklidir. Tarafların teslim terimlerine atıf yaptığı hallerde hangi sürümün kastedildiği belli değilse güncel en son sürümüne (Incoterms 2010) atıf yaptığı en son çare olarak kabul edilmelidir.²¹⁷ Uluslararası satış sözleşmelerinde ticari kayıtların (terimlerin) doğru kullanılması, tarafların karşılıklı olarak hak ve yükümlülüklerini bilmesine, dolayısıyla muhtemel anlaşmazlıkların ortadan kaldırılmasına yardımcı olacağı izahıta varestedir. Son olarak Incoterms terimlerini bilmemek bu terimleri kullanan tacir taraf için mazeret sayılamaz. Ticari yaşamdaki Incoterms uygulamasını uluslararası alım-satım yapan her tacirin bilmesi ve öğrenmesi bir zorunluluktur. Incoterms'e atıf yapıldığı zaman kullanılan teslim terimi her iki taraf için de bağlayıcı duruma gelecektir.

²¹⁵ INCOTERMS 2010, FOB Bölümü, s.87.

²¹⁶ ÇAĞLAR, Murat: "Geçmişten Günümüze Incoterms" İstanbul Barosu Dergisi, C:77, S: 4 İstanbul 2003, s.859.

²¹⁷ ZEYTİN, s.83.

SONUÇ

Küreselleşen ekonomi, tüm dünyadaki pazarlara, geçmişte hiç olmadığı kadar geniş iş portföyleri vermiştir. Mallar daha çok ülkede daha çok miktarda ve geniş bir yelpazede satılmaktadır. Fakat global satışların çeşitliliği ve karmaşıklığı arttıkça iş sözleşmelerindeki şartlar tam anlamıyla yerine getirilmediği zaman yanlış anlaşılma durumları hukuken taraflara pahalıya mal olabilmektedir. Incoterms terimleri küresel ticarete yön vermekte hukuki problem riskini azaltmaktadır. ICC'nin Incoterms yaratıcısı olan ticaret hukuku ve uygulamaları komisyonundaki üyelerinin dünyanın ticaret sektöründeki tüm merkezlerinden seçilmiş olması bu kuralların evrensel iş ticaretine uygun olduğunun da bir kanıtıdır.

Uluslararası Ticarete yaygın olarak kullanılan teslim şekli olan FOB'un tercih edilmesinde ki ana neden satıcının yükümlülüklerinin alıcı tarafa nazaran daha iyi bir konumda olmasıdır. Alıcı tarafın yükümlülükleri FOB teslimde ön plandadır ve ağırdır. Yine FOB teslimde 2010 değişikliği ile riskin transferi son derece açık olarak düzenlenmiştir.

Yükleme limanından itibaren satıcının herhangi bir sorumluluğu kalmamaktadır. Bu durumun ise fiyatlara doğrudan olumlu bir etkisi olup uluslararası satıcılar fiyatlarını FOB üzerinden belirlemekte bu fiyat belirlemesi de alıcının lehine olarak diğer teslim şekillerine nazaran daha makul düzeylerde olabilmektedir. Yine FOB da sigorta yükümlülüğü olmadığı gibi satıcı tarafın malın taşınması ile ilgili bir masraf ve mesai harcamasına da gerek kalmamaktadır. Bunun yanında alıcı aynı ülkeden sıklıkla dış alım gerçekleştiriyorsa, sigorta ve taşıma şirketleriyle yapabileceği uzun vadeli anlaşmalar neticesinde çok daha uygun bedellerle hizmet alabilmektedir. Bu da aynı ülkeyle sıklıkla çalışan ithalatçıların FOB teslim şeklini tercih etmelerinde önemli bir rol oynamaktadır. Bu durumda FOB teslim üzerinden düzenlenen alışveriş daha cazip hale gelecek, fiyatlar düşecektir.

İthalatçı her zaman maliyetten emin olmak için nakliye işlemlerini kendisi organize etmek ister bu yüzden FOB teslim şeklini her zaman ithalatçı taraf tercih eder. İhracatçı ise her zaman maliyeti kısarak giderleri azaltma amacı taşır. FOB teslim şeklide bunlara imkan tanır.

Özetle CIF ile birlikte en fazla kullanılan teslim biçim olan FOB'un tercih edilmesinde ki ana prensip satıcının yükümlülüklerinin makul düzeyde olmasıdır. Yükleme limanından itibaren satıcının herhangi bir sorumluluğu kalmamaktadır. Bu durum satıcının, uluslararası fiyatlarını FOB üzerinden belirlemelerinde etkindir. Ayrıca CIF teslim biçiminde alıcının sigorta veya navlun tutarları konusunda yapabileceği bir şey yok iken, FOB'da alıcı ihtiyari sigorta ve zorunlu taşıma hizmetlerini kendisi temin edeceği için, kendisi için en uygun şartları oluşturmakta özgürdür.

Ancak Türk Hukukunda ne yazık ki FOB teslimin ve terimlerin üst çatısını oluşturan Incoterms terimlerinin önemi yeterince anlaşılmamış ve değerlendirilmemiştir. TTK'nın yüklemde satışlara ayrılmış olan kısmının, gerek ifade şekli gerekse açıklığı açısından yeniden gözden geçirilmesi gerekmektedir. Zira, TTK'da yer alan maddeler uluslararası ticaret hukukunda ortaya çıkan yeniliklere oldukça yabancı kalmıştır. Incoterms 1936'in içeriğini aynen benimsemiş olan TTK, Incoterms 2010'a gelinceye kadar yapılan onca değişikliğe rağmen aynı kalmış ve ihtiyaçlara cevap veremez olmuştur.

Mevcut TTK'da FOB teslimde tek bir maddenin ayrılmış olması, yeterli değildir. Tek madde olarak m.1138'te, FOB kayıtlı satışlar tam anlamıyla düzenlenememiştir. Satıcı ve alıcı açısından güncel uluslararası kurallar durumunda bulunan Incoterms'te zikredilen birçok hak ve yükümlülüğe bu maddede yer verilmemiştir. FOB teslimde malların teslimi meselesi de zikredilmeye değerdir. Kanunda, Incoterms'e uygun olarak, malların yüklenmesinden değil, malların tesliminden söz edilmiştir. Ancak CIF teslimde malların yüklenmesinden bahsedilirken, FOB teslimde sadece malların tesliminden söz edilmesi, teslimin nasıl olması gerektiği konusunda kafalarda soru işareti bırakmaktadır.

FOB teslimine ilişkin Türk Ticaret Kanunu'nun düzenlenmesinin ne kadar eksik ve yetersiz olduğu aşikardır. FOB teriminin ve aslında yüklemeye satışlar ile bu tür satışlarda kullanılan teslim şekillerinin yeni baştan, Incoterms'ün son versiyonu olan 2010 versiyonu dikkate alınarak düzenlenmesi, hatta günün şartlarına göre, Incoterms ile daima paralel yürümesini sağlayacak hükümlerin kanuna alınması, Türk Kanunlarına tabi olmak isteyen tacirleri karşılaştıkları zorluklardan kurtaracağı gibi, FOB teslimin özellikleri konusunda ortaya çıkan tüm tartışmaları da sona erdirecektir. Ülkemiz ticaret kanununun her daim gelişmelere açık ve kendini yenileyebilen bir yapıya kavuşturulması gerekmektedir.

Uluslararası ticaretle uğraşan tacirler, Incoterms gibi uluslararası nitelikteki kurallara atıf yapmakta ve ortaya çıkabilecek ihtilafları bu hükümlerin yorumu ve tatbiki suretiyle gidermek istemektedirler. İhtilaf çıktığında, bu kuralların anlaşılması ve yorumlanması zaman ve güven kaybına neden olabilmektedir. Uluslararası kurallara yaklaşmak gereği doğduğundan, Incoterms'ün tamamının doğru bir çeviri ve yorumlama ile TTK bünyesine alınması son derece yararlı olur.

2012 yılında yürürlüğe girecek Yeni Türk Ticaret Kanununda da Incoterms hakkettiği değeri alamamış ve ne yazık ki kanun bu bakımdan eksik düzenlenmiştir. Eski TTK'nın FOB teslim şekli hakkında ki eksik ve yetersiz tanımı düzeltilmemiş tam aksine yeni kanunda teslim şekillerine hiç yer verilmemiştir. Sonuç olarak, FOB terimine ilişkin mevcut ve yeni Türk Ticaret Kanunu'nun düzenlemesi eksiktir ve yeniden ele alınması gerekir.

Yeni ticaret kanununda düzenlenmemiş olan FOB ve CIF teslim şekilleri hakkında uyuşmazlık çıkması halinde yerel mahkemelerimiz direkt olarak TTK'yı uygulayamayacak ancak Incoterms hükümleri sözleşme hükmü olarak uygulanacak, Incoterms sözleşme hukuku olarak değerlendirilerek uyuşmazlık çözülecektir.

Küreselleşen dünyada deniz ticaretinin üssü olarak görmek istediğimiz Türkiye için öncelikle Türk Ticaret Kanunu sadece Incoterms değil ICC'nin diğer düzenlemelerinin de güncel olarak yer aldığı bir kanun şekline sokulmalıdır. FOB teslim olmak üzere diğer teslim şekilleri tacirlerin anlayabileceği sadelikte, hukukçuların ise tartışmaya yol açamayacağı açıklıkta yeniden ele alınmalı ve hepsi

birer kanun hükmü haline getirilmelidir. Böylece Türk Ticaret Hukuku uluslararası arenada önemli bir atılım gerçekleştirmiş olacak ve yabancıların dahi uygulamak ve kullanmak isteyeceği bir mevzuata dönüşecektir.

KAYNAKÇA

AKDOĞAN, Refik: İngilizce-Türkçe Ansiklopedik Denizcilik Sözlüğü, 4. baskı İstanbul 1996.

AKYAZAN, Sıtkı: Türk Ticaret Hukuku ve İlgili Mevzuat, Ankara 1971.

AKIN, Hakan: Yeni İşim Dış Ticaret,6.Baskı,İstanbul 2006.

ARKAN, Sabih: Ticari İşletme Hukuku, 6.Baskı, Ankara 2001.

ATAMER,Yeşim M.: Milletlerarası Satım Hukuku, 1.Baskı, İstanbul 2008.

AYBAY, Gündüz: Deniz Ticaret Hukuku ile ilgili Yargıtay Kararları, İstanbul, 2000.

BAĞRIAÇIK, Atilla: Uygulamalı Dış Ticaret İşlemleri, 4. baskı, Birinci Kitap İstanbul 1997.

BATİDER, Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi Cilt. XVII, s.4.

ÇAĞA, Tahir: Deniz Ticareti Hukuku II (Navlun Sozlesmesi), İstanbul, 2004.

ÇAĞLAR, Murat: “Geçmişten Günümüze Incoterms” İstanbul Barosu Dergisi Cilt:77, Sayı:4, İstanbul, 2003.

ÇELİKEL, Aysel-ŞANLI Cemal: Türk Milletlerarası Özel Hukuk Mevzuatı, 11.Basım, İstanbul 2003.

DOĞAN, Fatih: “Incoterms 2000 Tarihi Gelişimi-Geçerlilik Kaynağı-Münferit Klotlar-Son Değişiklikler”, Prof. Dr. Ömer Teoman’a 55. Yaş Günü Armağanı. 1. Cilt, İstanbul 2002.

DOĞANAY, İsmail: Türk Ticaret Kanunu Şerhi, 3. Basım, 1. Cilt, Ankara 1990.

DÖLEK, Ali: Uluslararası Ticaret ve Türkiye Uygulamaları, İstanbul 2006.

EKŞİ, Nuray: Milletlerarası Ticaret Hukuku İstanbul 2010.

EKŞİ, Nuray: Uluslararası Ticaret Hukukuna İlişkin Mevzuat ve Anlaşmalar, İstanbul 1999.

ERDEM, H. Ercüment: Sif Satışlar, İstanbul, 1999. (ERDEM, SİF SATIŞ).

ERDEM, H. Ercüment: “Denizaşırı Satış Olarak FOB Satış”, Batider, C.XVIII, S.4. (ERDEM, FOB SATIŞ).

ERDEM, H. Ercüment: Milletlerarası Ticaret Hukuku İle İlgili Makaleler İstanbul 2008. (ERDEM, MAKALELER).

ERDEM, H. Ercüment: “Uluslararası Mal Satım Sözleşmeleri Hakkında Birleşmiş Milletler Sözleşmesi”, Batider 1992, C.XVI.

ERDEMOL, Haluk: Bankalarda Dış Ticaret İşlemleri ve Uygulama, 3. Baskı, İstanbul 1993.

ERÇİN, Ferhat: “Incoterms 2000 Kurallarının Işığı Altında Uluslararası Alım-Satımlarda Uygulanan Teslim Biçimleri, Risk ve Hasarın Geçiş-Masrafların Kime Ait Olacağı Sorunu Üzerine Bir İnceleme” Legal Mali Hukuk Dergisi Aralık, 2005.

ERİŞ, Gönen: Türk Ticaret Kanunu, Deniz Ticareti ve Sigorta, Ankara 1990.

ERYÜREK, Şenay: Uluslararası Bankacılık için ilk Tanımlar ve INCOTERMS, İstanbul, 1987.

HARTER, John J.: The Language of Trade, Washington 1984.

INCOTERMS, 2010: ICC, ICC Publication NO:715, Paris 2010.

INCOTERMS, 2000: ICC, ICC Publication NO: 560, Paris 1999.

INCOTERMS, 1990: ICC, ICC Publication NO: 460, Paris 1990.

INCOTERMS, 1980: ICC, ICC Publication NO: 350, Paris 1980.

INCOTERMS, 1953: ICC, ICC Brochure NO: 166, Paris 1953.

INCOTERMS, 1936: ICC, ICC Brochure NO:92, Paris 1936.

KALPSÜZ, Turgut: Deniz Aşırı Satışlar, Ankara 1967.

KARAYALÇIN, Yaşar: Ticaret Hukuku, Giriş-Ticari İşletme, 3.Basım, Ankara 1968.

KEMER, Osman Barbaros: Dış Ticaret Teknikleri Teori-Uygulama 1.Basım, İstanbul 2005.

KENDER, Rayegan – ÇETİNGİL Ergon: Deniz Ticareti Hukuku, 12.Basım, İstanbul 2010.

KENDİGELEN, Abuzer: Yeni Türk Ticaret Kanunu, 1.Basım, İstanbul 2011.

KEŞLİ, Ahmet: Vize Alınmaması Sebebiyle Uluslararası Turların Gerçekleştirilememesinden Doğan Hukuki Sorumluluk, Prof. Dr. Hayri DOMANIÇ'e 80.Yaş Günü Armağanı, İstanbul 2001.

KUYUCU, Aslıhan Sevinç: Incoterms (Uluslararası Ticari Terimler), İstanbul 2011.

MAFFRY, Ann Dwyer: Foreign Commerce Handbook, 17th Edition Washington D.C. 1981.

MOROĞLU, Erdoğan: Notlu-İçtihatlı Türk Ticaret Kanunu ve İlgili Mevzuat, 7. Basım, İstanbul 2001.

MOROĞLU, Nazan – **OKTAY**, Saibe – **ŞIPKA**, Şükran: Türk Medeni Kanunu ve Borçlar Kanunu, 4. Basım, İstanbul 2003.

MİNELİLER, Zeynep Demirçivi, “Deniz Yoluyla Taşımada Yükün Ziya ve Hasarından Doğan Sınırlı Sorumluluk” DEÜHF Dergisi, C.9, Özel Sayı, 2007.

POROY, Reha - **YASAMAN** Hamdi: Ticari İşletme Hukuku, 11. Basım, İstanbul 2006.

RAMBERG, Jan: ICC Guide to INCOTERMS 2010, ICC Publication No:720 Paris 2010 (RAMBERG, INCOTERMS 2010).

RAMBERG, Jan: ICC Guide to INCOTERMS, 2000, ICC Publication No: 620 Paris 2000 (RAMBERG, INCOTERMS 2000).

RAMBERG, Jan: International Commercial Transactions, ICC Publication No:588 Paris, 1988 (RAMBERG, Transactions).

RAYEGAN, Kender/**ÇETİNGİL** Ergon, Deniz Ticareti Hukuku, Temel Bilgiler, İstanbul 1998.

SASSOON, David M./**MERREN**, H. Orren: CIF and FOB Contracts, 3. Edition London 1984.

SÜMER, Haluk: Dış Ticaret Terimleri, İstanbul 1994.

ŞANLI, Cemal/**EKŞİ**, Nuray: Uluslararası Ticaret Hukuku, İstanbul 2000.

TANDOĞAN, Haluk: Borçlar Kanunu, Özel Borç İlişkileri, C.I/2, 5. Baskı Ankara 1988.

TEKİL, Fahiman: Deniz Hukuku, 6. Basım, İstanbul 2001 (TEKİL, Deniz Hukuku).

Trade Terms, ICC, ICC Document No: 68, Paris 1929.

Trade Terms, ICC, ICC Document No: 16, Paris 1923.

Türk Ticaret Kanunu- T.C Adalet Bakanlığı Yayını Kanun No. 6102 Tarih. 13.01.2011.

Uniform Rules for Collection, ICC, ICC Publication No: 522, Paris 1995.

Uluslararası Satış Sözleşmelerine İlişkin Birleşmiş Milletler Konvansiyonu (United Nations Convention for the Sale of Goods-CISG), UN, Viyana 1980.

Yargıtay Kararları Dergisi: Yargıtay Kararları Dergisi, Cilt:23,S:12.

YAŞAR, Oktay: Denizaşırı Satım Sözleşmelerinde Uluslararası Ticari Kayıtların (Incoterms) Önemi, Deniz Hukuku Dergisi, Eylül-Aralık 1998.

ZEYTİN, Zafer: Milletlerarası Mal Satım Sözleşmeleri (CISG) Hukuku, 1.Bası İstanbul 2011.

ELEKTRONİK KAYNAKLAR

www.iccwbo.org ICC ULUSLARARASI WEB SİTESİ

Erişim Tarihi: 28.08.2011

www.icc.tobb.org.tr ICC TÜRKİYE KOMİTESİ WEB SİTESİ

Erişim Tarihi: 28.08.2011

www.kazanci.com.tr YARGITAY İÇTİHATLARI

Erişim Tarihi: 28.08.2011